

Grondige onderrichtinge in de optica, ofte perspective konste

<https://hdl.handle.net/1874/204895>

Grondige Onderrichtinge
INDE
OPTICA,
OFTE
PERSPECTIVE
KONSTE,
DOOR
HENRICUS HONDIUS.

Gedruckt t'AMSTERDAM,
By FREDERICK DE WIT, Konst-verkooper, voor aen in
de Kalverstraet, by den Dam, in de witte Pascaert.

INSTITUTIO
ARTIS PERSPECTIVÆ
AUCTORE
HENRICO HONDIO.

*Hagæ Comitum Hollandiæ.
Cum Privilegio.*

M E T
P R I V I L E G I E
V A N D E
Hoogh-Mogende Heeren
STATEN GENERAEL
Der Vereenighde
NEDERLANTSCH E P R O V I N T I E N .

V O O R - R E D E N .

IN dit tegenwoordigh werck, Beminde Leser, hebbe ick dese *Perspective Konsten* in't kort, ende soo duydelick voorgestelt, als my doenlijck is geweest; soo dat ick niet en twijffele, oft den Onderfoecker en sal de selve uyt de Beschrijvinge, ende de Figuren daer by, seer wel kunnen begripen: want de Beschrijvinge met de aenwijsende letteren daer inne ghestelt, ende op de Figuren wijsende, is, of het met der handt werde gewesen. Derhalven en hoeft men niet schromigh te wesen, om den Konst-lievenden lust der vermaeckelijcker *Perspective* in het werck te stellen: want de selve is noodigh, dienstlijck, ende profijtelijk voor alle Persoonen, 't zy van wat staet ofte conditie die zijn, alsoo de selve Konste seer verstandelick leert oordeelen, van alles wat men bynaer met der ooghe siet, ende voor al seer noodigh, die haer in de Teeckenkonste oeffenen: dese kunnen lichtelick ghetuygen, hoe nootsaekelick de konste der *Perspective* is; sonder welcker kennisse de Teeckenkonste gantsch onvaest ende onsecker is: daerom dient dese (als een fundament der selver) eerst gheweten. Mijn meeninghe en is niet den Lief-hebber met veel subtijle speculationen op te houden; die daer lust in hebben, die onderfoecken *Euclides*, *Guido Ubaldus*, als oock *Iacobus Barozzi de Vignole*, ende *Samuel Marolois*, welckers werck ick selfs ghemaect hebbe, ende in 't licht uyt-ghegeven: maer kome tot soo veel dienstige Theorie, als tot der Practijcque in desen noodigh sal wesen. Komende dan tot mijn voor-genomen werck. ~~sal men eerst verstaen~~, wat *Perspective* te seggen is, waer van den leer verstandighen *Euclides* subtijle tractaat. Het is (soo als den loffelicken Architect *Vitruvius* seyt) 't gene men noemt *Scenographie*, dat is het opgerechte van eenige Gebouwen, Lichamen, ofte Corporen; ende in 't geheel, 't gene men met der ooghe siet, het selve met grondt-regulen te brengen in 't verkorten, gelijk het hem naer het ooghe-gesicht is vertoonende, groot ofte kleyn, van verre ofte naby, soo als men dat gesicht heeft ghenomen, ende in de werckinge alsoo gestelt, als een door-siende ooghe-gesichts punt, welcks ooghe-punt wort gestelt op den Orison, ofte gesicht-cynder (soo *Stephin* hem noemt.) Het punt van de lenghde ofte distantie, wort op eenen gelijk-zijdigen driehoek ofte Triangel equilaterael genomen op 't kortste; maer naeder stellende, soude men 't gesicht aen de zijden verliezen: maer wort wel verder gestelt, gelijk de Figuren in desen uytwijzen.

Ende alsoo ick bevonden hebbe, dat de Lief-hebbers dickmaels verlegghen zijn, om te noemen met konst-woorden 't ghene in dese materie wort vereyscht; soo hebbe ick goet geacht een Figure daer van te maken, ende te brengen voor het werck: want als ick sal spreken van Circumferentie, Diameter, Superfitie, &c. oock van Colomnen ende eenige Ornamenten der selver, ende dat men my niet en soude verstaen, soo soude den Lief-hebber eenighsins te rugghe gehouden worden; daerom is dese Figure noodigh, ende dan totter Konste selve te komen, beginnende aen

het uytterste ofte bedenckelijckste, dat is een puntken, (waer van de *Geometrie* oock haer beginsel is nemende) vorders komende tot het quadrat ofte vierkant, ende dan eenen grondt van quadren, seer dienstigh tot het bouwen, voort gaende tot eenige andere Superficien van gronden, soo ronde, ovale, als kantige; kome dan tot de Lichamen ofte Corporen, ende eerst een Vierkant ofte Cubus, ende dan insiende Kamers, opgaende deuren, ende het stellen van Pylasters, om ordentelijck te klimmen, ende voorts het maecten van Pylaren, die ick in verscheyden manieren leere: daerom dat dese lofselijke Konste aldertreffelijckst wort uytgedrukt met de doorsiende Gebouwen, daer na eenige Figuren, om te verstaen het maken van Bogen, van vooren, als op der zijden, ende Kruys-welffels, verstekende Trappen, Wendel-trappen, als eenighe opmerckinge ofte observatien, dienende tot de Schilder-Konst, oock eenen Geometrischen grondt, met de voet-mate daer by gestelt, van den nieuwen Hoff van den Doorl. *Prince van Oraison* in den Hage, daer by de *Scenographie* ende oock de *Orthographie* voor-gaende tot de versettende stucken, als Tafelen, Bancken, Stoelen, Buffetten, Perffen, Ledekanten, &c. Kome tot de onderwijsinghe van de Landtschappen: want daer in veel fouten wort gepleeght; insonderheyt, als in de selve Landtschappen eenige Gebouwen komen, die van 't ooge-punt verdracyt staen: Daerom hebbe ick hier dese 42. Figuren gemaect; de selve verstaende, is het erreur gheholpen, ende ten lesten zijn hier by ghevoeght eenighe Figuren, alwaer den Geometrische grondt blijft, sonder dien te verkorten, ende het teghen-sien daer aen gevoeght uyt den grondt, als vertoonende de *Orthographie*, blijvende de *Circonferentie* in haer gheheel, seer dienstigh voor *Fortificatien*, *Quartieren* van *Legers*, *Redouten*, ende *Trenchen*, &c. te vertoonen, alwaer men meer den gront, als het verheven aensiet. Ick hebbe de Figuren weynigh geschaduwt, om dat de aenwijfende linien daer door niet te seer en souden verdonckert worden, eenige Figuren bloot ghelaten, ende liever noch eens gemaect met schaduwen, op dat ick het werck soo naect mochte voorstellen, als my doenlick ware. De gestippelde linien wijsen aen de vindinge van de Figuren, ende maecte de aenwijfinghe van de blinde linien meer, als ick somtijts in de beschrijvinge mentie maecte: want de selve geven veel openinge totter Konst, ende worden verstaen door voorgaende Figuren, daer al-reede verklaringe van gemaect is; ende alsoo ick eenige redenen meer by sommighe Figuren moet brengen, sal hier mede mijne Voorreden eyndigen, ende den Beminder tot het voor-gestelde werck wijsen: de eerste Figure wel ghevat hebbende, eer hy kome tot de andere, 't ghene verstandelick met voordeel in de Konste sal doen toenemen, en bevinde, dat mijnen arbeyt aengenaem is, sal niet laten met gelegentheyt de Konst-lievende meer behulp in de *Mathematique Konste* uyt te geven. *Vaert wel.*

OPMERCKINGE.

VOOR het aenvangen der Perspective Konste, sal men verstaen, dat het uytterste, dat men bedencken magh, is een punt ofte stipken, het welke men niet deelen en magh: want het en heeft langhde noch breedde; ende alsoo de Perspective een deel is van de Geometrie, die ook van een punt haer begin is nemende: Sal ick derhalven de Perspective Konste aen het alder-uytterste ofte puntken oock beginnen; ende dat te meer, om dat oock de Perspective gronden soo wel als de Lichamen ofte Corporen al uyt punten moeten aengewesen ende gevonden worden.

Item, alle insiende Edefitien ofte ghebouwen, in Perspective gestelt, daer en moet den Inventeur ofte Meester aen de plaetse niet ghedwonghen wesen; maer het werck moet hem voegen naer wille ende gesicht van den Meester. Dat is, dat men een werck maect van het gesicht hoogh ofte leegh, ende de lengte ofte distantie, soo als men dat begeert te sien. Ende dit is voor eerst eenen vasten ende algemeynen Regel. In dit eerste beginsel hebben eenige seer groffelick ghedwaelt, die, om der eeren wille, hier niet genoemd en worden, &c.

Beschrijvinge van de eerste Figure.

OM 't gene verhaelt is beter te verstaen, is alhier gegeven het punt *a.* het welke men begeert te sien van de hooghte, als de linie *b. c.* is, van de lenghde ofte distantie, als de linie *d. e.* Om dit punt in Perspective te leggen op den gront, is van noodde, dat men eerst trecke de onderste voet ofte base linie, ende daer naer de orizontale linie, even waterpas ofte parallel met de base, op de lenghde der linie van *b. c.* op welken Orison moet ghestelt worden het ooghe-punt, alhier geteekent *b.* het punt, dat men begeert in Perspective te leggen op den grondt, is gheteekent *a.* als voorseyt is, ende wort geconfidereert als recht opstaende: Derhalven sal men van het punt *a.* een linie trecken totter base, alhier gheteekent *b.* op welckers punt *b.* den eenen voet van den passer geset, ende den anderen gheopent op het punt *a.* ende omkeerende totter base alhier *f.* ende de distantie ghestelt op den Orison van het ooghe-punt *b.* tot *i.* en van 't punt *f.* getrocken tot het punt van distantie *i.* ende van *b.* tot *a.* daer de linie *b. a.* ende *f. i.* malkanderen doorsnijden, alhier gheteekent *g.* dat is het gegeven punt *a.* in Perspective, volgens de gegeven hooghte ende lengde. Ende dit also wel gevat ende verstaen zijnde, sal den Ondersoecker deser Konste een vaste kennisse geven, om met verstant te begripen de volgende Figuren, als een fundament deser Konste.

Beschrijvinge van de tweede Figure.

VOlgende het voorgaende punt, wort alhier in dese tweede Figure verthoont, hoe men een quadract ofte vierkante plattegrondt in Perspective sal brengen, bestaende dese Ignographie in vier punten, geteekent *a. b. c. d.* van de hooghte *e. f.* ende van distantie *g. h.* eerst de base getrocken zijnde, ende een orizontale linie parallel met de base: op de hooghte van de linie *e. f.* soo stelt men de vierkante superficte op de base linie, ende het ooghe-punt op den Orison ghestelt, alhier gheteekent *i.* het punt van distantie *k.* soo dat van *i. k.* is de lenghde ofte ghegheven distantie *g. h.* soo stelt men den passer met den eenen voet op *a.* ende uyt het punt *d.* omkeerende tot de base *l.* ende van *a. b.* twee linien op het ooghe-punt *i.* ende van *l. a.* op het punt van distantie *k.* daer de linien *a. b.* tot *i.* ende *l. a.* tot *k.* malkanderen doorsnijden, alhier geteekent *m. n.* dat zijn de twee punten van *c. d.* ende u vierkant in Perspective is, *a. b. m. n.* Dese vindinghe van punten is op het hooghte nodigh wel te verstaen, als hier vooren verhaelt is.

Beschrijvinge van de derde Figure.

Volgens het voorgaende quadract, wort alhier aengewesen eenen grondt van seven quadren op de base, ende in de hoogte oock seven naer de Perspective, zijnde van deselve voorgaende hoogte ende distantie, ende naer de voorgaende verkorting, alhier is het vierkant van der basen nederwaerts gestelt: want dat is een ghelijcke saecke van 't voorgaende, ende daerom dit vierkant ofte quadract met gelijke letteren, geteeckent *a. b. c. d.* de hoogte *e. f.* ende de distantie *g. h.* dit eene quadract in Perspective gestelt, als verhaelt is in de tweede Figure, alhier *a. b. m. n.* stelt op de base gelijke gedeelten, als *a. b.* alhier *o. p. q.* ende *l. r. s.* ende treckt de punten van *s. r. l.* *a. b. o. p. q.* op 't ooge punt *i.* ende van 't punt *s.* op 't punt van distantie *k.* ende van *q.* op d'ander zijde: twee Diagonen getrocken, doorsnijdende de linien des ooge-punts, welcke doorsnijdingen aenwijzen de parallele linien, waer van de eerste met *v. t.* ende de volgende *1. 2. 3. 4. 5. &c.* zijn geteeckent: In dese drie voorgaende Figuren zijn gestelt by yder Figure de linien van de hoogte ende distantie, de selve sullen wy nu naelaten, met sulcken insien, dat men de hoogte van den Orison totter basen, voor de gegeven hoogte: ende het punt op den Orison gestelt ter zijden d'ooge-punt, men voor het punt van distantie considereren sal.

Beschrijvinge van de vierde Figure.

In de welke gestelt is eenen gelijk-zijdigen driehoek ofte Triangel equilaterael, geteeckent *c. d. e.* op de hoogte van *b. m.* ende distantie *a. b.* hangende van der basen nederwaerts, welckers punten van *d. e.* getrocken winckelhaeck ofte perpendicular tegen de base linie opwaerts, alhier *n. m.* dan voorts de selve punten met het punt *c.* op 't ooge-punt *a.* getrocken: den passer gestelt op 't punt *n.* ende geopent op *e.* ende omkeerende tegen de base op *l.* ende van *m. d.* tot de base *k.* ende punten van *k. l.* op 't punt van distantie getrocken, daer de linien van *l. b.* met *k. b.* ende *m. a.* ende *n. a.* malkanderen doorsnijden, alhier *s. a.* ende 't punt *c. d. e.* t'samen ghetrocken, vindy de gegeven omtreck ofte circonferentie des Triangels in de Perspective.

Men moet verstaen, dat alle linien, die men perpendicular tegen de base optreckt, als *d. m.* ende *e. n.* op het ooge-punt moeten getrocken worden; ende de linien, die men met den passer tegen de base stelt, op 't punt van distantie moet getrocken worden. Ende dit is eenen generalen Regel, naer dese werckinge, en licht om te verstaen, en is een vaste maniere in dese Konste.

Hier beneven dese Triangel is een vierkant ofte quadre gevoegt met de punt *f.* tegen de base linie, welckers punten *g. h. i.* met perpendiculaire tegen de base, ende so voorts van *f. p. q.* op 't ooge-punt getrocken, en den passer op 't punt *p.* geopent tot *i.* en omkeerende tot *f.* van gelijke van *f. b.* tot het punt *o.* ende van *q. g.* tot *o.* en de punten *o. f.* op 't punt van distantie *b.* daer de linie van d'ooge, ende distantie malkanderen doorsnijden *g. h. i.* getekent ende toe getrocken, is het quadract gefloten, en leyt deselve op den grondt in Perspective, volgens de voorgaende gegevê hoogte en lengde.

Volgende dese quadre, wort hier onder verthoont eenen grondt van quadren met de scherpte der punten tegen de base linie in den grondt: de quadre, geteeckent *c. d. e. f.* volgens de distantie van *a. b.* ende de hoogte van de base tot den Orison ofte *a. c.* is in den grondt in Perspective geleyt, getekent met gelijke letteren, hebbende elck punt sijn gelijke letter, ende alsoo naer desen kleynen grondt de quadre groot soude zijn, is de selve in de helft doorsneden, om den grondt cierlijk te stellen. Dese grondt komt tot veel verthoeningen te pas, 't zy om eenige kantige deelen van stenen, banken, stoelen, kruysen, ende menigerley saecken uyt den grondt op te rechten, dat kan door desen grondt licht te wege gebracht worden.

Beschrijvinge van de vijfste Figure.

Verscheyden gronden ende distantien zijn noodigh gheweten: hierom is alhier voorgestelt eenen grondt, dienende tot een playeytsel, met quadren ende fascien omvanghen, behoudende sestien quadren, als de by-gevoeghde Ignographie uyt-wijst, geteeckent *a. b.* ende den halven grondt *c. d.* den Orison ende het ooge-punt *e.* met het punt van distantie gestelt zijnde, op den selven getekent *f.* de punten van de quadren, ende fascien van de base op 't ooge-punt getrocken, ende van het punt van distantie *f.* tot *a.* is van *b.* tot *b.* daer de selve linien van distantie de ooge-linien doorsnijden, wort vertoont de voorseyde Ignographie in Perspective, getekent *a. b. h. i.*

Hier onder dese Figure is gemackt een Ovael in platte Geometrische grondt, welken grondt ofte Ignographie is verdeylt in sestien gelijcke deelen, geteekent *a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q.* van welckers punten Perpendiculen ghetrocken tegen de base linie, ende deselve voorts op 't ooge-punt *r.* ende dan den eenen voet van den passer gestelt op 't ooge-punt *a.* ende geopent totter base linie, en daer den anderen voet vast houdende, den passer van 't punt *a.* omkeerende totter base, geteekent *a.* ende wederom den voet van den passer gestelt op de linie *b.* op de base linie, ende den passer geopent, ende uyt het punt *b.* omkeerende tot de base, geteekent *b.* ende alsoo alle de andere punten tegen de base geteekent, elck punt met gelijcke letter van de Ignographie, ende dan de selve punten van de base getrocken tot het punt van distantie, geteekent *s.* Daer de selve Diagonen de ooge-linien doorsnijden, worden de punten van 't Ovael in de Scenographie gevonden, ende is elck punt van de Ignographie in de Scenographie aengewesen met gelijcke letter, als de selve Figure is betoonende.

Beschrijvinge van de sefte Figure.

WAER inne vertoont wort, hoe men een perfect ronde in Perspective sal maecken op tweederley manieren. De eerste rondt is, de Ignographie ofte platte grondt, gedeelt in sestien gelijcke deelen, beginnende van de base neder waerts op den halven Circkel, geteekent *e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p.* dese deelen, hoe meer, hoe beter, mits datse paer ofte gelijck zijn: dese punten alle perpendiculair getrocken tegen de base, ende voorts op 't ooge-punt den Orison paralel met de base van sulcker hoogte ende distantie, als men die begeert; ende twee Diagonen van de punten *r.* tot de distantie *s.* getrocken: de Diagonen van *r. v. x.* wijzen alle de punten met doorsnijdinge van de oogh-linien van 't heele ronde, ende elck punt in de Perspective is geteekent met gelijcke letter van de Ignographie, welckers punten t'samen getrocken, kan een vaste handt lichtelijck een ronde te wege brengen.

Binnen dese ronde kan men eenen boort maecken op gelijcke werckinge. Dese Figure is tot vele saecken dienstelick: hoewel ick dese vindinghe aenwijse op een ander maniere, als in de eerste Figure van 't vinden des punts is geleert, is daerom, dat men verscheyden manieren hem wel magh wennen, alsoe goet zijn ende met den voorgaenden grondt over een komen; anders en isser mijns bedunkens geen beter noch correcter vindinge, als de voorgaende: daerom wy dese latende, sullen op de voorgaende eerste gronden onse vordre vindinge ofte inventien stellen.

De ander ofte tweede ronde is gedeelt in twaelf gelijcke deelen, en der selver punten van 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. perpendiculair tegen de base getrocken, en den passer gestelt op 't punt *a.* ende geopent tot 3. ende omkeerende van 't punt 3. tot de base linie, mede geteekent 3. en soo voorts, gelijck hier vooren in de Figure van 't Ovael geleert is: van elck punt tegen de base met den passer gestelt, welcker perpendiculaire linien op 't ooge-punt *a.* getrocken, en de gevonden punten van den passer getrocken naer het punt van distantie: daer de Diagonen de ooge-linien oversnijden, daer worden alle de punten gevonden, alhier in de Scenographie aengewesen, elck punt met gelijcke letter van 1. 2. 3. &c. gelijck de selve in de Ignographie getekent staen.

Beschrijvinge van de sevenste Figure.

WAER inne verthoont wort een vijfhoek ofte Pentagonus, de Ignographie geteeckent 1. 2. 3. 4. 5. hebbende de eene punt tegen de base linie, ende den Orison parallel met de base, ende het ooghe-punt *a.* ende het punt van distantie gheteeckent *b.* de punten van 2. 3. 4. 5. op-ghetrocken teghen de base Perpendicular, alhier geteeckent het punt 2. tot *c.* het punt 3. tot *d.* het punt 4. tot *e.* ende het punt 5. tot *f.* welcker punten op de base van *c. d. e. f.* getrocken op 't ooghe-punt *a.* staende recht van voren, den passer met den eenen voet op 't punt *c.* gestelt, ende geopent tot 2. omdrayende tot *g.* ende van *d.* den passer gheopent tot 3. ende omdrayende tot *h.* van gelijcke *e. 4.* tot *i.* ende van *f. 5.* tot *k.* ende de punten op de base van *g. h. i. k.* getrocken op 't punt van distantie *b.* daer de selve Diagonen de ooghe-linien doorsnijden, alhier 2. 3. 4. 5. tot 1. dese punten toe-getrocken, wort ghevonden de Scenographie van den Pentagonus, ende dat altijs naer sulcken hoogte ende distantie, als men begeert.

Om beter te verstaen ende te begrijpen den stant van 't gesicht, ende hoe haer de Figuren veranderen, als men deselve, ofte van voren, ofte van ter zijden aensiet, is alhier desen Pentagonus gestelt op de selve hoogte ende distantie, alleenlijck 't gesicht des ooghe-punts op de eene zijde des Pentagorus, ende de eygen voor-gaende punten op de base gestelt, de selve punten van de base op 't punt der ogen, ende distantie getrocken, gelijk de voorgaende is aengewesen; vint men de circonferentie des Pentagonus in een andere forme: want sommige linien verminderen, ende andere verlengen haer, dan dient tot opmercken, dat alle linien, die parallel met de base in de Ignographie zijn, gelijk de linie alhier 3. 4. dat de selve in de Scenographie oock parallel met de base ende Orison blijft, het zy hoe men het gesicht verfelt, en men heeft hem wel te verseecken; soo de selve haer anders in de Figure vertonen, dat men ergens heeft gemist, van niet wel gelet te hebben op de scherpigheyt der punten. Dese en diergelijke observatien zijnder vele inde Perspective, diemen tot memorie dient te onthouden: hoewel sy gering zijn, soo zijnsse van gewicht in 't gebruyck ende dienstig.

Beschrijvinge van de achtste Figure.

WAER inne vertont wort eenen ses-hoek ofte Hexagonus, geteeckent *a. b. c. d. e. f.* de hoogte van den Orison tot de base ghenomen op ses voet naer de hoogte van een Figuer, ende de distantie op twaelfvoeten: de voornoemde punten Perpendicular tegen de base getrocken, ende uyt deselve met den passer omdrayende de punten van de Diagonen ghemaect, gelijk in de voorgaende sevenste Figure is aengewesen, ende de linien van 't ooghe-punt *b.* uyt de punten van *a. b. f.* getrocken, als mede de Diagonale linien van de base tot het punt van distantie *g.* worden gevonden de punten in de Scenographie *b. c. d. e. f.* de welke toegetrocken tot *a.* is ghevonden de circonferentie des Hexagonus in de Perspective.

Beschrijvinge van de negenste Figure.

IN de welke vertont wort eenen Hexagonus met een boort, geteeckent *a. b. c. d. e. f.* ende den boort met *g. h. i. k. l. m.* de hoogte op ses voeten, ende de distantie alhier negen voeten, het ooghe-punt *n.* ende het punt van distantie *o.* de punten tegen de base getrocken, gelijk in de voorgaende Figuren is aengewesen, ende dan voorts tot het ooghe-punt *n.* ende de Diagonen tot het punt van distantie *o.* getrocken, wort gevonden door oversnijdinge van de Diagonen over d' ooghe-punts linien, de punten van den Hexagonus, welcker punten in de Scenographie alhier met gelijcke letteren van de Ignographie zijn aengewesen.

Beschryvinge van de thiende Figure.

IN de welke twee Vierkanten ofte Quadraten puntwijs over den anderen zijn geleyt, het eerste quadraet hebbende de punt tegen de base, gheteekent *a, b, c, d* het ander quadraet is met de eene zijde paralel met de Base, geteekent *e, f, g, h*, de hooghte en de oogepunt *i*, ende de distantie van *i* tot *k*, de punten van *b, c, d*, ende *e, h*, perpendicular opghetrocken teghen de base, ende voorts tot het oogepunt *i*, ende de Circkel met den eenen voet gestelt op *l*, geopent tot *g*, ende omkeerende tot de base *p*, ende soo voorts gedaen van *o, d*, tot *q, &c.* gelijk vooren gheleert is, soo vindt ghy door oversnijdinghe der Diagonen, ende oogepunts linien, alle de punten in de Scenographie, gelijk in de Ignographie geteekent ende aengewesen is, hebbende elck punt in de Scenographie sijn eygen aengewesen letter van de Ignographie.

Beschryvinge van de elfde Figure.

IN de welke verthoont wort eenen achthoek ofte Ottagonis, geteekent *1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8*, hebbende een zijde des achthoecks tegen de base, de hooghte en de oogepunt *i*, ende de distantie van *i* tot *k*, gedaen hebbende met elck punt van de Ignographie, als in de voorgaende Figure geleert is, vindt men de Scenographie alhier met gelijke letteren geteekent; maer of het geviel, dat dese Figure in de Perspective leger wesen moeste, soo laet den Orison dalen soo leghe, als men hem begeert, alhier *i, k*, houdende de base, als vooren, soo vindt gy u achtkant, getekent met *a, b, c, d, e, f, g, h*, ende hier uyt dese Figure kan men een deckzel maken op een Vat, gaende open op de eene zijde, ende blijvende op de base vast, als men den leeghsten Orison behoudt; maer behout ghy den bovensten Orison, soo valt het onderste deckzel met de achterste zijden van de planta nederwaerts, uyt welke lesse veel fraye speculatiën te vinden waren; maer alsoo ick het profijtelickste waernemen wil, soo sal ick komen tot de Lichamen ofte Corporen.

Beschryvinge van de twaelfde Figure.

IN de welke drie Cubus ofte vierkante Corporen verthoont zijn, staende van vooren op de base linie, welcken grondt is gedeelt in seven quadren, hebbende elcken Cubus op den grondt een quadre, den grondt is in Perspective geleyt, gelijk in de voorgaende derde Figure is aengewesen. Om dese Cubus te maecken, maecktmen eerst een recht vierkant, als *a, b, c, d*, van vooren op de base, ende uyt de twee punten *e, f*, twee perpendicularen tot *g, h*, ende van de punten *b, c*, op 't oogepunt getrocken, daer de twee perpendicularen *g, h*, oversneden worden, trecktmen de vier punten van *b, c, g, h*, met welcken de bovenste zijde van Cubus gesloten wort: men kan de selve mede maken uyt het punt van distantie, treckende uyt het punt *c*, een Diagonen, daer de perpendicularaire linie doorsneden wort van *e, g*, alhier met stippen aengewesen, sluyt men mede de zijde ende het bovenste van de Cubus: den Cubus geteekent *k*, staet rechter onder 't gesicht der oogen: daerom en kan men soo veel niet op de zijde bekennen, ende is ghemaect op de voorgaende maniere: den derden Cubus, wesende hol, de quadre *l, m, n, o*, in de hooghte oppgericht van elck punt, ende van het oogepunt boven aengetrocken, wort den Cubus gesloten, elck punt met de eygen letteren van beneden, boven aengewesen; behoudende het Corpus van den Cubus van binnen de spatie *p, q, r, s*, onder, als van ghelijcke boven, 't welck men door de aenwysende gestippelde linien lichtelijck kan begrijpen, dewelcke van 't oogepunt *v*, ende uyt het punt van distantie *t*, alhier zijn gemaeckt.

Beschry-

Beschrijvinge van de derthiende Figure.

IN de welke gestelt is een inziende Kamer, hebbende den gront van seven deelen vierkant, (naer de verkorting van de derde Figure) hebbende aen wederzijden eenen muur ofte wandt van de dickte van 't vierde-deel van een quadre: 't gene op de base-linie te beproeven is, de linie *b*, wijst aen het punt van distantie, ende *a* is d'oo-ge-punt: in de eene zijde van den muur is gemaect een deure, behoudende drie quadren in de breete uyt den gront, getekent *s, t, v, x*, uyt welkers vier punten van *t, x*, en *s, v*, een kruys-linie getrocken, bewijstmen het rechte midden uyt 't punt, daer de linien worden oversneden, sonder den gront te gebruycken, gelijk op d'ander zijde op den wandt wort bewesen: want van *f, b*, ende van *g, i*, een kruys-linie getrocken, ende uyt het punt *k*, een perpendicule tot den gront gemaect zijnde tot het punt *l*, is *f, l*. ende van *l, i*, even veel spatie, behoudende elck drie deelen uyt den gront, en dit is een vaste proeve, ende met dese maniere kan men veel verdeylingen maken met geringe moeyte, 'tzy van vooren ofte op de zijden, van onder ofte van boven: vorders is alhier noch een doorganck gemaect recht van vooren op de hooghte ende breede, als dien op de zijde, geteekent *e, d, y, z*. De hooghte wort gevonden door de linie *t, v*, die verlenght tot *c*, ende van *c* tot *y*. Hier boven zijn noch gemaect vijf ribben ofte balcxkens, om de folderinge te houden, rustende van onder op de muur: op de linie *q, r*, wort de breede van de selve getekent, ende soo voort uyt het oogepunt opwaerts van *p, b*, ende *r, a*, uyt de punten van *o, p*, ende *q, r*, is de hooghte der binten genomen: de folderinge is verdeelt met gestippelde kruys-linien in drie deelen, om de plancken ofte deelen aen te wijzen, als van *p, A*, ende *r, B*, is de oversnijdinge *C*, de helft ofte midden van de folderinge: van gelijke boven de linie *c*, ende onder de selve is een kruys-linie getrocken uyt de hoecken, waer mede de verdeylinge van drie deelen wort aangewesen.

Beschrijvinge van de veerthiende Figure.

IN de welke wort verthoont een inziende Kamer met drie opgaende deuren, op elcke zijde een deure, en een recht van vooren. Het open der deuren begrijpt drie quadren in den gront: derhalven heert de toe-sluuytinge ofte deure drie deelen, ende het opgaen tot den muur oock gelijke drie deelen, ghelijck de deure *a, b, c, d*, aenwijst, hebbende van *a* tot *g*, het open in drie deelen, ende van *a* tot *e*, drie deelen, makende also het open gaen eenen halven Circkel op den gront, alhier met stippelen aangewesen: 't selve begrijp van spatie is van gelijke boven de deuren. De verkorting naer de Perspectieve wort gevonden, treckende uyt het punt *a*, tot den halven Circkel, alhier getekent *i*, en van *a* tot *k*, op den Orifont, ende van 't punt *i* tot *b*, ende van *k*, uyt het punt *b*, op de Perpendicle *b*. Een linie getrocken, daer de linie van *i, b*, van de linie *k, b*, doorsneden wort, is de verkorting van boven, en de deure so staende, overmits sy totter base, of naer u open gaet, soude de poorte geblind zijn: Wiltmen het open der poorte sien, soo magmen de deure volgens dese stelling van 't oogepunt wijder op setten, gelijk van *l, m*. Het verkorten vintmen van *l*, uyt het punt *a*, tot den Orifon *l*, en van *m*, uyt het punt *b*, komt op den Orifon op 't punt *n*, en so vorders, gelijk de linie van *a, b, r, q*, een recht opstaen der deure is aenwysende; houdende drie deelen of quadren, getekent op den gront *1, 2, 3*, en de deur aengetekent met *a, b, e, s*, is geheel open tegen de muur: de deure aen d'ander zijde, getekent *t, x, v, z*, gaet van de base achterwaert open, en is gemaect uyt gelijke deelen uyt den gront: en de deure van vooren, getekent *o, p*, dewelke uyt het punt *q*, de verkorting op den Orifon is nemende: is gelijk in werkinge. Van de deure *t, x*, als mede van de base achterwaert open gaende, de verkorting wort mede gevonden uyt den grondt; en soo men dese deure van vooren naer de base wilde doen opgaen, soo en is uyt den gront van de punten *4, 5, 6*, maer te maken eenen halven Circkel, gelijk op de eene zijde alhier is aangewesen: en uyt het punt van 't hangen van de deure onder tegen den halven Circkel, en soo voorts tot den Orifon, ende van gelijke van 't punt van de deure boven, weder uyt het selve punt op den Orifon getrocken, maect men de selve deuren van vooren
soo

foo als men die begeert te hebben, boven dese deure is gemaeckt een doorsiende rondt gat, naer de dichte van den muer, glijck die ter sijden de deure wort gesien, de werckinge wort met gestippelde linien aangewesen, en dit wort mede uyt den grondt door 't ooge-punt gevonden, boven onder het gewelfte zijn kruys-linien gemaeckt met stip-pelen, om de verdeylinghen aen te wijfen, waer uyt een vaste handt een kruyswelffel soude mogen maken, door het maken van de voorgaende deuren, kan men oock verstaen vensters te maken in 't opstaen, soo als men die begeert, ende meer noodige faken, seer dienstigh voor Schilders, ende alle Onderfoeckers deser Konste.

Beschrijvinge van de vijftienste Figure.

IN welke Figure gemaeckt is den grondt van de voorgaende veertienste Figure, in dese wort verthoont 't gesichte van twee insiende Kameron naer der Perspectiven, hebbende eene solderinge tusschen beyde, de solderinge is gemaeckt als doorschijnende, met gestippelde linien aangewesen, evenwel van te vooren een bint geleyt geteeckent *a.* op neuten aen wederzijden, ende een staende balcken van de base linie tot de middelste, en voorts tot de bovenste solderinge, om te houden de hoecken van drie plancken, die daer ingevoeght zijn, twee in de onderste Kamer, een op de boven-Kamer, waer op ettelijke stucken liggen, als op de onderste planck een Sepultrum ofte Lessenaer, op de tweede eenige Boecken, en op de derde staen Flessen, dese solderinge boven, is de werckinge van de voorgaende dertienste Figure, op den gront ter zijden is gemaeckt een doorganck ofte poortken op de hoogte ende wijde, glijck den doorganck recht van vooren gemaeckt is, geteeckent *f. g.* welke wort getrocken met den passer, als hier na sal geleert worden, om de ronde van 't selve te maken, verkiest men de onderste linie van de ronde, alhier *b. c.* uyt het hooge-punt getrocken, van 't punt *i.* en wederom van *d. e.* uyt het punt *b.* van *b. e.* ende *c. d.* een kruys-linie, waer door het midden oft Centrum gevonden is, daer op een linie gerecht, is het midden van 't Porticus gevonden, waer door men een half ronde formeren kan: uyt dese werckinge is de doorsiende linie ~~waer mede~~ gemaeckt, ~~linie~~ is een verstekende trap van vier opgaende treden, hebbende gestelt de twee Diagonen *B. C.* even wijd van den anderen, boven en onder, en de hoogte verkosen hebbende van den eersten trap, getekent *D.* welcker punt getrocken op 't ooge, en van *D.* tot *E.* de breedte des traps hebbende, trekt van 't punt *E.* tegen de Diagonen *C.* en voorts op 't oogepunt, daer de Diagonen *D.* doorsneden wort, is den optree oft trap achter, en soo doet met de andere trappen, op dese maniere kan men de verstekende trappen licht maken, ende noch gemakkelijker uit den gront op de boven-kamer is een doorsiende ront gat, op de wijde van de deure onder, 't gene gemaeckt wort, stellende drie quadren wijde van de base op de zy-linie, daer men het open oft gat begeert, alhier met 1. 2. 3. deelen aangewesen, de selve op 't ooge-punt getrocké, daer de Perpendiculen doorsneden worden, daer vindy 't quadraet, daer de ronde in moet komen, van *k. l.* ende van *m. n.* een kruys-linie getrocken wort door de oversnijdinge het middel oft Center aangewesen, waer uyt een vaste handt lichtelick een ronde sal formeren, ende dits eenen lichten wegh; maer wilt men dese maken, datter niet op en valt te seggen, volghet de ordre van de achtienste Figure, hoewel dit voor het gebruyck in Schilderyen genoeg is, dese drie plancken geteeckent *o. p. q.* zijn gestelt even lanck ende breedt, op de plancke *o.* siet men boven op, om datse onder den Orison is, op de plancke *p.* siet men onder tegen, als noch meer tegen de planck *q.* wesende boven den Orison; maer het kan geschieden, dat de plank op den Orison rust glijck de planck *r.* dewelcke winckelhacck is, staende het gedeelte tegen den zy-muer, nemende van den gront drie quadren, ende anderhalve quadre van vooren, in sulcken gevalle is den winckelhoek de onderste linie op den Orison, glijck hier geteeckent is, uyt den gront is alhier aangewesen om een gat te maken, het moghte dienen om trappen te maken om nederwaerts te gaen: om die te maken, stelt den passer met den eenen voet op 't punt *v.* ende geopent so wijd, als men de treden begeert naer discretie alhier tot *s.* ende omkerende tot *t.* van *v. t.* een Perpendicle, daer de circulare linie de Perpendicle doorsnijt, is den eersten trap, uyt het punt *t.* gevonden, ende

uyt het selve punt *z*. van't ooge-punt getrocken een linie tot *y* en den passer op 't punt *z* geopent tot *x*. (wesende de quadre van *v. s.*) en den passer omkeerende tot *y*. bewijst met de perpendicular *z. y*. de vastigheyt der selver werkinge. Hier ter zijden is noch gemaect een doorsiende half ront gat, rustende op den gront, hebbende de werkinge van het ronde boven, waer van al de linien met stippelen zijn aangewesen, getekent *A*.

Beschrijvinge van de sestienste Figure.

Also der verscheyden manieren zijn om Colommen naer den anderen in Perspective te stellen, soo hebbe ick voorgenomen, hier naer den anderen eenige te stellen, die den Onderfoecker, d'cene voor de andere magh verkiesen, wantse alle correct zijn en seer dienstlijk: dese maniere begint men, als den gront in Perspective geleyt is, alhier geteeckent *a. b. c. d.* endede quadren, daer de Colommen op gestelt worden, in de Perspective geleyt, naer de hoogte ende distantie, die men verkiest, alhier door de Diagonen aangewesen, geteeckent *e. f. g. h.* welke Diagonen, uyt de punten van distantie getrocken, wijzen de tweede ende derde plaetse om de Colommen te mogen stellen, ende voorts insiende soo veel meer als men die begeert, kan men met de Diagonen te wege brengen: Want uyt de quadre *b.* een Diagone getrocken uyt het punt van distantie, gelijk de Diagonen van *f. e.* sal u aen de ander zijde op de oogh-linie *d. c.* de vierde plaetse wijzen: wil men nu voorts na boven komen tot onder de bogen, de punten van de quadre *d. i. k. l.* perpendicular opgetrocken, alhier geteeckent *n. o.* ende van *o. n.* op 't ooge-punt getrocken, daer de perpendicularen doorsneden worden, alhier *m. p.* daer hebt gy het onder tegen-sien van de quadre van onder op den gront, welke twee ooge-linien u van boven, door oversnijdinge van de perpendicularen, den tweeden ende den derden quadre betoonen, van gelijke aen de andere zijde: wilt men nu hier bogen hebben boven dese tegen-siende quadren, soo stelt op het midden van de linie *n. s.* alhier *q.* den eenen voet des passers, ende den anderen voet openende tot *n.* ende omkeerende tot *s.* van gelijk uyt het punt *q.* den boge *o. r.* maer om te maken den boge *v.* die moet naer d'ooge in Perspective komen, den welcken wort gemaect: de linie *m. t.* getrocken zijnde, ende den passer gestelt op 't midden der linie *n.* ende van *m.* omkeerende tot *t.* vindy den insienden boge, ende van gelijken doet men met de volgende bogen: de perpendicular van de base opwaerts, over d'ooge-punt, wijst de Centrums aen: want de kruyslinge van de Diagonen van wederzijden, over het punt *A.* ende over de punten van de quadren *a. d.* is boven de oversnijdinge der Diagonen *B.* uyt de quadren *r. o.* de selve, van de oversnijdinge *A.* ende de oversnijdinge der Diagonen *C.* is boven de selve geteeckent met *B.* ende de perpendicular is genoeghsaem tot bewijs van de vaste seeckerheyt deser werkinge.

Beschrijvinge van de seventienste Figure.

In de welke is gemaect den gront van seven gelijke deelen, op de verkortinge van de voorgaende derde Figure, wesende den gront vierkant, ende in elcken hoek opgerecht uyt eenen quadre, eenen Pilastre, elcken Pilastre gedeelt in drie deelen, de Pilasters geteeckent *a. b. c. d.* den Pilastre *a.* zijn de deelen 1. 2. 3. als oock de andere met stippelen aangewesen, de blinde linien, die men niet sien en kan, om het opsien en tegen-sien te bemercken, op de Pilasters liggen platte binten, houdende de Pilasters te samen, gereeckent *e. f. g. h.* boven dese binten noch twee bogen van voren en achter doorsiende, op de welckers onderste linie des voorsten bints, op 't punt onder de *A.* (wesende 't midden van *C. D.*) gestelt den passer, ende geopent tot *C.* en omkerende tot *D.* wort gemaect den boge *E.* van gelijke uyt het punt *A.* den passer geopent tot *I.* maect men den boge *F.* ende van 't punt *B.* den passer geopent tot *K.* ende omkeerende tot *s.* maect men den boge *G.* ende uyt het selve punt den passer geopent tot *O.* maect men de blinde linie des booghs *H.* gelijk in de sestienste Figure is geleert, de welke aangewesen wort om de boogh-steenen (alhier in vijftienen verdeylt) haer gestalte

gestalte van tegen-sien te bemercken, gelijk de gestippelde linie van den boge *H*. tot aen den grondt bewijst: de Pilasters van *b. d.* toonen met linien aen, het midden, als *l. n.* een linie getrocken, ende van *o. m.* de oversnijdinge *t.* van buyten, ende *q. s. p. r.* de oversnijdinge *v.* is de midden binnen, gelijk de linien van *v. t.* tot den gront *x. y.* uytwijzen, ende van gelijke boven, van *K. r.* ende van *L. s.* de oversnijdinge alhier *i.* geteeckent, uyt welckers punt een Perpendicule getrocken tot het punt *k.* is het midden bewesen op den grondt, de welcke is de proeve, ende de sekerheyt des middens punt *i.* boven.

Beschrijvinge van de achtienste Figure.

HOewel ik meer Figuren van het stellen van de Colommen sal betonen, so dunckt my, dat dese Figuren hier niet buyten propooft tusschen beyden komen en fullen, namentlijk dese achtienste Figure, handelende van de zy-bogen, gelijk de twee voorgaende hebben aangewesen het stellen van de bogen van vooren; ende de negentienste Figure onderwijfende, hoe men een kruys-welfsel sal mogen maken: nopende dese achtienste Figure, daer in is gestelt op den grondt een ronde in de Perspective, volgens onse seste voorgaende Figure: de deelen op de base linie, geteekent 1. 2. 3. 4. 5. sal men stellen op de voorste ofte eerste linie, beginnende mede onder den boge, alhier met 1. 2. 3. 4. 5. aangewesen, ende de linie *a. b.* getrocken, ende van *s.* tot *b.* uyt het ooge-punt, is de zijdmuur gesloten, daer den boge in moet komen: de linien van 't ronde op den grondt, uyt de punten *c. d. e. f. g. h. i.* perpendiculair opgetrocken, tegen de linie *b. s.* ende van de punten 1. 2. 3. 4. op 't ooge-punt getrocken, daer de Perpendiculen doorgesneden worden, daer wordt den boge op de zijde gevonden ende geformeert: treckende van 't punt *i.* tot het punt *k.* ende so voorts tot *l. m. n.* wesende het Center des booghs, ende voorders van *n.* tot de punten *o. p. q. r. s.* alwaer den boge mede gesloten wort: den doorsneden boge gelijk zijnde met den voorverhaelden, wort lichter gevonden: want uyt de punten van *k. l. m. n. o. p. q. r.* Parallelen getrocken, ende van de punten *t. v. x. y. z.* uyt het ooge-punt: daer de oversnijdinge geschiet, daer vindt men de stellinge des selven booghs, ende van gelijke is gemaect op de andere zijde, hebbende de selve helft des ronts in acht kanten gelaten, in den gront, ter zijden, als boven; tegen het gehemelte is gemaect een ronde, soo als die in de Perspective aldaer gesien wordt. Hier uyt kan men een gront ofte yet desgelijcx maken, gelijk in de voorgaende vijftienste Figure is verhaelt.

Beschrijvinge van de negentienste Figure.

AChtervolgende de voorgaende achtienste Figure, van het maken der zy-bogen, is alhier op deselve gemaect een kruys-welfsel boven, in de plaetse van 't voorgemelde ronde, ende dient gelet, (alles gemaect ende gestelt zijnde, als vooren is bewesen, te weten, den gront, het ronde in Perspective, ende de vier bogen, twee recht van voren, ende aen elcke zijde eene boge) dat de vier punten *A. B. C. D.* zijn vierkant van den anderen, gelijk uyt den gront *E. F. G. H.* met de perpendiculen worden aangewesen; alsoo dat de vierbogen het Center van het kruys-welfsel even-naer zijn: derhalven moet het kruys-welfsel uyt de vier bogen gevonden en gemaect worden: men konde het voor de eene helft stellen, ende de ander helft even gelijk maken, als de gemaecte helft, alsoo het voorgestelde welfsel recht van voren komt; doch als ick geseyt hebbe, bestaet het selve uyt de vier bogen: om dese kruyslinge des welfsel te vinden, soo deelt den voorsten boge in acht deelen, gelijk als de zy-bogen gedeelt zijn, ende treckt uyt de punten op het ooge-punt de linien, geteekent 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. van den voorboge, ende het punt van de letter *I.* tot 2. uyt den zy-boge, tegen de ooge-linie 2. uyt den voorboge, paralel met den Orison alhier *O.* ende voorts uyt het punt *K.* tot de letter 3. op de zy-boge een paralel, als voren tot de linie 3 van den voor-boge alhier *F.* ende van de letter *L.* tot 4 uyt den zy-boge een

Paralel tegen de linie 4. van den voorboge, alhier *g.* ende soo voorts *M.* tot de 5. uyt welker punt een Paralel ghetrocken tegen de linie 5. van den voorboge, alhier *b.* alwaer het Center is des wellfels, ende dan voorts uyt het punt *L.* tot 6. op den zybo-ge, ende van 6. tot de linie van den voorboge, alhier *i.* ende van 7. een Paralel tegen de linie 7. van den voorboge, alhier *K.* ende voorts tot *l.* als voorseyt is, ende van *A. o. f. g. h. i. k. l.* de punten t'samen getrocken tot *C.* dat is den eenen boge des kruys-wellfels, gelijk de linie op den grondt van *E. o. f. g. h. i. k. G.* is uytwijfende, ende van gelijke getrocken de Parallellen van 6. tegen het punt *m* ende van 7. tot *n.* van 8. tot *p.* ende voorts van *h. m. n. p.* tot *B.* de linie getrocken, ende aen de andere zijde gedaen, als voorseyt, soo is her kruys-wellfel gefloten; en hoewel dat vele Meesters verscheyden manieren gestelt hebben, om dit selve te verstaen, so en meene ick niet datter een Correcter sal getoont worden; ende oock geen', daer de proeve vaster van sal bewesen worden: want het punt *o.* op den gront is door een perpendiculaire linie, bewijsende het punt *o.* boven, ende soo voorts *f.* op den gront perpendiculariter op-getrocken, bewijst het punt *f.* boven, ende soo voorts elcx punt op den gront, het punt boven. Dese Leeringe van 't maken des kruys-wellfel, wort gehouden voor een van de moeilickste saken, om in Perspective wel uyt te beelden; ende dit wel verstaen zijnde, soude men vele andere vindingen van bogen, als doorsiende gaten, hier door kunnen te wege brengen.

Beschrijvinge van de twintighste Figure.

Komende weder tot de stelling van de Colomnen, als voorseyt is.

IN de welke gemaect is een Edificie van een Portael, hebbende drie Colomnen vooren op de base, ende twee insiende, latende tusschen elcke Colomne drie quadren, ende elcke Pedestael ofte Stilobati omvangt eenen quadre op den grondt, welken gront is gemaect na het verkorten van de derde Figure: ende so men meer Pilaren ofte Colomnen van noode hadde, kan men met het verlengen van des ooge-punts linien, ende de Diagonen, lichtelick te wege brengen, gelijk de gestippelde linien in dese Figure aenwijfen: de Colomnen worden lichtelick opgerecht, hebbende de linie uyt de quadre van 't punt *a.* getrocken tot onder de *b.* latende de Colomne aen weder-zijden even veel breedte; ende den Stilobatie ofte Pedestael, wort uyt de punten van de quadre opgerecht, gelijk hier dese vijf Colomnen vertoonen: het Epistilium onder, is op de hooge-punt van de zijden *c. d.* verkortende, van gelijke de Corona *e. f.* ende het Timpanum, soo veel de Cimatie van ter zijden *g. h.* kan gesien worden. De voorgaende Figuren verstaen hebbende, ende de linien in dese, sullen den Beminner licht de sake doen begrijpen: dit stellen van colomnen is seer goet ende vast, overmits den gront, daer ick de meeste seeckerheyt in stelle; dan alsoo door de Diagonen de saecke licht kan gevonden worden, gelijk in de voorgaende sestienste Figure is geleert, soo sal ick hier noch een exempel stellen, als volgt.

Beschrijvinge van de een-en-twintighste Figure.

AChtervolgende de voorgaende Figure, is alhier gestelt naer den anderen in de Perspective vijf Pedestalen op den grondt, gheteekent *a. b. c. d. e.* welckers quadren op den grondt door het ooge-punt *b.* ende de Diagonen *k.* gevonden ende ghemaect worden, ghelijck vooren is ghenoech gheleert. Dese Pedestal *a.* opgetrocken uyt de punten van de quadre, gelijk oock d'andere, ende van 't punt *i. l.* op 't oogepunt getrocken; sluyt men de quadren van de Pedestalen boven, op welke Pedestalen de base ende Cima moeten gemaect worden: want de Pedestalen hebben hier de hooghte tot de Plinth van het Basement der Colomne, het Centrum vande Pedestael *a.* alhier *m.* door de Diagonen, betoont hebbende, uyt het punt van distantie, ende
aldaer

aldaer een *Perpendicle* getrocken tot *n.* wefende de hooghte vande *Colomne* boven, ende door de *Diagonen* aldaer de kruyffinge, ende uyt het ooge-punt de vierkante *Plinth* ofte *quadre* gemaect zijnde, hebby door de selve punten de voordere *quadren* boven, geteeckent *n. o. p. q. r.* onder de welke de *Colomnen* lichtelijck kunnen gevolght worden, door de *linien* des *Centers*, van de *quadren* des *Pedestaels*, tot boven, welke *Colomnen* alhier gelaten, ende op d'ander zijde op-gemaect zijn, ende met *linien* voorders van den grond tot de *Pedestalen* onder ende boven, als oock om hooge zijn aangewesen. Dese *Leeringe* is seer fraey ende kort, maer die niet vast en gaet, rade ick de voorgaende *Leeringe* van de *twintigste Figure* te gebruycken, hoewel die wat langhsamer is, overmits het maken van den grondt: want in dese en is maer het ooge-punt van hooghte te verkiesen, ende de distantie met de eerste *quadre*, daer de voorgaende den heelen grondt met *quadren* moet gemaect worden.

Beschrijvinge van de twee-en-twintigste Figure.

NU geleert is het stellen van de *Colomnen* op verscheyden manieren, hebbe het noodigh gehouden een *Figure* te maken, daer inne de bogen op de zijde gesien worden, ende het maken der selver te betoonen, als mede de *Colomnen* d'een boven den anderen, ende de cieraten, als de *Pilasters*, *Piramiden*, &c. ende doorsiende *Colomnen*, als tot een *Palleys* dienende.

Den grondt gemaect zijnde, ofte als geleert is hier voren, zijn de *Colomnen* gestelt van den grondt twee trappen opgaende, ofte twee treden hooge, hebbende vier *Colomnen* op de zijde; als op de selve noch vier *Colomnen* boven: tot de twee middelste *Colomnen* van de vier, is een *Ocsael* van twee *Colomnen* gemaect naerder het ooge-punt, geteeckent *a. b.* houdende met de *Colomnen* *c. d.* het gemelde *Ocsael*, maeckende boven een kruys-welffel met doorsiende bogen. Dese bogen worden gemaect met den passer, verkiessende den voorsten boge, die gestelt moet worden boven het *Coronement* van de *Colomne*, alhier *f. g.* ende uyt het punt *e.* den boghe ghetrocken van *f.* omkeerende tot *g.* so treckt uyt het punt *e.* op 't ooge-punt *i.* op welke *linie* den passer gestelt op 't *Center* des binnenboogs *l.* met den eenen voet, ende geopent tot *m.* ende omkeerende, wort gemaect den tweeden boge, van gelijcke van *n.* tot *o.* den passer geopent, ende van *i.* tot *p.* maect men de doorsiende bogen, daer in het kruys-welffel wort gehouden, ende op dese maniere kan men alle bogen van voren zyelinghs maken, verminderende altyts naer 't gesichte des ooge-punts: op de selve maniere zijn de voordere zy-bogen gemaect. Het voecht wel, dat men eenige opgaende trappen maect aen een *Palleys*: want het verheft hem wel, ende 't geeft eenen goeden welftant. Het stellen van de *Colomnen* boven den anderen, is wel om doen, ende mijns bedunckens licht, latende de middel-linien der *Colomnen* van onder, getekent *q. c. d. r.* rijfen *perpendicular* naer boven, alhier getekent *s. t. v. x.* op de welke de *Colomnen* gemaect kunnen worden met kleyne soeckinge: want de *linie* *A.* wijst van de *Cima* des *Pedestaels*. Het stellen van de *Plinth* der *Colomnen* onder, zijnde de *linie* *A.* getrocken uyt het ooge-punt, en de *linie* *B.* uyt het selve punt getrocken, wijst de affnijdinge van 't *Coronement* der *Colomnen* boven, ende so voorts van de *Architrabe-frise* tot de *Goronice toe*, ende twee *Piramiden* vooren, als een doorsiende *galderye* van *Colomnen*, alle met *linien* aenghewesen, het tegen-sien van de welffel, ende de *folderinge* boven rustende op de *Colomnen*, &c. Daer van is in de voorgaende dertienste, achtienste ende negentienste *Figuren* gesproken.

Beschrijvinge van de drie-en-twintigste Figure.

OF het gevele, dat men van het *Palleys* sage op een schoon gesicht van eenen muer, ghelijck dat van het voorgaende *Ocsael* wel konde ghebeuren, ofte uyt een venster van het *Palleys*, op welke muer men wilde vertoon en in *schilderye*, oft

gehouden beelden eenige historien boven den anderen, ende men wilde om de schoonigheyt hebben, dat de Figuren, soo wel die hooge staen, als de gene die by den Orison komen, al souden schijnen van eender groote te wesen: want 't gene dat verder van 't gesichte is, schijnt ons kleynder, om dat ons gesichte in circonferentien loopt: de plaetse verkosen hebbende van daer men het werck aensien wil, settende aldaer den Centre, ende treckt uyt den selven Center een gedeelt des Cirkels van den Orison opwaerts, ende stelt op den Cirkel eenige gelijke deelen, soo, als gy die nut sult achten, en treckt uyt het Center de Radialen over de punten des Cirkels, getekent 1. 2. 3. 4. 5. &c. waer door gevonden wort de deelen op de muer, ende den Cirkel *a. b.* ende op de muer *a. c.* sal naer 't gesichte van dier plaetse even groot schijnen te wesen, hoewel de selve, hoese hooger loopen tegen den muer, wijder zijn sullen: ende op dese maniere kan men de hooghte verstaen, ende meer fraye saken, als gebouwen van pylaren, door rkeninge afmeten; ende oft gevele, dat men een schoon gebouw, 't gene seer bevallick is om aen te sien, wilde van alsulcker formen op 't papier brengen, ware het van noode, dat het selve, door een stilstaende Penulle ofte gatken, door een glas afgesien worden, op maniere van dese Figure, staende 't glas perpendicular, ende d'ooge siende op de een vast-staende Penulle, het glas gestelt eenen Triangel van 't gesicht, ende alle de Molumenten van 't gene men hebben wilt, op 't glas geteeckent, ende door de Penulle op 't glas afgesien, sal u de selve forme in 't kleyen vertoonen, ende dit is een goede ende vaste maniere, om alle saken af te sien, ende by treffelicke Meesters gebruyckelick ende gemeen: daerom hebbe ick de werckinge alhier na-gelaten.

Beschrijvinge van de vier-en-twintighste Figure.

ENde of het noch voorders gevele, dat men in eenige plaetsen van den Palleyse eenige vermakelicke Perspectiven wilden schilderen, die men voor heel seltsaem soude kunnen aensien, als schilderende een sots-tronje, met een kap van koleuren, dat het soude schijnen te wesen een landtschap, oft schilderende een geraemte van een schaep, &c. dat het schijnen soude eenen seer seltsamen Draeck, ende menigerley desgelijcke saken, die men in Palleyfen tot vermakelickheyt begeert te hebben, soo hebbe ick hier eene Lessc ghemaect voor generael: want uyt het maken van dese, kan men lichtelick andere maken.

Het quadraet *a. b. c. d.* gemaect zijnde, wort daer in geteeckent 't gene men begeert, alhier eenen sittenden brack-hont, die getekent zijnde, wort in quadren verdeelt 1. 2. 3. 4. viermael vier, dat is seltien quadren, de linie *b. c.* verlenght tot *e.* ende van *a. d.* tot *f.* stelt dan de selve deelen van 1. 2. 3. 4. op de linie van *d. f.* in gelijke deelen 5. 6. 7. 8. ende verlenght de linie *g. h. i.* tot de linie *e. f.* ende teeckent ofte stelt in elcken Quadrangel 't gene in den quadre is gemaect, so sal 't een seltsaem gedrocht gelijken: om dit te sien, gelijk den voorgestelden brack, soo staet met het gesicht der ooge eenen Triangel daer van, houdende de ooge tegen het papier ofte schilderye, alwaer ghy den brack sult sien, gelijk hy sit, ende op dese maniere kondy vele andere saken maken: het vierkant van *c. d. e. f.* rontom met een beslach gemaect zijnde, als wel bewaert, ende van vooren open, ende een open van *c. d.* siende naer *e. f.* soo is het als in een kist, daer de voordeuren afzijn. Dese dingen zijn vermakelick om sien, voor de gene, die seltsaeme vremde dingen beminnen.

Beschrijvinge van de vijf-en-twintighste Figure.

WAer in is gestelt een maniere van eenen trap, om van vier zijden op ende af te gaen, alsoo de versteekende trappen licht worden te wege gebracht, uyt de gronden van de derde Figure, als hebbende deeynden van de trappen even langh, ende oock uyt de voorgemelde vijftienste ende twee-en-twintighste Figuren kan ghemaect worden, soo en soude men nochtans desen opganck daer uyt soo wel niet verstaen: want desen trap oft opganck kan dienen aen een fonteyn

reyn, oock om een Trophé oft Piramide op te fetten, ende meer ander faken, om den selven opganck beter te verstaen, is alhier verthoont de helft van de Ignographic, welke Geometrische grondt, alhier is gemaect in Scenographic, nae de gewenste ofte begeerde hooghte, en de distantie, gelijk hier vooren in verscheyden Figuren wort geleert: den eersten trap ofte optreed' gemaect zijnde, soo als men die begeert, alhier geteckent *a. b.* ende men begeert de volgende trappen te hebben alle van de selve hooghte nae Perspective, soo treckt men een linie van de base tot den Orison, alhier *i. k.* ende de linie *l. b.* verlengt tot de voornoemde linie alhier *m.* laet dan van het punt *m.* uyt het hooge-punt een linie trecken tegen de base, alhier *n.* ende van *n.* tot het punt *k.* een linie, ende getrocken perpendicularen uyt de punten *o. p. q.* uyt den gront, gelijk de Scenographic aen wijst, ende van het punt *b.* tot het punt van distantie een linie getrocken, komt de oversnijdinge van de perpendicular op 't punt *c.* welckers linie *c. t.* verlengt tegen de linie *n. k.* alhier *s.* ende van *s.* uyt het ooge-punt getrocken tegen de linie *i. k.* alhier *v.* ende uyt het punt *v.* een parallel met *c. s.* alhier *d.* dat is den tweeden trap, ende uyt het punt *d.* op 't punt van distantie *r.* vindy de tweede Bardis, ende so voorts op de selve maniere met de andere maect men de trappen *e. f. g. h.* ende voorts uyt de punten *a. b.* getrocken op 't ooge-punt, ende uyt het punt *A.* tot het punt van distantie *z.* de oversnijdinge *y.* opgetrocken tot *x.* siet men de doorschijnende hooghte des traps achter, ende dit is een vaste werckinge uyt den gront, ende seer dienstelick tot meer faken. De voordere linien wijst de Figure klaerlick aen.

Eer dat ick come tot de beschrijvinge van de ses-en-twintichste Figure, soo moet men verstaen, alsoo der veel schoone observatien zijn in de Perspective Konste, dat so als het glas wort geconfidereert, daer men de Perspective punten op afsiet, dat in 't selve de Figuren haer alsoo vertonen, dat is, indien het glas perpendicular staet, met het gene dat men siet, alle linien perpendicular wesende, blijven perpendicular tot het ooge-punt toe: Maer indien het glas Parallel is met den Orison, als waterpas met den platten gront, in sulcken gevalle loopen de perpendicularen een punt naer het gesicht der ooge; ende wat op den gront ront ofte vierkant is, vermindert hem alsoo in kleyntheit naer het ooge-punt; maer 't gene ront is, blijft ront, ende 't gene vierkant is, blijft vierkant; maer oft men nu wilde sien tegengekeert door het glas, den gront verkortende, ende het werck verschietende oft verminderende, gelijk men dat wel stellen kan, so moeste in sulcken gevalle de Sectie, tafel oft glas scheuns oft nuis staen, door welckers scheunsheyt het beyde te gelijk kan worden gesien: dese inventie is somtijts by eenige soo gedreven geweest, datse 't selve achten de grondigste inventie te wesen, overmits het by eenige voor een groot secreet wort gehouden, ende verachten andere fraye Geesten, die haer met de eenvoudigheyt der Konste hebben gequeten, wetende 't selve met veel bondige redenen te bekleden; andere verachten dese inventie, als oftse de Konst niet en verstonden, die sulcx sustineren. Wat my belangt, ick houde voor aengenamer, dat men de Sectie, tafel oft glas stelle perpendicular, gelijk ick in mijn geheel werck hier tegenwoordig hebbe gedaen: 'tis het gebruykelickste ende het aengenaemste, dan volgens de leeringe van 't gestelde glas nuys oft scheuns, hebbe ick alhier gemaect eenen wendeltrap, also by veel fraye Meesters de wendeltrappen gemaect zijn recht opgaende; maer geene die ick gesien hebbe op dese maniere: ende desen welverstaende, en salder genen wendeltrap gevonden worden, die de Verstandige niet en soude kunnen maecten; en op dat ick niet en schijne hier wat vreemts te toonen, siet in het Boeck der Perspective van *Vignola*, een expert Meester deser Konste, deselve heeft op 't fol. 88. een gebouw gemaect, verkleynde daer de hooghte boven, op de seve werckinge van mijn voorgenomen Figure des wendeltraps, ende hy heeft 't selve met goede redenen bewesen: daerom, die het niet begripen en kunnen, moeten 't selve niet verachten, oock niet kleyn achten; maer laten 't in sijn waerde.

Beschrijvinge van de ses-en-twintichste Figure.

IN de welke wort verthoont de Ignographic van een wendeltrap, hebbende de platten gront of circonferentie in 16 delen, de dikte vande spil in 't midden, en alles tegē de base

de bafe getrocken, ende 't selve in 't verkorten geleÿt, als verhaelt is, naer 't oogepunt *a.* ende het punt van distantie, 't welck de linie *b.* is aenwijfende, hebbende een conter oft tegenpunt boven, daer alles naer is verkleynde, gelijk de linie *A. B. C. D.* aenwijfen, loopende naer boven, volgende de geconfidereerde Sectie, tafel oft glas, daer men dat op maken wilt: de spil opgericht zijnde uyt den gront, moct nootsakelick boven op 't tegenpunt haer mede verlicfen, ende dienvolgende soo mocten alle de optreden trappen ende deelen op de spil, hare verminderinge allenskens gevonden ende aengewefen worden. Soude men seeckerlick de gewenste sake in desen vertoonen. Om dese delen van verminderinge te vindē, is alhier een linie gerecht perpendicularair op 't punt geteeckent *13.* wefende het midden van den gront, op welke linie geteeckent is de hoogte van den eersten trap op de spil, ende so voorts al van gelijke delen geteeckent so veel als men de trappen van doen ofte van noode heeft, alhier van *1. 2. 3. 4. &c.* tot *18.* deelen aengewefen, ende dan een linie daer beneffens uyt het punt *13.* tot het conterpunt, alhier geteeckent *d.* ende alle de deelen van de Perpendicle van *1. 2. 3. 4. &c.* tegen de linie *d.* uyt het oogepunt getrocken, ende dan voorts op de middel-linie van de spil met parallellen aengetrocken, welke parallellen u de rechte verminderinge van alle de deelen op de spille aenwijfen, gelijk de gestippelde linien betoonen: dit gedaen zijnde, wort uyt den gront alle de delen der trappen, komende tegen de spille perpendicularair, opgetrocken, en de selve wijfen de *16.* omgaende deelen op de spille (gelijk de circonferentie des wendeltraps) aen, alhier op de spille met *1. 2. 3. 4. 5. &c.* aengewefen: de makinge van de trappen, kan men op verscheyden wijfen te wege brengen, eerstelick treckende elck punt uyt den gront op naer het conterpunt boven, ende de linien van de punten gaende naer het Centre van de spil, voorts verlenght tot den Orifon, ende dan uyt de hoogte des traps, op de spil genoteert uyt het selve punt van den Orifon naer vooren, soo wijft de oversnijdinge den optreed' oft trap, ende soo voorts met de andere: de andere maniere is, treckende een linie perpendicularair uyt het punt vande Ignographie, daer op gestelt alle de hoogste der trappen, alhier *e. f. g. h. i. k. &c.* tot *1.* aengewefen, ende tusschen de twee linien *A. B.* verdeÿlt de deelen der trappen op de zijde uyt den gront, alwaer alle de trappen worden bequamelick gevonden met Parallellen naer de spille, ende de vier linien van *A. B. C. D.* gaende boven naer het conterpunt, begripen den omkeer des wendeltraps: indien men desen trap liever hadde recht opgaende, ende de verminderinge naer de distantie op 't oogepunt, soo treckt de vier linien van *A. B. C. D.* van onder uyt haren gront perpendicularair op, ende de spil van gelijke, ende stelt de deelen op de voorste linie, ende doet als verhaelt is, achter-latende de twee linien *d. e.* soo maect men alles perpendicularair, ende is lichter te maecten: de linien in dese Figure, sal den beminder meer openinge geven.

Beschrijvinge van de seven-en-twintichste Figure.

Achter-volgende dese voorgaende Figure, hebbe ick hier gestelt eenen opmaeckten wendeltrap naer de voorgaende leeringe, doende twee keeren om de spille, ende de verminderinge naer het conterpunt nemende: indien men den selven meer keeren wilde doen hebben, moct op de zy-linie de verdeylinge gestelt worden, ende soo voorts op de spille, ende ghedaen als verhaelt is: dese trappen hebben van vooren hare Projecture oft oversteeksel, ende begrijpt de circonferentie festhien deelen, als vooren geseÿt is.

Beschrijvinge van de acht-en-twintichste Figure.

Er ick scheyde van opgangen ofte trappen, dunckt my eenen opganck alhier te brengen, die in Palleyfen voor eene schoone rariteyt kan worden gebracht, welcken trap men van twee zijden opgaet, ofte neder af-komt: de Perspective is hier niet
in de

in de trappen geobserveert, uyt oorfake, datse recht opgaen; ende ick hebbe die soo gelaten, om de kennisse van dien niet te verduyfteren, ende is eygentlick in Orthographie gestelt, gaende den selven trap om een ronde Colonne, in voegen, dat men den eenen kan afkomen, ende den anderen opgaen, sonder malkanderen te raken. Desen opganck, alsoo hy hier wort verthoont, is gemaect in Vranckrijk te Sciamburg in een Palleys, het welcke den Koningh Franciscus dede maken, van welcke dat de In-venteurs ende Boumeesters waren, *Piedro del Borgo* ende *Ian Cofin*, beyde loffelicke personagien. Ick hebbe hem gevonden in 't Boeck van Perspectiven, gemaect by *Jacobus Barotius de Vignola*: Om dat het selve Boeck hier qualick is te bekomen, ende de Figure daer benevens grof is gemaect in hout-snee, soo hebbe ick hem (ten dienste) hier goet geacht by te brengen.

De Ignographie C. sal de openinge best aenwijzen van den omkeer, de welcke de circonferentie heeft in vier-en-twintich deelen, alsoo dat elcken opganck heeft vier-en-twintich trappen in de ronde, soo wel den eenen, als den anderen. Den opganck aen beyden begint *A.* ende *B.* ende zijn de opgancken gheteekent van 1. 2. 3. &c. omgaende (also haer eenige trappen verliesen) tot vier-en-twintich toe; ende dan weder beginnende van 1. 2. 3. &c. wijfende aen den tweeden omkeer. Desen omkeer is in vier-en-twintig genomen, om dat de selve in de hoogte moet klimmen om de twee opgangen te vinden: want soo hy leeger quame, en waerder geen spatie; also de trappen ofte treden souden te hooge moeten gestelt worden: ende men heeft hem wel te verfekeren van de Autheuren voornoemt, datse op de gelegentheyte wel hebben gelet. In de selve Colonne ofte Pylaer zijn gemaect locht-gaten tot verschoninge, hebbende van boven als onder den opganck ende forme van klimmen, gelijk de treden van *E.* naer boven, ende *F. G.* aenwijzen: ende hoewel de letter *A.* staet op nombre 7. als betoonende den eersten optreed', soo sal men weten, dat van *A.* tot *D.* zijn 24. optreden ofte trappen, als staende de letter *D.* op nombre 7. als verhaelt: Ende om dat men by dese maniere de Ignographie soude confidereren van 7. 8. 9. &c. tot 19. toe, als opgaende ende klimmende; wesende *A.* in de opganck, en *H.* de helft der circonferentie, houdende twaelf trappen, de bevallikheit van desen trap heeft dien treffelicken *Mathematicus Vignola* voornoemt, hem niet ontlien te brengen in mijn Boeck, en te seggen wiese voor hem gemaect hebben: dacrom, dat ik vertrouwe, het my mede tot dank sal afgenomen worden, want die den selven hebben te gebruyken, sal hy dienst doen, &c.

Beschrijvinge van de negen-en-twintichste Figure.

Gelijck als ick hier voren hebbe betoont, in de ses-en-twintigste Figure, het verkorten naer boven, door het maken van eenen wendeltrap; also verthoont dese tegenwoordige Figure het stellen van een insiende Edificie, 't gene men van boven nederwaerts is siende: Soo moet men weten, dat de sectie, tafel, ofte doorsiende glas is alhier Paralel ofte waterpas met den grondt: dat geobserveert zijnde, blijven alle de quadren vierkant op den grondt, hoe verre sy van der oogen mogen wesen, ende dit geconfidereert, sal haest de Figure begrepen zijn. In den gront heeft de selve vijftien quadren lenghde, ende tien in de breedte, het welcke den platten gront is binnen de pylasters, gheteekent *a. b. c. d.* het punt van de ooge, daer de Edificie mede ghesien wort *e.* elcken Pylastre op den gront gegeven twee deelen, uyt welckers midden van de pylasters uyt den gront opgerecht wort een linie, komende naer boven toe getrocken, op welcker linie de pylaren onder, als op den middel-gront, en boven gemaect worden, staende de Colonnen op de onderste pylasteren; ende hebbende daer benevens eenen gront naer de ordre van den ondersten, gelijk de gestippelde linien uyt de quadren-punten van den gront, onder *h. i. k.* geteekent, aenwijzen; komende tot den tweeden grondt *l. m. n.* ende soo voorts rontom, als oock noch hooger komende tot den derden gront, op de welcke staen de Pedestalen op de maniere van den tweeden gront, ende daer op eene lijst rontom, streckende als voren, ende drie pylasters tusschen de Pedestalen. Op den middelsten grondt worden de quadren aengewesen, zijnde grooter, als wesende nader de ooge. Hier in zijn veel speculatiën voor den Ondersoeker der Konste, en konné veel frayicheden op dese maniere gevonden worden.

Beschrijvinge van de dertighste Figure.

IN welke Figure wort vertoont den Geometrischen gront van den nieuwen Hof van den Doorluchtigen Prince van Oranjen in 'sGraven-hage, welcken Hof (naer sijne groote) soo schoon is, ende soo wel geordonneert, als ick meene dat men eenen soude kunnen sien. De lenghde is vijftien roeden ende vier voeten: de breedte is acht roeden, vier voeten, geteeckent *a. b. c. d.* hebbende op de vier hoecken vierkante prieelen, geteeckent *o. p. q. r.* als noch vier ronde prieelen, geteeckent *e. f. g. h.* met een pavillioen in 't midden, getekent *i.* het welke van binnen is geschildert met loofwerck ende pylasters, als oft men daer door sage tegen een blauwe locht: men komt in 't selve pavillioen door het open van de ronde plaetsen van den Hof, als oock door de ronde galderyen, geteeckent *k. l.* mitsgaders de rechte galderye *m. n.* welke galderyen zijn gemaect van binnen met eycken palen, boven rondt, ende alles groen geverwt, alwaer de groente boven over is geleyt: De ronde galderyen zijn afgedeelt in 't midden met een rondt perck, afgedeelt in vier deelen, elck deel met gelijkheyt van palme verciert, hebbende in elck midden van 't perk een fonteyn, seer konstiggehouden van herden-steen, geteeckent *s. t.* om welke staen acht groote blompotten, seer aerdig gemaect naer de maniere van de Anticquen gebronsiert, de selve verciert met schoone blommen. Noch zijn in de selve, tegen de ronde galderyen, rondomme blompotten gestelt, een weynigh kleynder als de middelste, alle gebronsiert of het koper ware, vol blommen; als noch in 't vierkant tegen de muer rontom groote potten, als vooren, daer in dat staen Oranje-boomen met bloeytsfel, ende de appelen daer aen, als seer lustigh om sien: oock Vijgeboomen, Olijf boomen, ende Lauwerierboomen, ende van 't begin des jaers tot het eynde, elck naer saysoen, soo van blommen als kruyden, zijn in de gemelde blompotten. De breedte van de ganghen, als galderyen, kan men door de bystaende voetmaet licht verstaen; ende, om kortheyts wille, gelaten: Bestaende de voetmaet in 16. Rijnlantische roeden, elcke roede van 12. voeten.

Desen Geometrischen grondt is hier boven geleyt in de Perspective, ende dat naer voorgaende leeringe: daerom wy hier geen langer beschrijvinge maecten en sullen; zijnde dese Scenographie geteeckent *c. d. e. f.* gelijk de Figure is bewijsende.

Beschrijvinge van de een-en-dertighste Figure.

IN welke Figure vertoont wort den voorsz. Hof in de Orthographie, op dat den liefhebber desake te beter verstaen magh, zijnde alles naer mate ende ordre gestelt, ende uyt de punten van de voornoemde Scenographie opgerecht. Alhier siet men het maecksel van de groote ronde galderyen, als de schoone prieelen op de hoecken, in de midden oock het pavillioen, ende de twee fonteynen, met de blompotten, als de perken, daer men door de galderyen inkomt, besloten met eenen hoogen muer van de drie zijden; zijnde buyten de muer op 't buyten-Hof geplant linde-boomen, om den Hof te bevrijden van winden, en andersins. De voorsz. galderyen zijn alreede bewassen met het loof van bukenboomen, so dicht, dat men bevrijt is van eenigh gesicht, als voor de hitte der Sonne. Om het voorsz. pavillioen zijn geset acht lindeboomen, op elcken hoeck eene, als twee op elcke zijde, om de selve met groente te bekleeden, op dat men geen schaeljen-dack en sie. Hier is noch bygevoecht het nieuwe Lusthuys met de galderye, soo als het aen den Hof is gemaect, welke galderye heeft 17. pylaren, met de Pedestalen naer de ordine Dorica; houdende de selve sestien bogen, waer van drie bogen heeft de huysinge, ende vier bogen is het vogelhuys langh, ende negen bogen is de galderye, daer een grotte in gemaect is, die seer konstig ende vercierlick gheordonneert is, met springhende waterwercken daer in, de pylaren alle van witten arduynsteen. Boven de vier bogen, is de solderinge van de heele galderye tot een vogel-wooninge, vol zijnde van Canarien, die oock in de torenkens op de galderye haren vlucht hebben. De kameren benevens den anderen, als boven den anderen, zijn de verhemelten, met grooten koste ende arbeyt, seer konstigh vergult en verciert; in voegen, dat de huysinge, galderye, ende Hof met den anderen haer in een goede

goede wel geformeerde ordre zijn vertonende, ende in aller manieren wel voor eenen Lusthof magh worden gehouden: Dit voorgelaten fundament voor den Hof, gheteeckent *a.* is den muer van 't Hof van de wooninge van den grooten Prince van Oranjen; ende *b.* is de gracht, die tusschen de wooninge ende 't Hof leyt; ende *c.* is den doorgang, om van binnen door de wooninghe in den Lusthof te komen; ende *d.* is een poort, staende tegen het Buyten-Hof: De vorder Orthographie, kan men in de Figure beter verstaen, als men se door schrijven soude kunnen bekennen: Men kan hier oock ten deele bemercken, hoe de schoone Blom-potten zijn gestelt, soo in de midden, als teghen den muer van den Hof; hebbende den muer boven het decksel rontomme Kanteelen van witten arduynsteen, niet alleenlick tot bevrijdinge; maer oock tot een schoon cieraet vertonende: Als noch van binnen den voorseyden muer zijn seer dicht gheplant haghbuken, om den selven met groente te bekleeden: alles seer vrolick om te sien, &c.

Beschrijvinge van de twee-en-dertighste Figure.

Komende nu tot de versettende stucken, 't gene men huysraet mach noemen: eerstelick wort alhier vertoont een bloot Ledikant met twee stoelen, en dat op den gront van onse voorgaende vierde Figure, welcken grondt ick gebruycke om de sake beter te verstaen. Wat den Preeckstoel belanght, gheteeckent *A.* begrijpt op den grondt *a. b. c. d.* welcker punten getrocken op de punten van distantie *f. g.* ende de hooghte des Stoels ghemaect naer begeeren *i. n.* ende boven *l. m.* ende de *i. k.* op 't voornoemde punt *f.* ende van *n.* op 't selve punt, van gelijke *l. m.* ende van *n. i.* tot *g.* ende van *k. g.* soo wort den Stoel volmaect op den kant, naer het gesicht der ooghen *b.* maer soo men desen Stoel meer wilde verdraeyt maken, dat hy met den grondt geen gemeenschap en hadde, soo waert van noode de Ignographie te maken soo als men die begeert, ende de selve in Perspective te leggen, gelijk hier voren gheleert is: en dit sal dienen tot waer-schouwinge van alle versettende stucken. Den Stoel *B.* heeft sijne verminderinge op 't ooge-punt, ^{als de breedte op de gront ghevoomen zijnde:} de perpendiculaire stijlkens vande Stoel opgetrocken, is lichtelik te wege te brengen. Het Ledikant, geteeckent *C.* worden de twee voorste Pylaren naer discretie gestelt van wijde, alhier op de base getekent *a. b.* ende deselve perpendiculaer opgerecht, ende gestelt de plaetse om de onderlagen, ende matras ofte bedde op te leggen, alhier *c. d. e. f.* ende de blinde linien *o. p.* opgetrocken, ende de twee stijlen ofte pylaren *q. r.* na discretie in lenghte op de mate van ses voet perpendiculaer opgerecht, worden de linien op hare punten naer het ooge-punt getrocken, *s. t. v. x.* tegen de twee stijlen *q. r.* met welcker punten de linien Paralel t'samen getrocken, wort het hoofd-eynde des Ledikants gesloten, ende van gelijke boven met de lijsten *y. z.* het punt *H.* boven, maect het pavilioen, als vallende achterwaerts af, 'twelck geschiet en gemaect wort op 't rechte midden van 't Ledikant, als van 1. tot 2. treckende naer *a. b.* De linie, geteeckent *I.* en 't selve tot het punt *H.* ende van *H.* op 't ooge-punt getrocken, ende 't punt *L.* wesende 't tweede punt van 't pavilioen, gevonden hebbende, 'twelk uyt den gront met een perpendicle, als de voorgaende *I. H.* gemaect wort, latende van de achter-stijlen na voren een gedeelte op den gront, gelijk voren van *I. K.* so sluyt men het Ledikant boven hoewel daer verscheyden manieren zijn om diergelijke saken te wijzen, so houde ick de gronden voor het sekerste, om de aenwijfende letteren beter te doen verstaen. Ick hebbe de Pylaren vierkant gelaten, om de linien daer van beter te bekennen.

Beschrijvinge van de drie-en-dertighste Figure.

In de welke is gestelt, op den gront van de voorgaende tienste Figure, twee vierkante blocken over den anderen geleyt: Het maken van den gront is voor-geleert den ondersten block op den grondt, geteeckent *a. b. c. d.* den bovensten block is op den gront geteeckent *e. f. g. h.* het ooge-punt *i.* ende het punt van distantie *k.* de linien

van de punten *a. b. c. d.* verhooght naer begeeren, alhier *m. n. o. p.* ende van *m. o.* ende *n. o.* op 't ooge-punt *i.* wort den onderften block geformeert, ende uyt de punten van *e. f.* perpendicularen opgetrocken tot *s. r.* ende *q. t.* welcker punten op 't punt van distantie *k.* getrocken, ende van de selve punten naer het punt *l.* ende de punten van *g. h.* opgetrocken. Daer de Diagonen de perpendicularen doorsnijden, daer wort den bovensten block mede gesloten. In't midden op dese Figure is gestelt een banck ende tafel; de banck staende naer het ooge-punt, hebbende de wijde van *g. h.* welke punten door linien naer discretie perpendicular opgetrocken, alhier boven met ghelijcke letteren *g. h.* geteekent, ende van *h.* tot *i.* wesende de lenghde ende het achter-eynde van de banck, als hebbende geen Projecture; maer wel op de zijden van *g. h.* ende *i. k.* als oock de Projecture ofte overhanghsel van den voet van voor van *g. k.* gelijk de Figure is bewijsende.

De tafel alhier verset staende, geteekent op den gront *a. b. c. d.* begrijpt ses deelen in de breedte, ende tien deelen in de lenghde: de Projecture heeft op den gront buyten den voet van de tafel een gedeelte: het ooge-punt *e.* en de punten van distantie *f.* op welckers punten den gront is in quadren verdeylt, en dien volgende de tafel gemaect, als van *a. b.* tot *f.* ende van *a. d.* tot *f.* aen d'ander zijde, ende wederom van *b. c.* ende van *d. c.* tot de punten *f.* aen weder zijden van 't ooge-punt: ende dese vier punten perpendicular opgetrocken naer hoogte, gelijk men de tafel begeert, alhier met gelijcke letter aengheteeckent, van *a. b. f.* als vooren, ende van *a. d.* ende weder van *d. c.* tot *f.* ende van *b. c.* tot *f.* is het vierkante des tafels gesloten, onder de welke men den voet stelt, naer uytwijfen van den gront: Wilt men de quadren van de voeten op den gront boven op de tafel toonen, treckt de punten van *m. n. o. p.* perpendicular op het opperste van de tafel, ende van de selve punten naer de punten van distantie getrocken. Alsoo is de sake gevonden, ende door dese middel kondy op de tafel uyt den gront verkiesen een sulcken plaets, als men begeert, om yet, dat men wil daer op setten, gelijk hier onder de selve tafel noch eens gemaect ende geschaduwet is, daer op geset eenen kandelaer met eenen beker: op den gront is noch geset een brant-yser, 't gene door de gestippelde linien licht kan begrepen worden.

Beschrijvinge van de vier-en-dertighste Figure.

WT de leeringe van de voorgaende Figure, van het stellen eender tafel op den kant, kan men dese tegenwoordige Figure by-naer verstaen te maken, wesende een lijnwaet-perffe, waer van de tafel ofte onderste planck begrijpt op den gront negen deelen breedte van *a. b.* ende elf in de lenghde *a. c.* wesende de circonferentie *a. b. c. d.* voorders met het optrecken, als oock den voet gedaen, als vooren geleert is: brenghet men de twee stijlen op de selve mate ende breedte van den doorschijnenden voet van de verhaelde perffe, uyt de punten des tafels de perpendicularen getrocken: de pylasters *l. m.* gemaect, ende daer in gevoeght den stijl *n.* ende van *g. i.* ende *h. k.* een oversnijdinge, vint men het midden om de schroef te stellen; alles met Liniamenten van onder tot boven aengewesen uyt de zy-punten van 't gesicht der ooge, geteekent *e.* ende naer het ooge-gesichts punt *f.* Dese perffe is de breedte ende lengde wat grooter gegeven, als het gebruyck is; maer dat is geschiet, om de Figure beter uyt te beelden. Oock soo spreken wy van Orifons, ofte punten van distantie, gelijk hier voren is geschiet; maer wort verstaen een distantie, dienvolgende een punt; maer de werkinge gaet met twee punten (wesende even wijd van der ooge-punt) veerdiger ende rasser, oock sekerder voort.

Beschrijvinge van de vijf-en-dertighste Figure.

Alhier is gemaect den grondt als voren, ende in de vierde Figure beschreven: op den selven vier stijlen, houdende tsamen onder den voet, met drie bodemen, eenen

eenen onder den Orison, ende twee boven, op 't gesichte ende ooge-punt *e.* ende de punten van distantie *f.* gemaect; ende dit is gelijk een buffet niet bekleet met penneelen, welckers grondt, voetstijlen, bodemen al te samen kan begrepen worden uyt de voorgaende Figuren, door aenwijfinge van de gestippelde linien; alleenlick moet men letten dat de stijlen vierkant opgaen, daer de bodemen in vast liggen; ende nochtans so wel voren, als ter zijden met de stijlen gelijk zijn, als van *a. b. c. d.* welck het uytterste is van de vier stijlen, ende van de kruysfinge uyt de zy-punten *f.* tot *f.* getrocken, wijfen de linien de insnijdinge van de stijlen, ende de forme van 't tegensien des bodems *c. f. g. h.* van gelijke onder ende boven gedaen, wort 't selve volmaect. Hier is aen d'andere zijde van 't ooge-punt gemaect eenen stoel naer voorgaende leeringe; ende also den selven verset is, sal men, om het midden der lene achter te vinden, een kruysfinge slaen van *m. p.* ende *o. n.* daer mede de middel-linie *r.* ghevonden is, daer men de punten der lene mede vindt: desen stoel is wat te groot genomen op den grondt, om beter de sake te verstaen. Alhier ter zijden is gemaect een deure, hebbende de dichte van een gedeelte uyt den grondt: ende boven de deure is alhier gemaect een vierkant doorsiende gat, hebbende twee deelen breedte ende hooghte: want de deure begrijpt vier deelen op den grondt: Ende het geschiedt wel, dat men sulcken licht boven de deure stelt. Ende de deelen van de base op de zijde gestelt, alhier 1. 2. 3. 4. ende van het punt *d. c.* op 't ooge-punt *e.* twee linien getrocken, ende van de punten *i.* tot *m.* ende van *l.* tot *k.* vindt men de perpendicle *g. h.* dat is de midden van de ruyt: treckende dan van *a. g.* ende *g. b.* voorts tot *b.* ende *b. a.* soo is de ruyt voren geformeert. Van gelijke gedaen met d'achterste linien, wort deselve volmaect: op de andere zijde is gemaect (boven eenen door-ganck) een gat, wesende vierkant, welcker deelen op den gront met 1. 2. opgetrocken tegen de muer boven, ende op de kant de selve deelen gestelt, treckende op 't ooge-punt de twee deelen: ende de oversnijdinge van de perpendiclen wijfen aldaer aen vier punten, daer mede het gat wort geformeert, geteekent *a. b. c. d.* ende het doorsiende van buyten *e. f. g. h.* met stippen aengewesen: Ende dit verstaende, kan men alle gaten op platte mueren te wege brengen: de solderinge alhier is gemaect naer voorgaende leeringe. Wat het gebouw in 't verschieft belanght, daer sullen wy hier naer in de onderwijfinge van de Lantschappen van spreken.

Beschrijvinge van de ses-en-dertighste ende seven-en-dertighste Figure.

ER ick kome tot de Lantschappen, soo hebbe ick goet geacht dese Figuren te stellen met de gronden daer by, om de bouwinge ende de sake beter te vatten. Dese gronden in Perspective geleyt zijnde naer het ooge-punts gesichte *H.* ende het punt van distantie, 't gene de linie *c.* aenwijft, zijn alhier uyt elcker punt uyt den gront opgetrocken perpendiclen, en de selve boven den Orison door de ooge-linien gesloten, gelijk als in den gront is betoont. Dese optreckinge dient wel verstaen te wesen: want men kan hier op maken torens, huysen, pavillioenen, ende diergelijke, gelijk in de volgende Figure sal betoont worden. Sy kan oock wel te passe komen, nemende de linie *A.* voor de base, dan heeft men de gront onder ende boven voor de zijden: van gelijke de letter *B.* voor de base genomen, waer door men met kleyne moeyten vremde gaten kan doorsiende maken. Blocken ofte vierkante balken op malkanderen, ende de gronden geimagineert van *A.* of *B.* naer de ooge, gaen alsoo vast als de voorgaende base. Dese speculatie kan den onderfoecker eenige liefde verwecken, om wat vreemts te maken ende te versinnen.

Beschrijvinge van de acht-en-dertighste ende negen-en-dertighste Figure.

OP de voorgaende gronden hebbe ick hier gestelt gebouwen, met blinde linien van den gront doorschijnende, hebbende de acht-en-dertigste Figure in 't midden eenen toren, ende beset met vier pavilloenen, getekent den gront met 1. 2. 3. 4.

elcks punt in den grondt wel waergenomen, ende de perpendicularen opgerecht, ende op 't ooge-punt getrocken, worden de vier pavillioenen gemaect; maer den toren, also die vier breede ende vier smalle zijden heeft, maect den selven achtkantigh te zijn: derhalven is uyt den gront de smalle zijde tot den Orison getrocken, alhier geteekent *a.* ende aen de andere zijde bewijft de linie *b.* het ander punt na den Orison, uyt welcker twee punten alle de smalle kant-linien moeten getrocken worden, soo wel die onder, als boven den Orison komen. Hier zijn op 't dack vensters gemaect, alles met linien aengewesen.

Gelijck dese acht-en-dertigste Figure is gemaect op den gront van de voorgaende ses-en-dertigste Figure, alsoo is dese neghen-en-dertichste Figure ghemaect op den gront van de seven-en-dertichste Figure, op den welcken is gestelt eenen Pedestael: zijnde van vier Pedestalen t'samen geset, houdende gelijckelick een Piramide; de selve wort opgerecht ende vast gestelt uyt den gront door het punt *o.* wesende het Centrum, aldaer een perpendicle getrocken naer boven, ende uyt de vier punten van de Piramide op den Pedestael naer boven getrocken, latende de perpendicle in de midden, ende de Piramide naer eysch boven gesloten, moet de zijde naer d'ooge afgesneden worden, alhier met de linie *b.* geteekent.

Beschrijvinge van de veertigste Figure.

Alhier hebbe ick voorgenomen te traeteren vande Lantschappen, ende eerstelick in dese Figure op verscheiden manieren gestelt, ende gemaect huysingen, soo op de zijde, als vooren siende, bestaende alle de gebouwen hare verkortinge op het ooge-punt, gestelt op den Orison naer voorgaende leeringe; eerstelick de huysinge, geteekent *A.* siet men ten deele op de zijde, ende den gevel van voren. De perpendicularen *e. f.* maecten de forme van vooren tot *a. d.* op welke linie men de kap brengende. De kruyslinge van *a. b.* ende *d. e.* wijst de midden van den kanteelsteen boven ende gevelaen, ende van *a. i. d.* den Triangel aen weder-zijden wijst de voeginge van de kanteelen, als oock de linien buyten den Triangel, wijfende het eynde van de kanteelen: Alhier een brug voor de deure, hebbende eenen boge onder, welke boge wort gemaect met den Circkel, stellende den voet des passers op *b.* openende tot *k.* ende omkeerende tot *l.* ende van gelijcke den boge *q.* stellende den passer op *n.* geopent tot *o.* ende omkeerende tot *p.* soo vint men scer net ende licht het rechte onder tegen-sien der brugge, naer de distantie ende hooghte des Orisons. Hier in wort by vele dickwijls gefallieert: den vierkantigen toren *B.* hebbende op de zijde van voren eenen trap, om aen het water te komen, ende zy-pylaer, als voorders vensters, uytsteeckfels, oock de schorsteen, dat neemt alle sijne Perspective op 't ooge-punt, gelijck de gestippelde linien aenwijfen. De kap boven is gemaect scherp opgaende tot een punt, welck gemaect is door het Center *y.* 't gene gevonden is door de oversnijdinge van *s. x.* ende *v. t.* uyt welcks Center een perpendiculaire linie getrocken, ende van *s. t.* op een punt tegen de selve linie, ende dan van *x.* op 't selve punt, wort het gesloten: in dien men een recht tegen-siende kap wilde hebben, hebbende in plaets van een punt twee punten, so treck men van *s. t.* tot *z.* een Triangel, ende *z.* op 't ooge-punt, sal den Triangel *v. x.* tegen de linie *z.* perpendiculair gestelt met de punt, aenwijfen het tegen-sien, na dat 't selve hooge ofte leege staet. Alhier is een manier van een optrecken van een brugge: de rondigheyt met stippen, beteeckent wat die de selve in 't opgaen ende toegaen is nemende. De huysinge *C.* den gront met twee ondersteutingen van pylaers, ende opwaerts een Projecture, vensters, overhanghsel van 't dack-venster, &c. is alles uyt het ooge-punt gemaect, het welke licht is om begripen, die de voorgaende Figuren heeft doorsien. Ick hebbe dese Figure gebouwt in 't water, om tegen 't gebouw eenen platten gront te toonen: van 't ooge-punt tot het punt van distantie *D.* kan men wel verstaen den standt van de Figure, 't gene hier mede in is gemaect, als namentlick de huysinge *E.* is: alles op de voorgaende leeringe *H. E. G.* wijfen met linien de pylaers *K. L.* als doorsiende aen van onder.

Beschrijvinge van de een-en-veertighste Figure.

IN de welcke is gestelt op den voorgrondt twee Figuren met eenen boom: Wat de Figuren belanght, komen alhier tot den Orison, ende dient ghelet voor het ghebruyck, dat men wel acht hebbe, daer men gebouwen maeckt: dat men ordinerede doorgangen van de selve: datter de Figuren in komen, liever te groot als te kleyn: de boomen moet men naer discretie stellen: want somtijts dunne opghewassen boomen geven een groote hooghte ende loof, soo dat daer qualick maet in te houden is: dat men 't selve soude berispen, de nature verkort te hebben; nochtans is het schoonste, dat men de dikte make naer proportie, dat de tacken 't loof wel kunnen houden, ende naer dat men verre ofte by staet, hoogh ofte leegh: dat men considerere het op-ende tegen-sien der meyen, als komende sommige tacken naer de base, hangende ront naer u toe: hier in hebben ge-exelleert *Willem Tons* ende *Joos van Lier*. De vorder gebouwen in 't kleyn ende verschiet, en moeten niet op de wilden bosf gemaect worden: maer alles, hoe verre het zy, oock boven ofte onder den Orison, moet met eenige aenwysende lijsten, soo de selve onder den Orison staen, naer de hooghte wijzen; en soose boven den Orison staen, naer den Orison nederwaerts haer vertoonen, gelijk alhier wort betoont van voren tot in 't verschiet toe, en voorts so verre men sien kan. Ende hier uyt sal men mercken, dat den Meester sijn stuck wel heeft verstaen. Hier in doolen veel Lantschap-Schilders: want sonder dese generale regulen, is het onmogelick datse wat sullen stellen in Landtschap, dat vast sal liggen. Oock moet men letten, dat den Orison niet hooger noch leeger en maecke, als het stilstaende water is, 't ghene met den Orison moet eyndigen; ende dat is een vaste maniere ende stellinge.

Beschrijvinge van de twee-en-veertighste Figure.

DE twee voorgaende Figuren, die leeren, te stellen alle gebouwen in Lantschap, in 't groot ende kleyn, komende alle op 't ooge-punt, 't gene den ordinaris regel is, ende contenteert wel: ende de schilderyen oock te tekenen, mogten wel passeren. Maer alsoo de gebouwen, ten meestendeel in Lantschap, niet en liggen Paralel met den Orison; maer verdraeyt op den kant, d'een van voren, d'ander van ter zijden, en soo voorts, soo en moet men het by de voorgaende niet laten blijven: om welcker oorsaecken ick hier ghemaect hebbe drie Figuren, de Ignographie, de Scenographie, ende de Orthographie: Den eersten is de Geometrischen gront van vier fondamenten van wooningen, geteeckent *A.B.C.D.* dese zijn in de tweede Figure geleyt in Perspective, naer sulcken hooghte en distantie als de Figure uytwijst, ende hier voren geleert is; geteeckent elcken gront met gelijcke letter *A.B.C.D.* van den platten voorgestelden grondt. Desen grondt hebbende, soo bouwt men daer op, trekkende elcks punt uyt den grondt om hooge, als in den grondt *A.* de punten *a.b.c.d.* *e.f.g.* *b.* aenwijzen. Dat ghedaen zijnde, treckt van *g.f.* naer den Orison alhier *i.* op welck punt van *a.c.* de linie verlenght sal komen: ende de linie *g.b.a.* verlenght tot den Orison, op welcks punt sullen accorderen, ende komen de linien van *g.a.f.b.* ende *d.c.* op welckers Orisons-punt van de linie *g.a.* moet komen ende getrocken worden de selve zijde: alle de linien tot boven van 't dack geteeckent *k.* ende van gelijcke *g.f.* alle de linien op 't punt *i.* soo wel boven den Orison, als daer onder. Ende de huysinge *B.* met de selve werckinge, als hebbende het punt op den Orison naer achteren toe geteeckent *l.* bewijsende met de twee linien *m.n.* het ander punt, gaende naer den Orison: als oock de huysinge *C.* hebbende den grondt van *n.o.p.q.r.t.* wijsende van *n.p.* naer den Orison op 't punt *s.* van gelijcke *o.q.* ende van *r.t.* ende voorts op 't selve punt: aen de andere zijde de linien *v.v.* wijsen het tweede punt op den Orison aen de andere zijde, ende so voorts het huysken *D.* op den Orison op 't punt *x.* ende alles gedaen, als met de huysinge *A.* geleert is, wort seer vast gestelt. Alle soorten van gebouwen, hoese mogen wesen, begrijpen alle gebouwen verdraeyt staende, ende de gronden in Paralel zijnde met de base, twee punten op den Orison in hare stellinge, daerse anders, op 't oogepunt getrocken, maer 't oogepunt voornoemt en behoeven.

Dese

Dese lesse recommandeere ick ten alder-hooghsten aen alle de gene die in Lantschap-
pen haer oeffenen, 'tzy met teeckenen ofte schilderen; datse wel letten op de onderste
linien aen weder-zijden van 't gebouw, ende de optreckinge altijs brengende op de
selve gemelde punten, 't gene het werck eenen goeden welstandt sal geven, ende hier
mede meene ick voldaan te hebben in Lantschappen.

Beschrijvinge van de drie--en-veerstighste Figure

TO T besluyt van ons voorghenomen werck, is alhier noch by ghevoeght dese
leste Figure, in dewelcke wort verthoont den Geometrischen gront blijvende, en-
de evenwel het tegensien daer aen gemaect, hoewel dat dit alsoo niet en kan gesien
worden, is dese maniere alhier verthoont voor de ghene, die eenighe gronden moeten
vertonen, de welke om redenen niet en moeten verkorten, ende het tegen-sien oock
moet verthoont worden. Om dit te verthoonen met een lichte maniere, zijn alhier ge-
teeckent een halve maen met letter *A.* eenen Triangel *B.* noch eenen met *C.* een qua-
draet *D.* ende een hooren-werck *E.* Een maniere wel gevat hebbende, kan men alles
verthoonen met deselve werckinge: derhalven den Triangel gemaect zijnde, geteec-
kent *a. b. c.* met een dobbel linie. Neemt met den passer van *a.* tot *f.* van *b. e.* ende
c. d. de lenghde van u begeerde Orthographie, ofte hooghte, *d. e. f.* den Triangel toe-
getrocken, daer hebby u begeerde Orthographie: Wildy hem schaduwen, doet als de
selve Figuren onder van *A. B. C. D. E.* verthoonen. Alhier zijn noch by-gevoeght een
ronde, een Ovael, eenen Pentagonus, als een kasteel met vier bolle-wercken, noch een
met drie bolle-wercken, ende onder noch eenige Trencheen; ende is alles naer voor-
gaende leeringe. Dan alsoo van Fortificatien de wallen onder wijder zijn, als boven,
soudt wel van noode zijn dat men in plaets van de perpendicularen de linien van boven
nederwaerts wat nuysscher trocke, gelijk aen het bollewerck *F.* met de linie *h. i.* ge-
toont wort: maer die niet vast en gaet, houde de rechte linien. Ende hier mede eyndi-
gende, om den Konst-livenden niet op te houden, wil ick mijn werck besluyten met
wenschinge, dat een yder 't selve soo vlijtigh magh aennemen, als ick het selve met
goede genegentheyt alhier over-geve. *Vaert wel.*

E Y N D E.

Punctum.

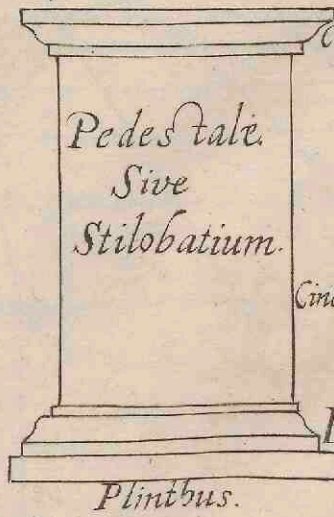
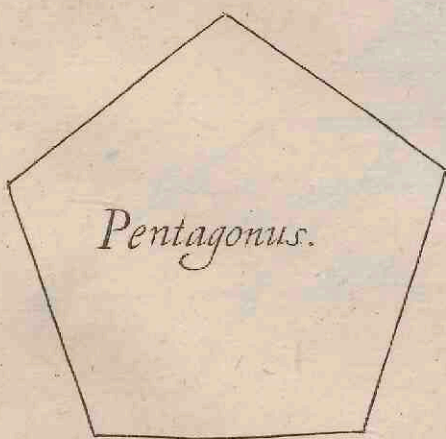
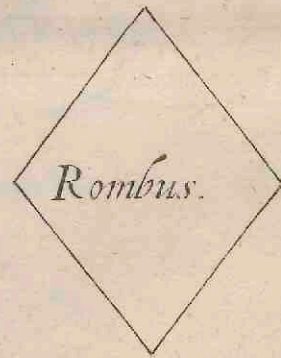
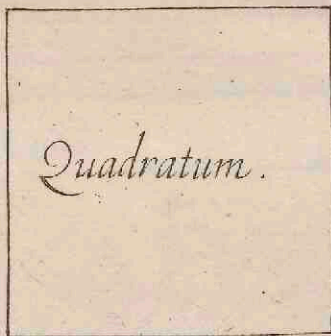
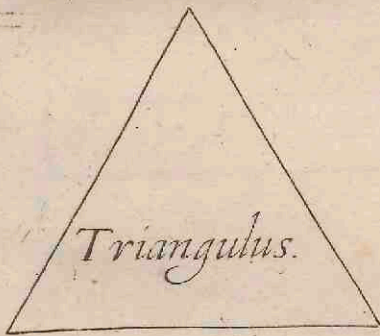
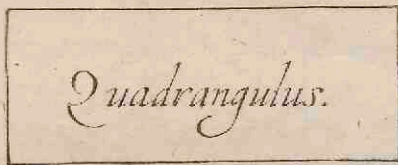
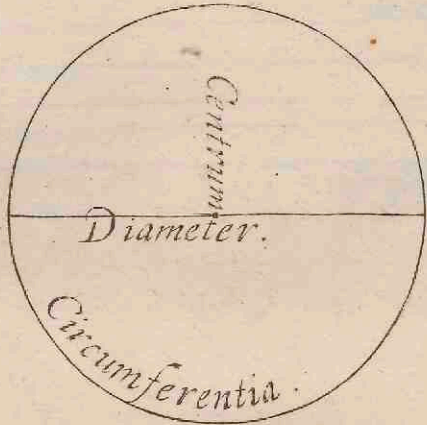
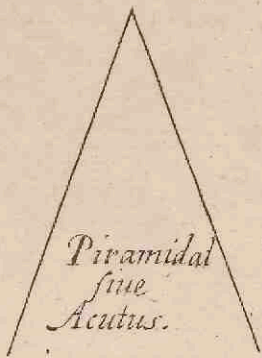
Linea.

Paralella.

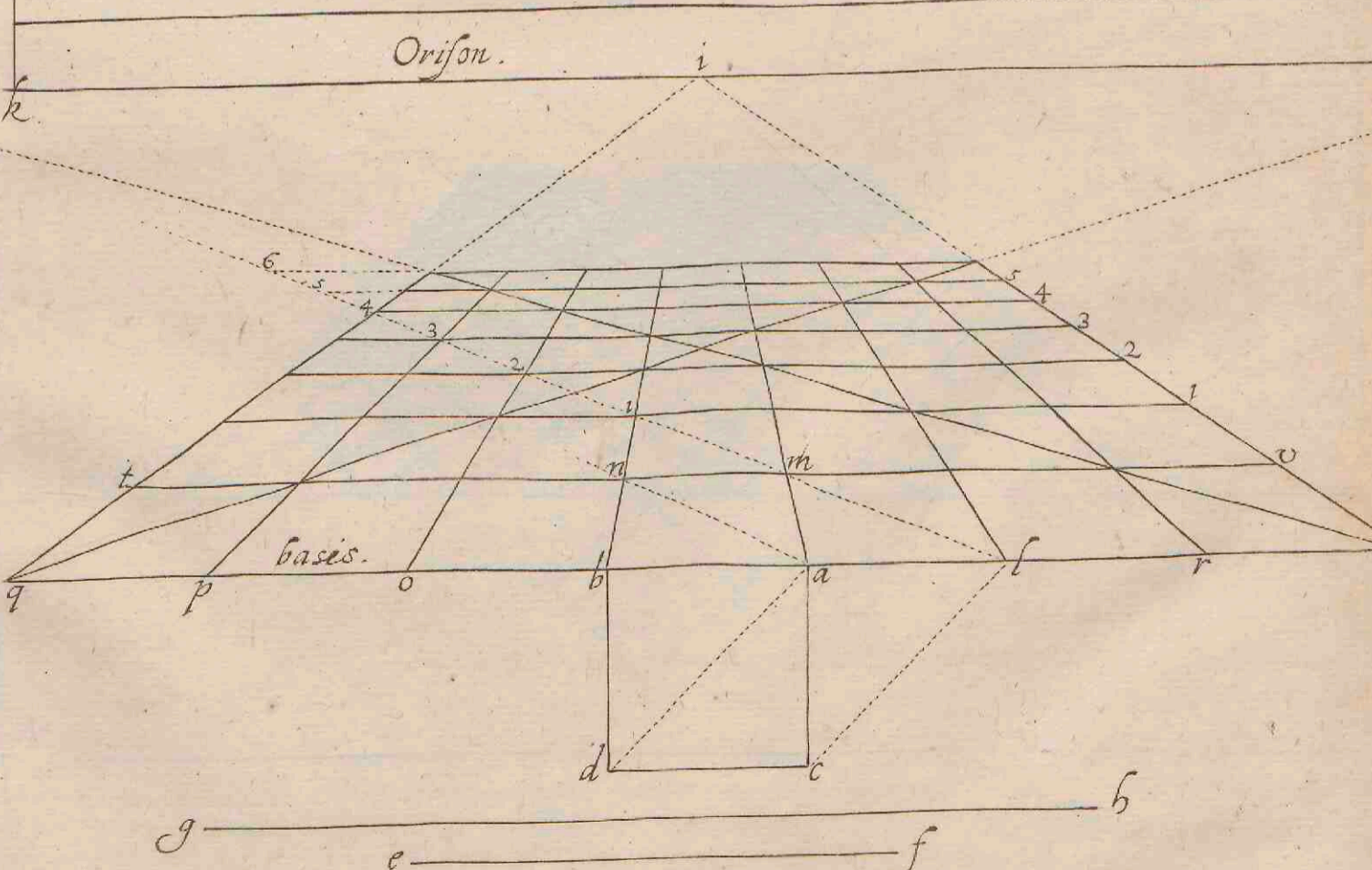
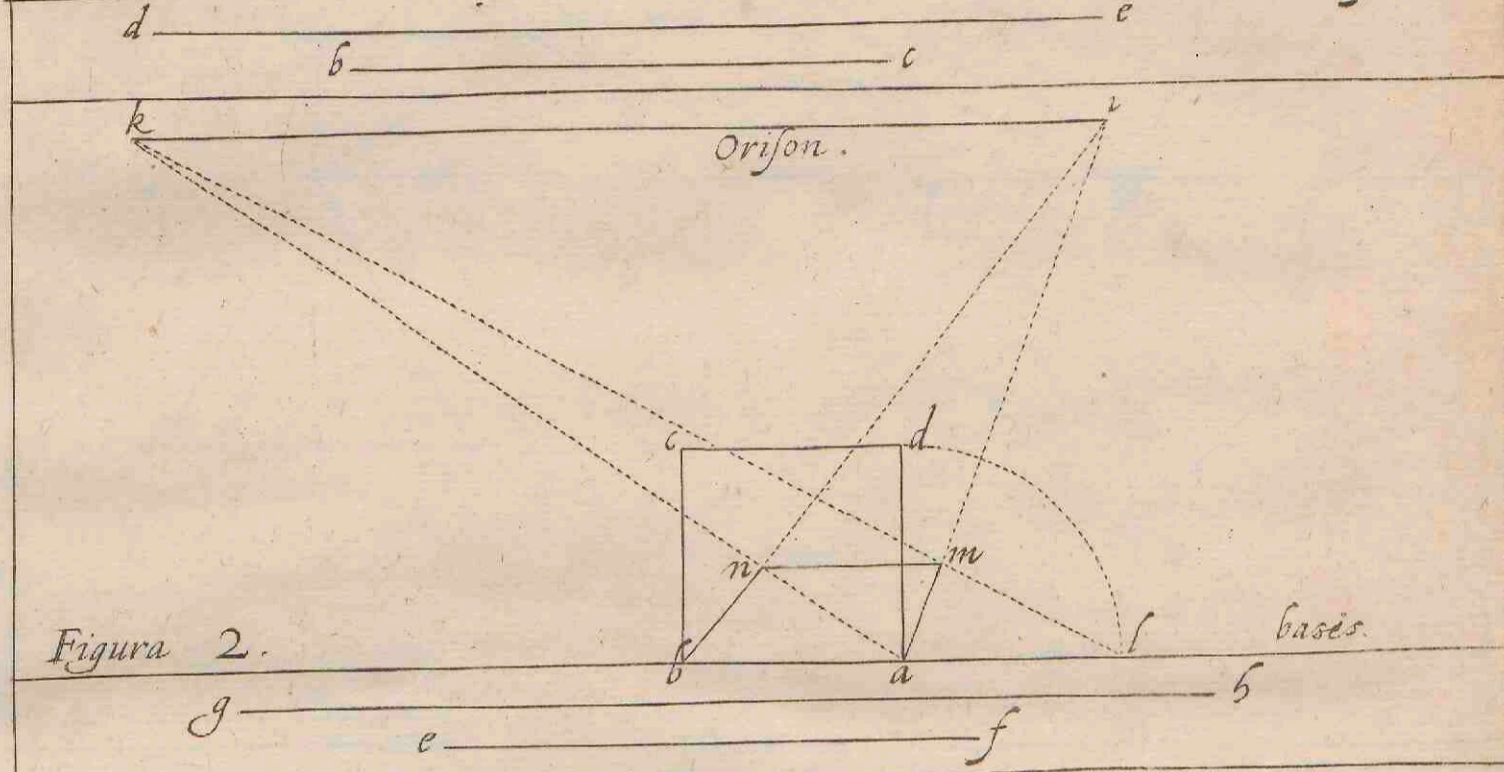
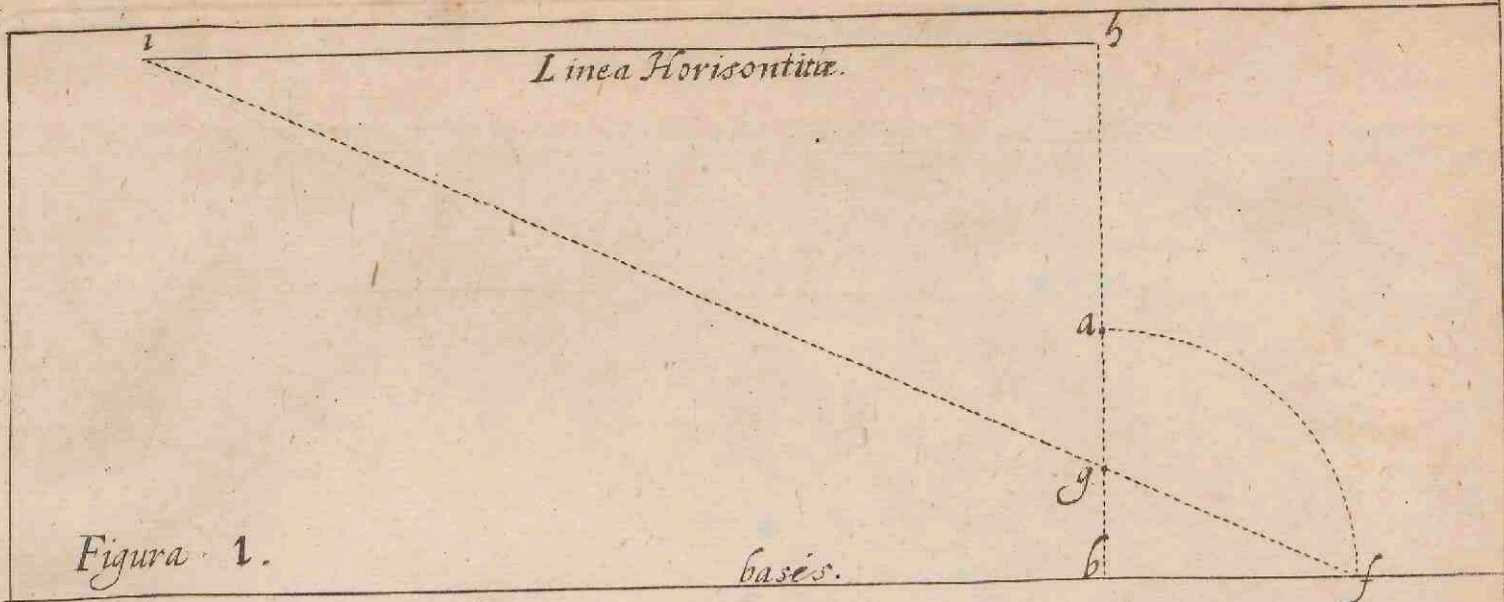
Superfities.

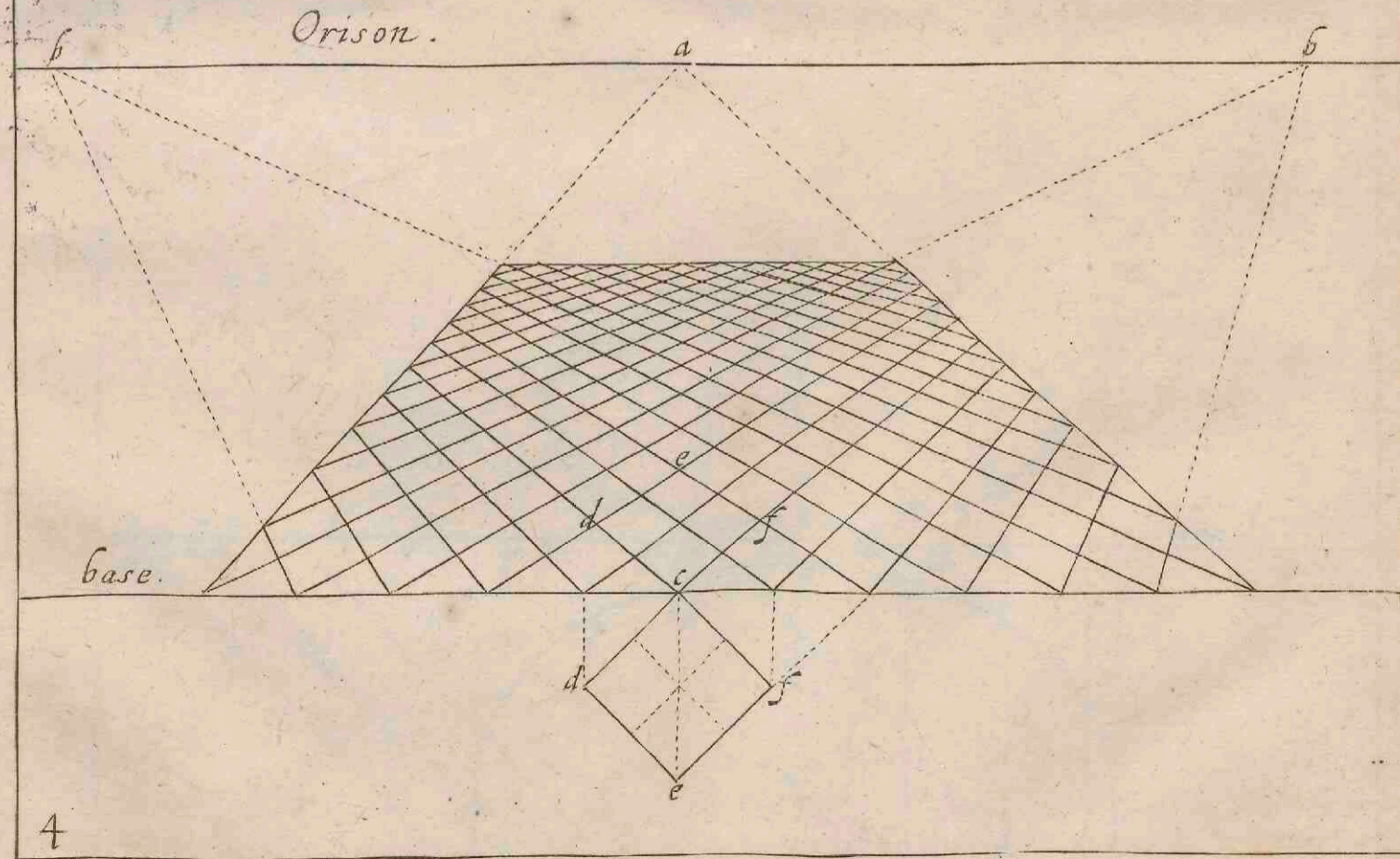
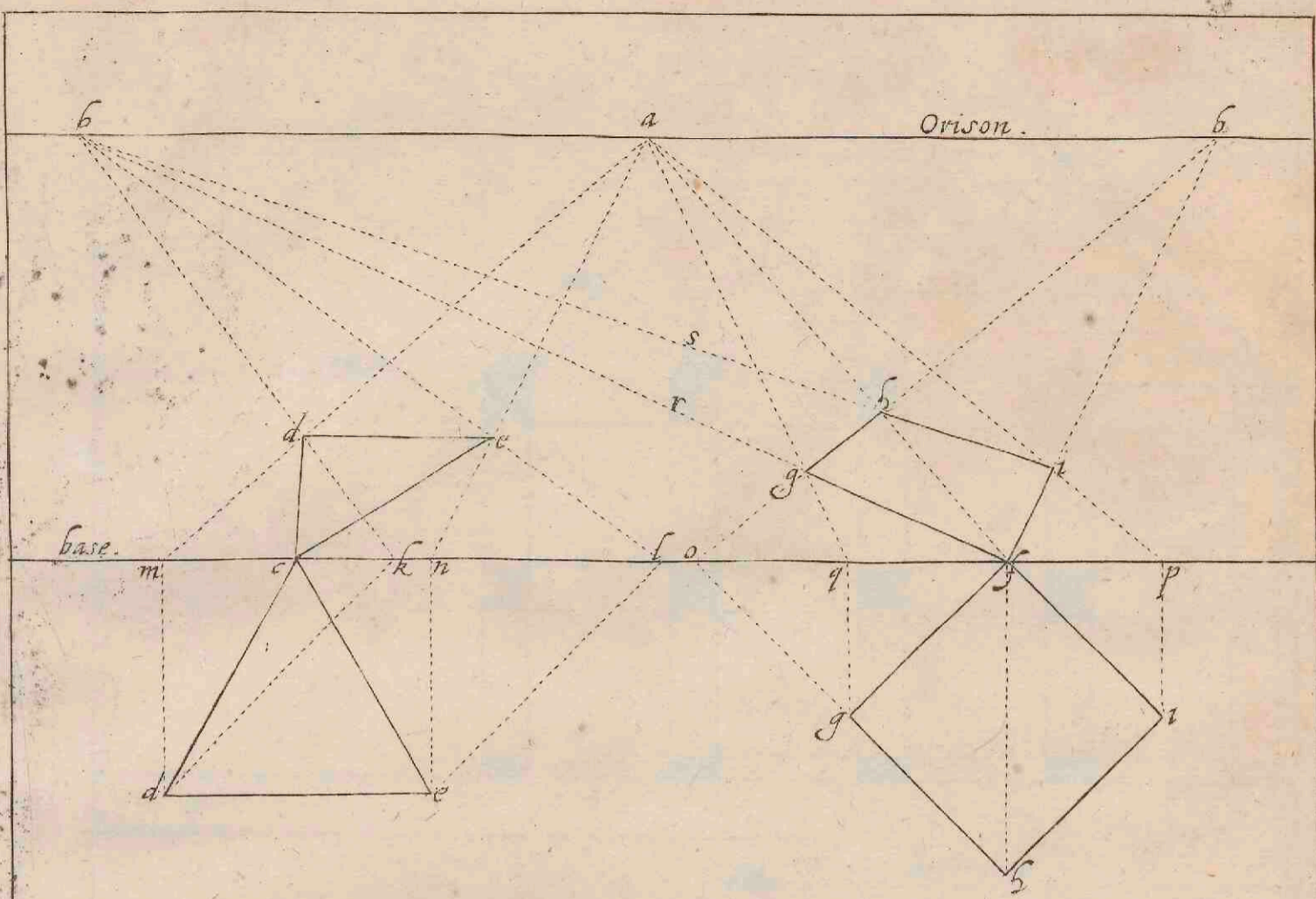
Perpendicularum.

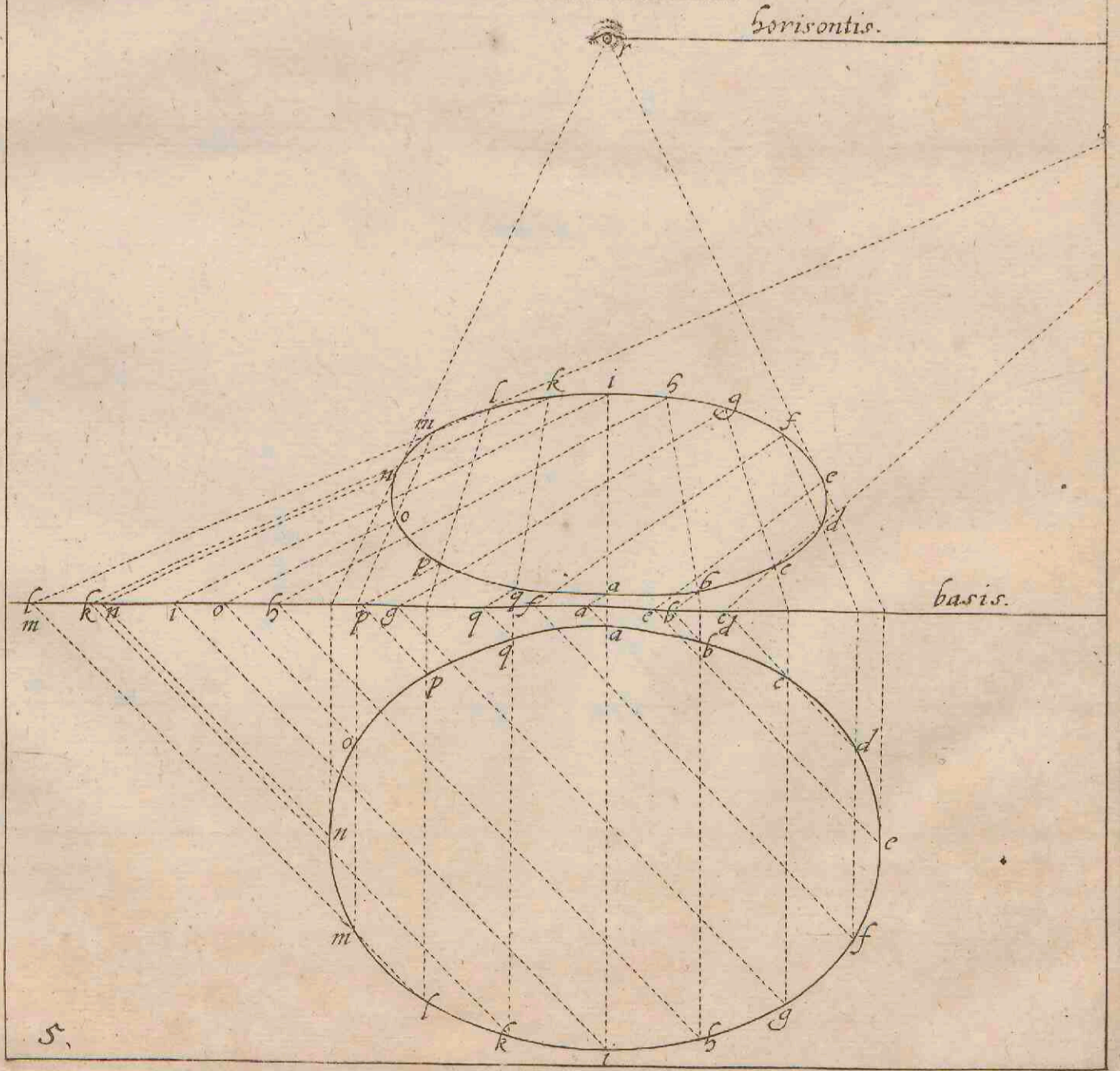
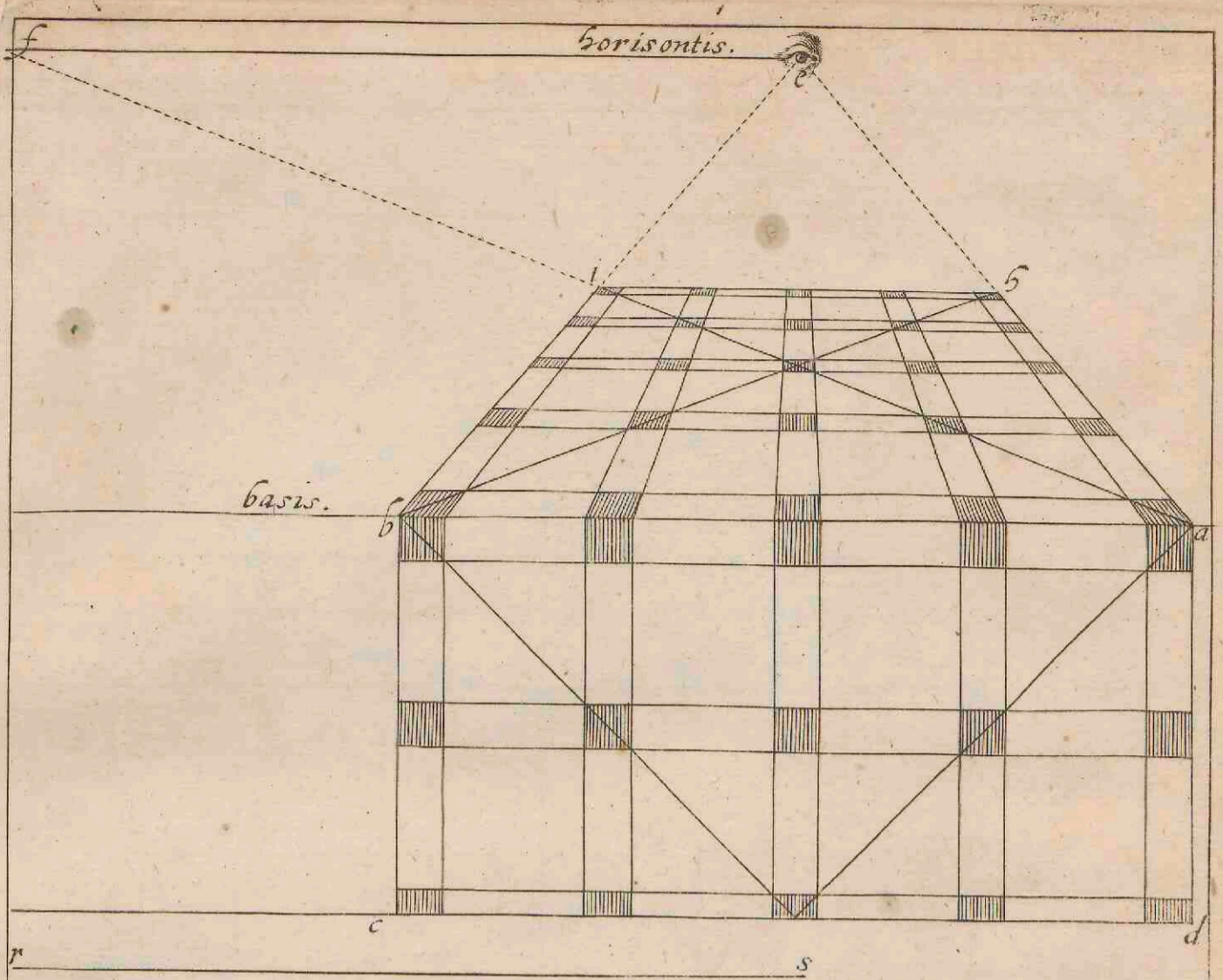
Basis.

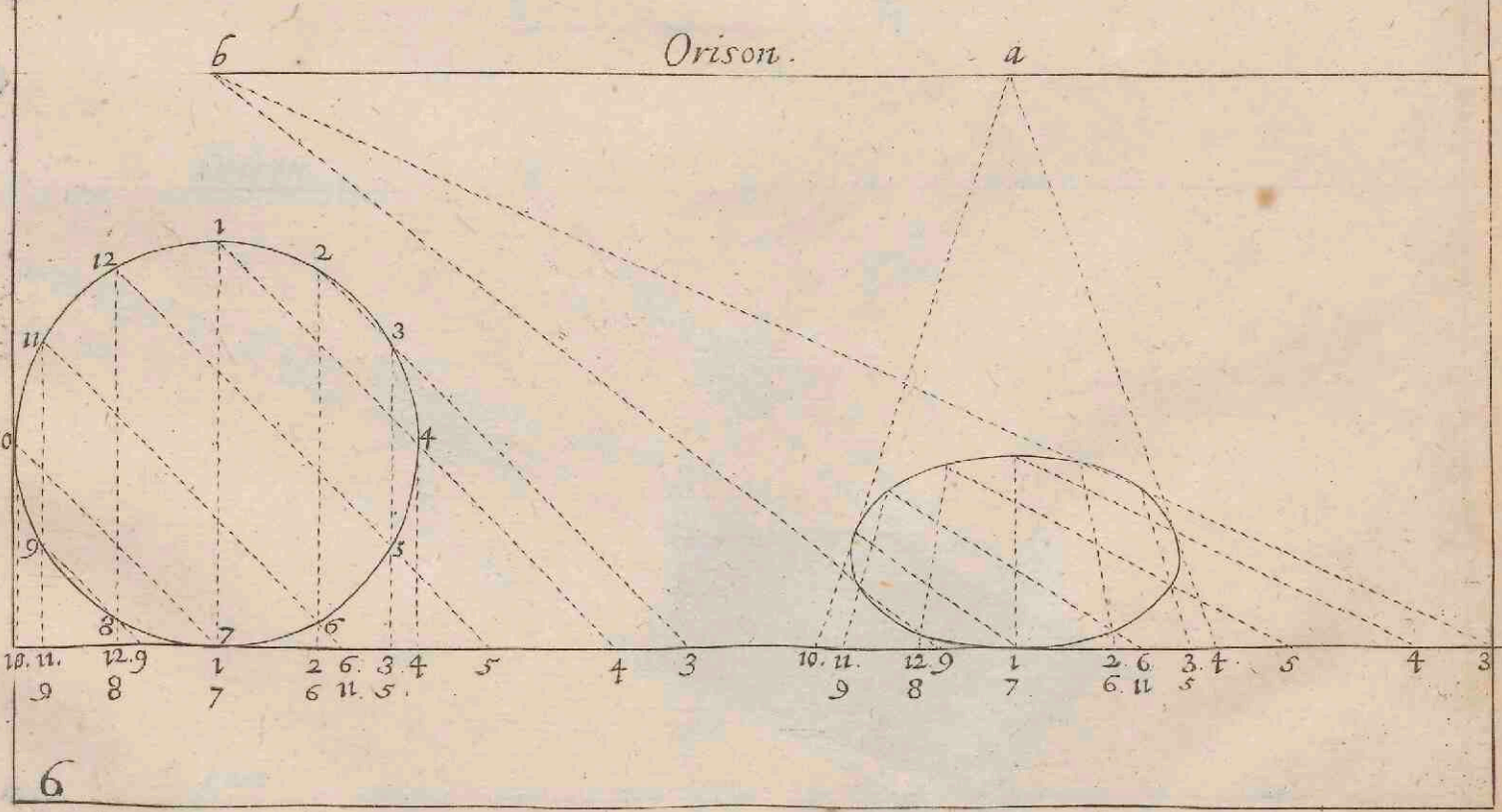
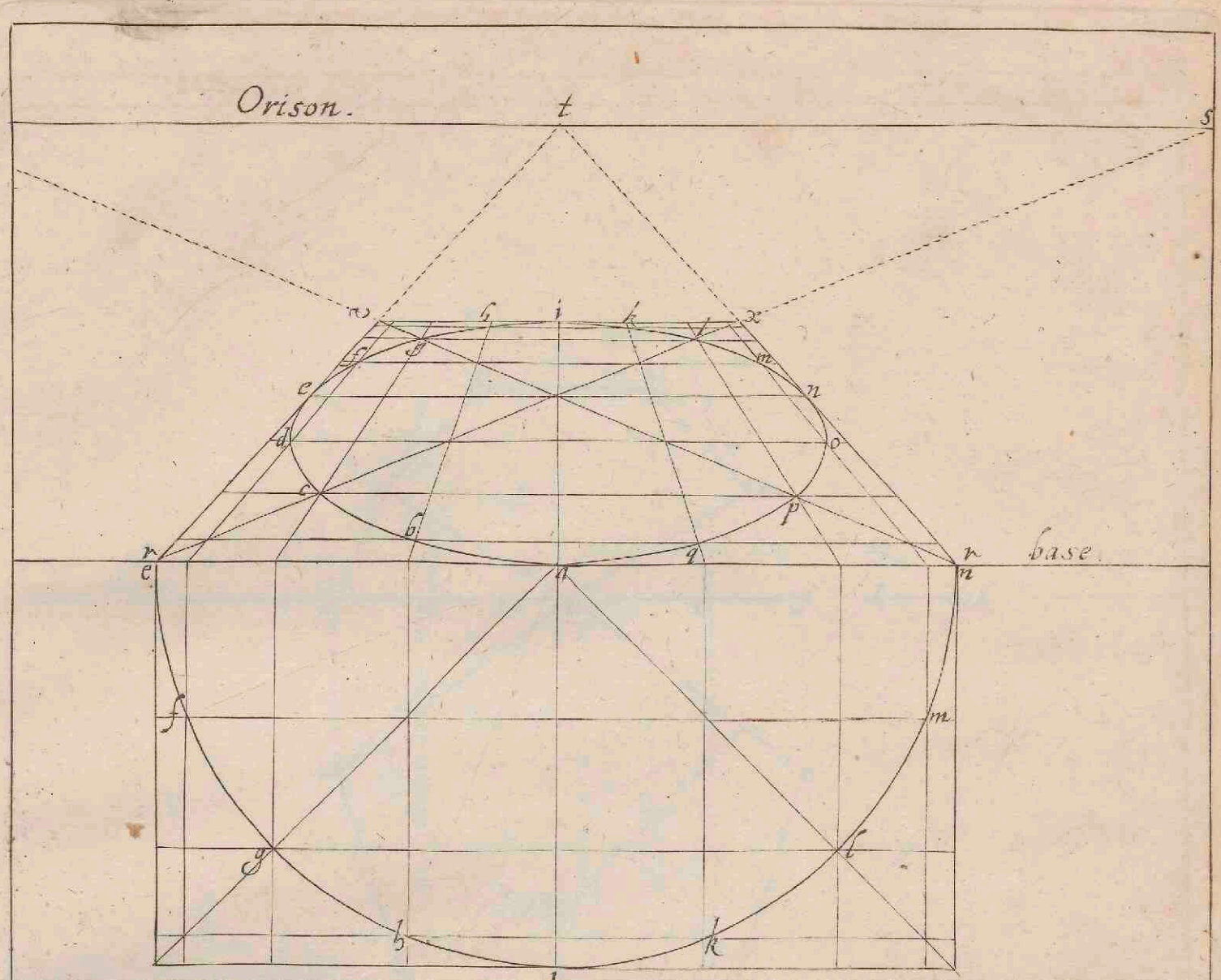

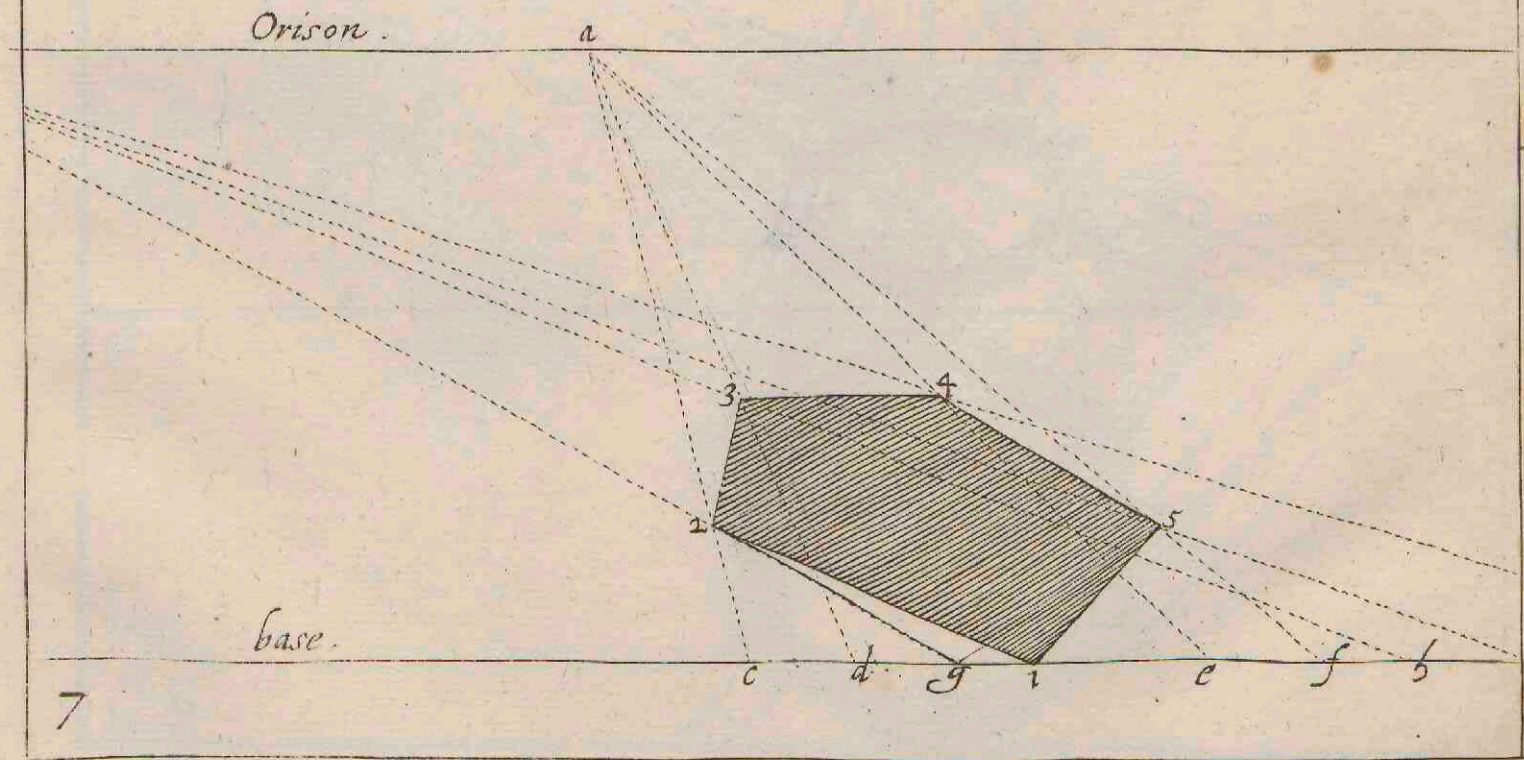
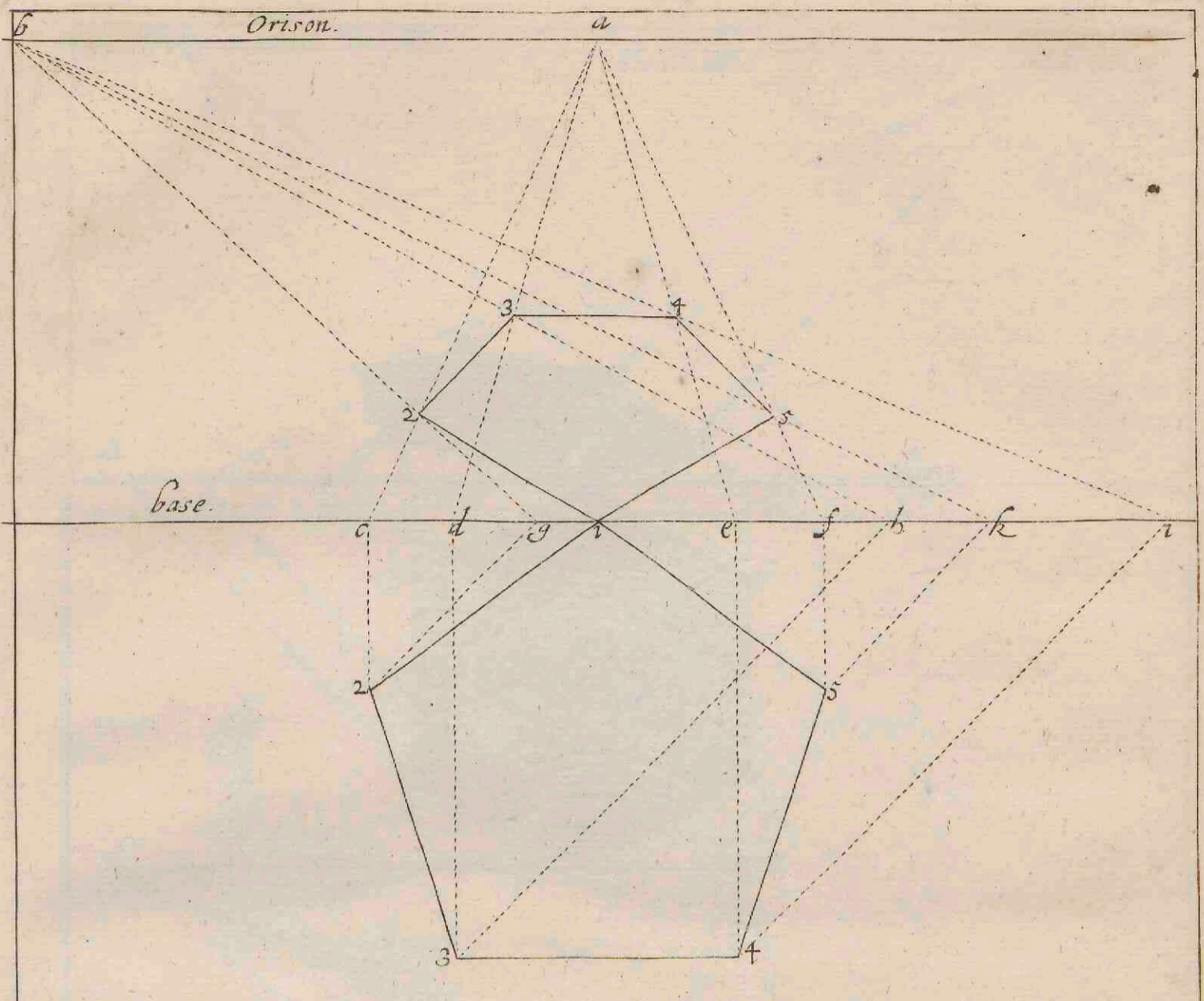
Columna

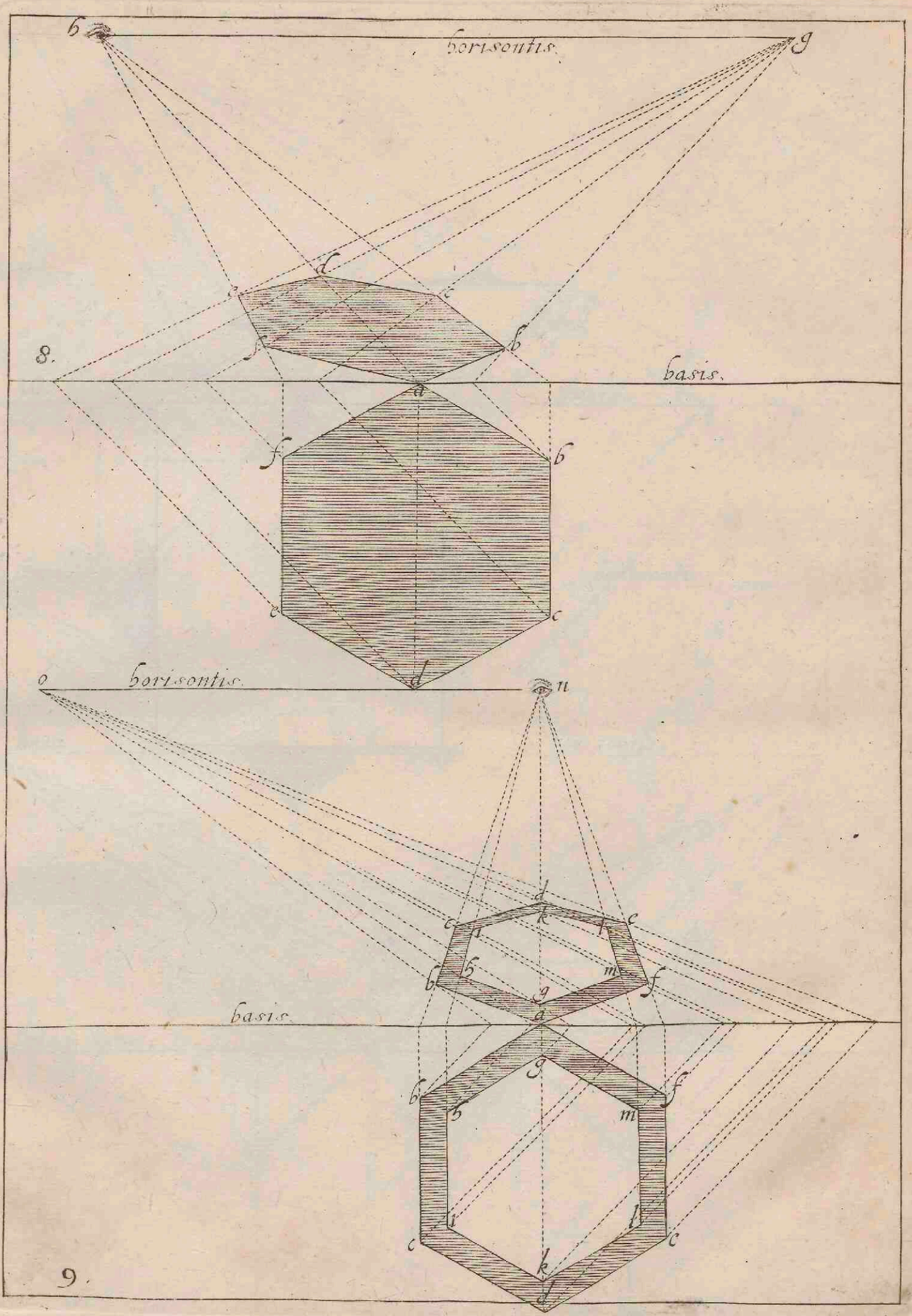

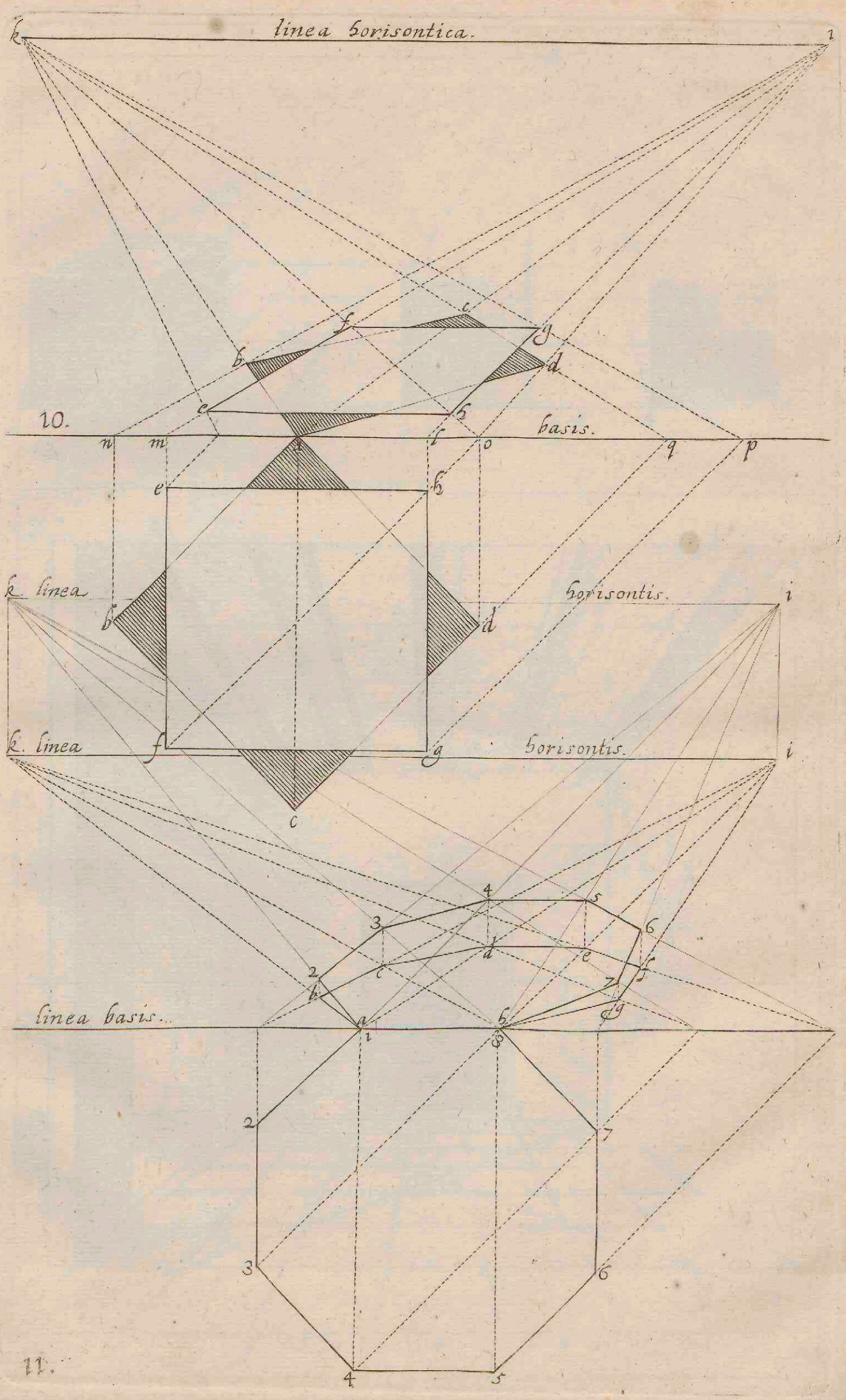

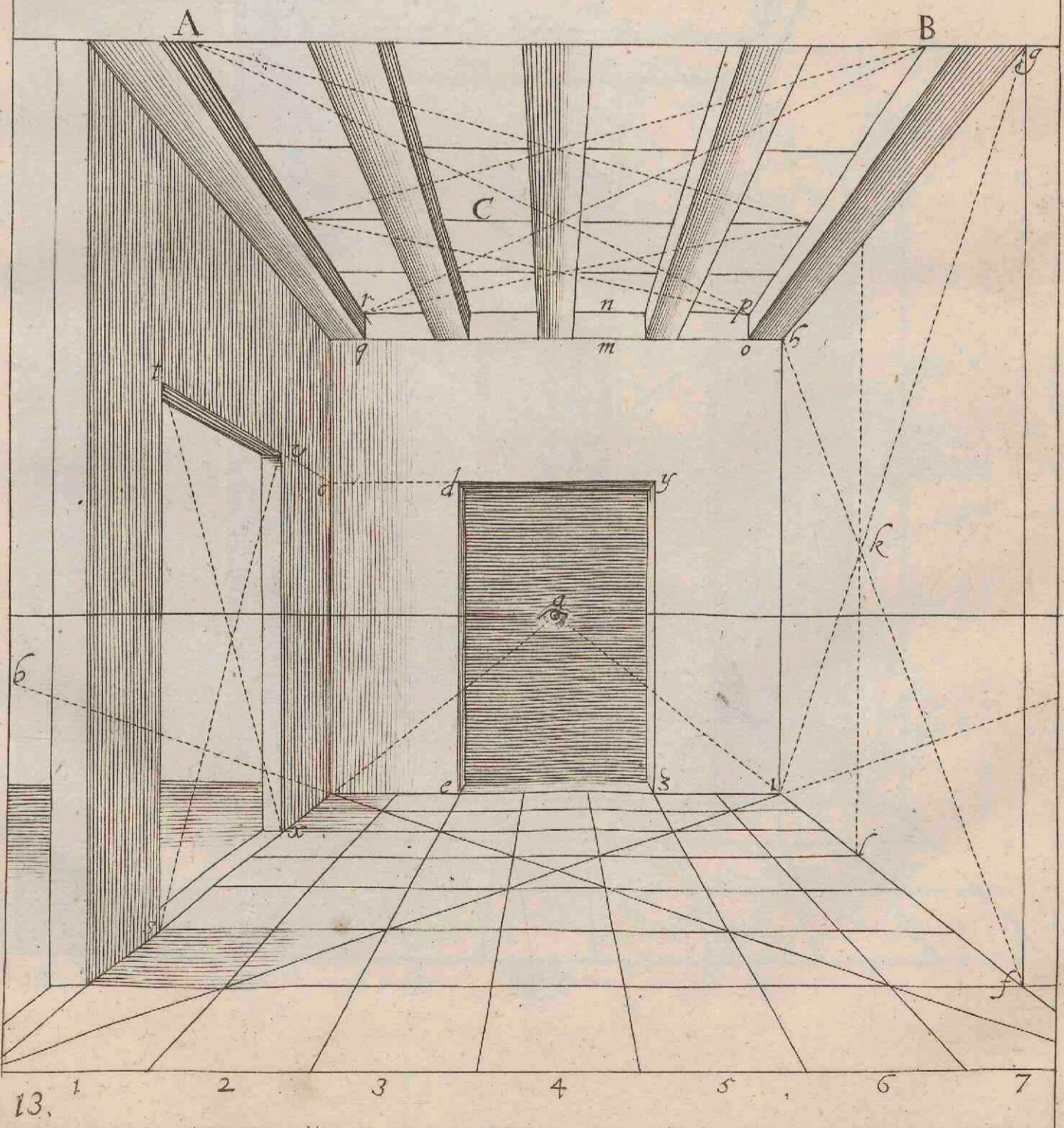
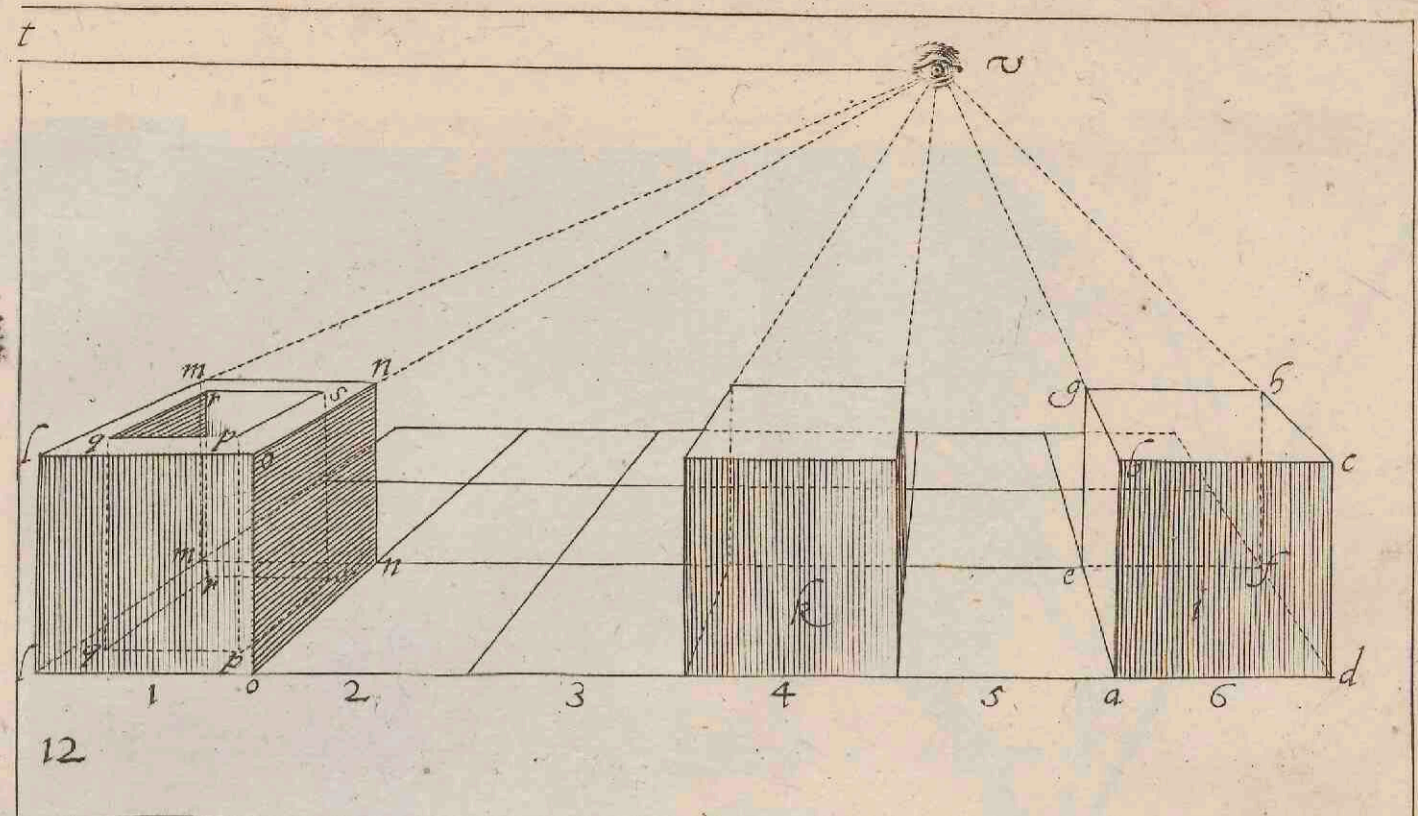

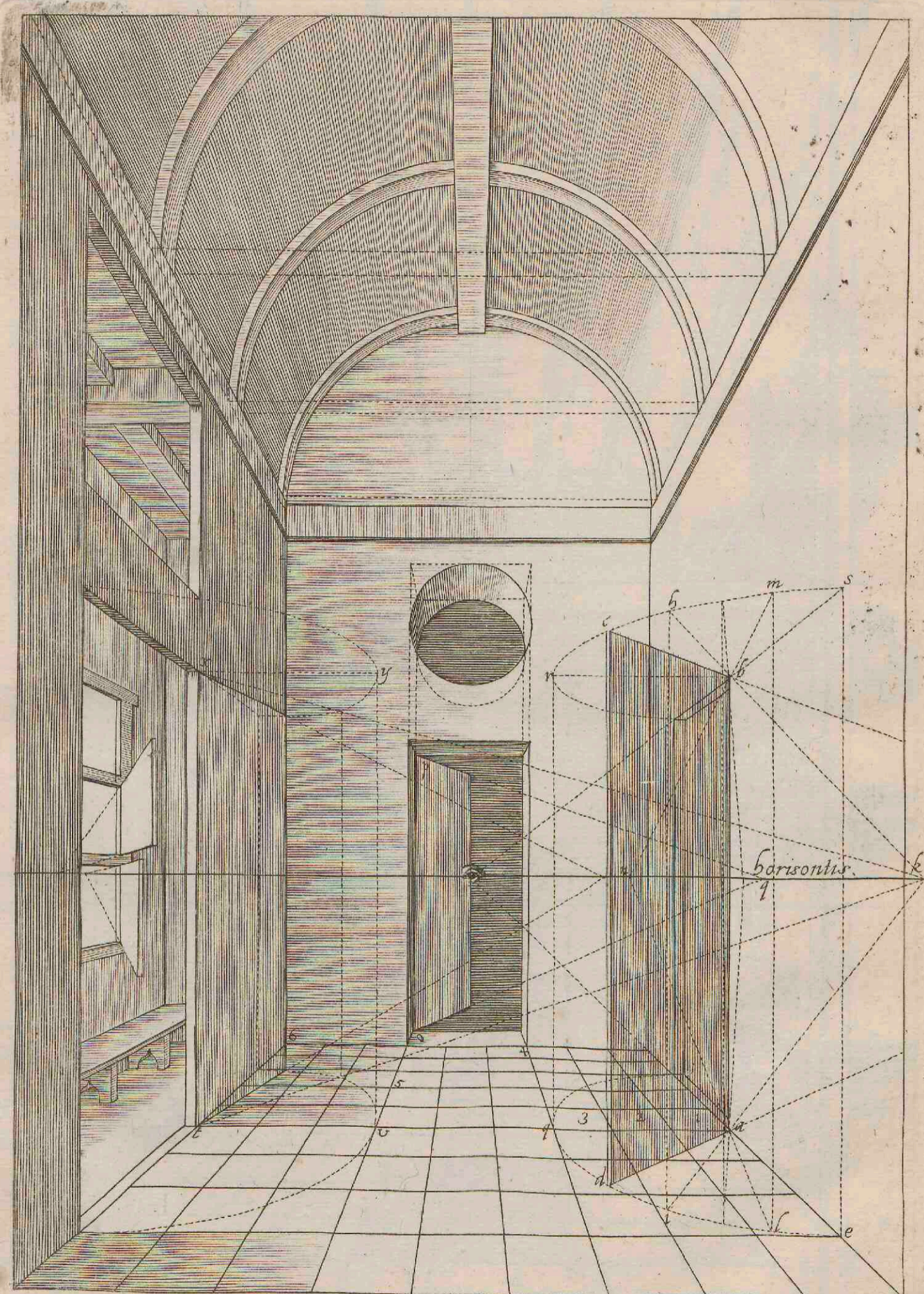

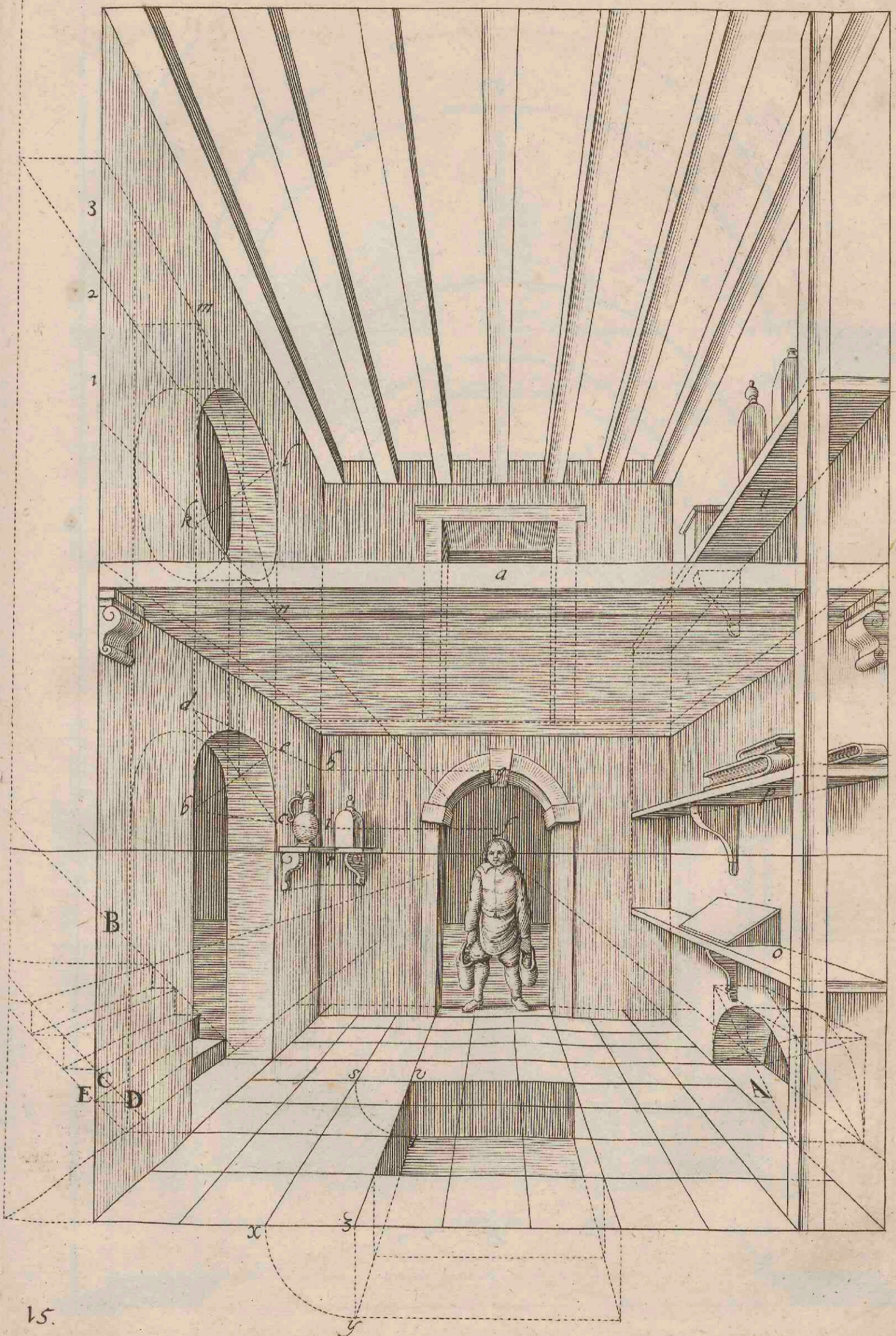

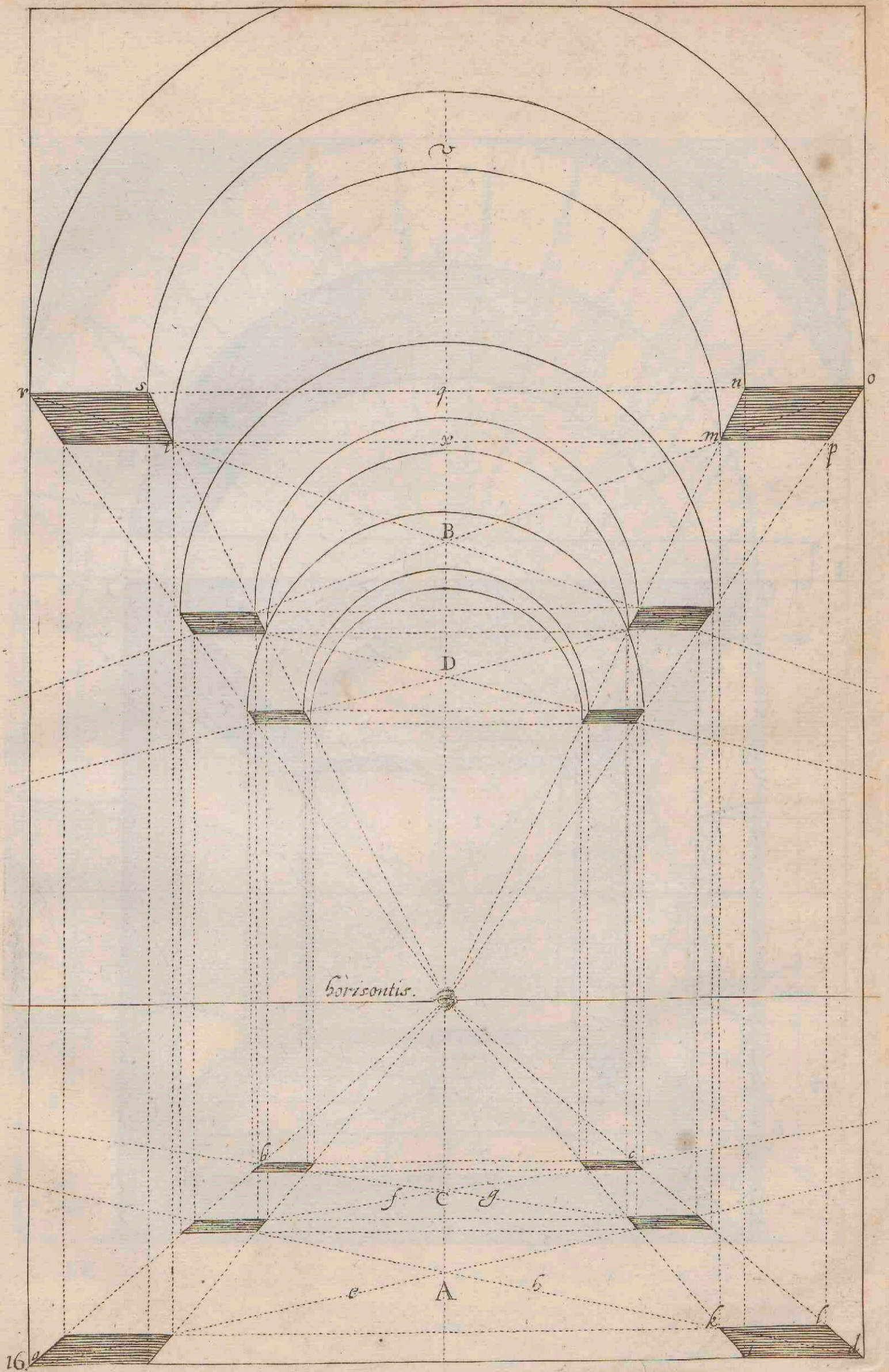

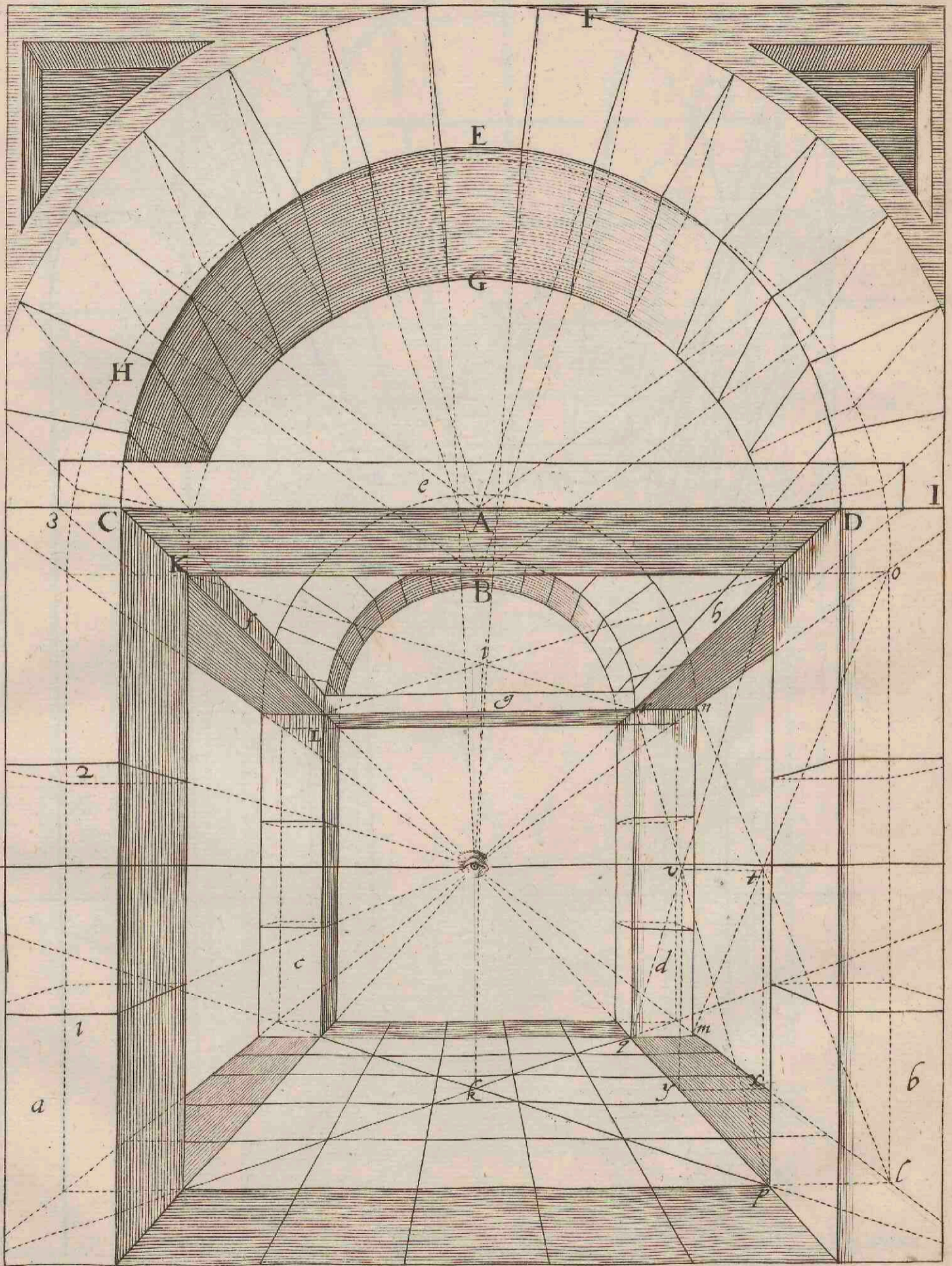

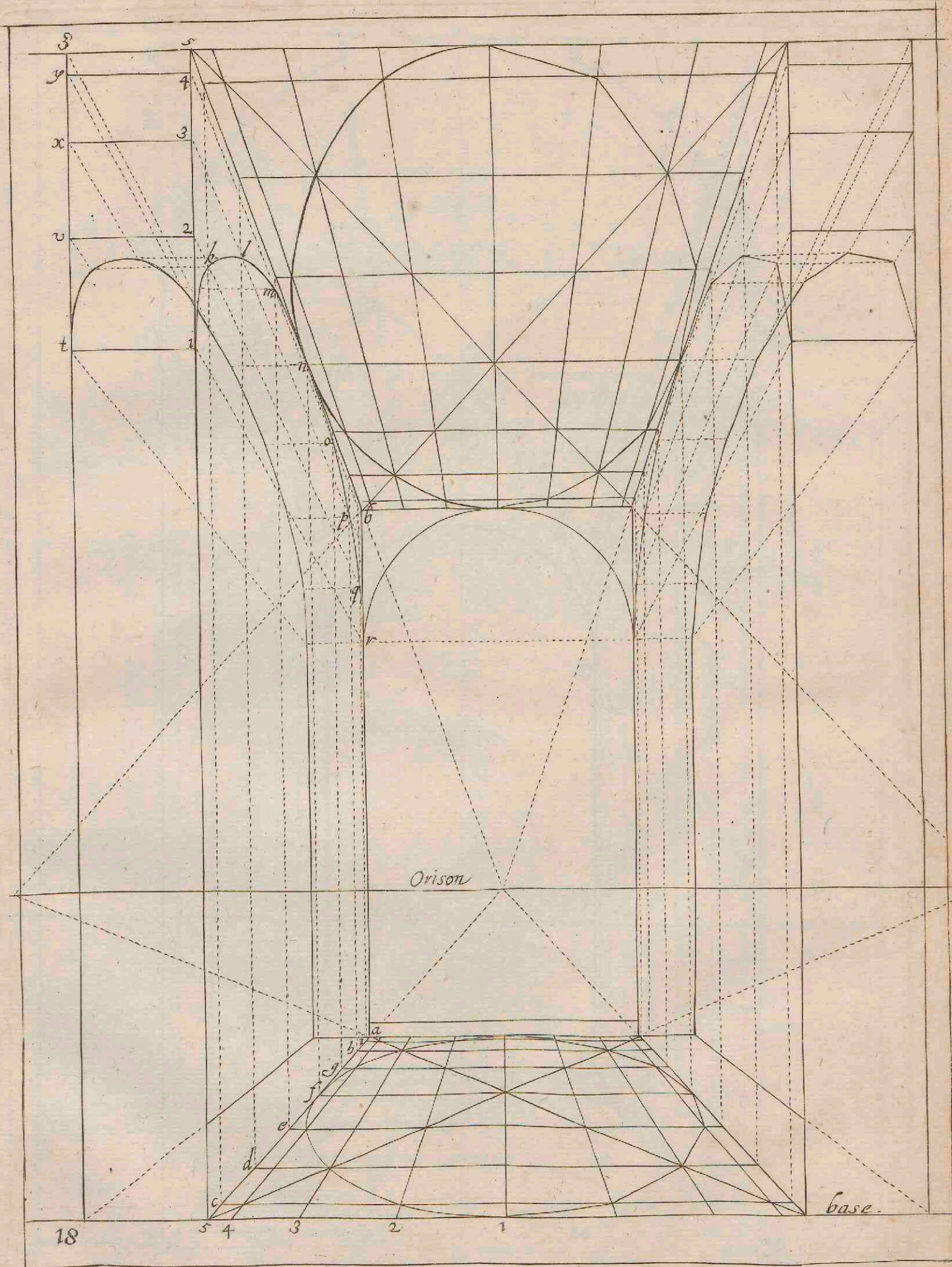
14.

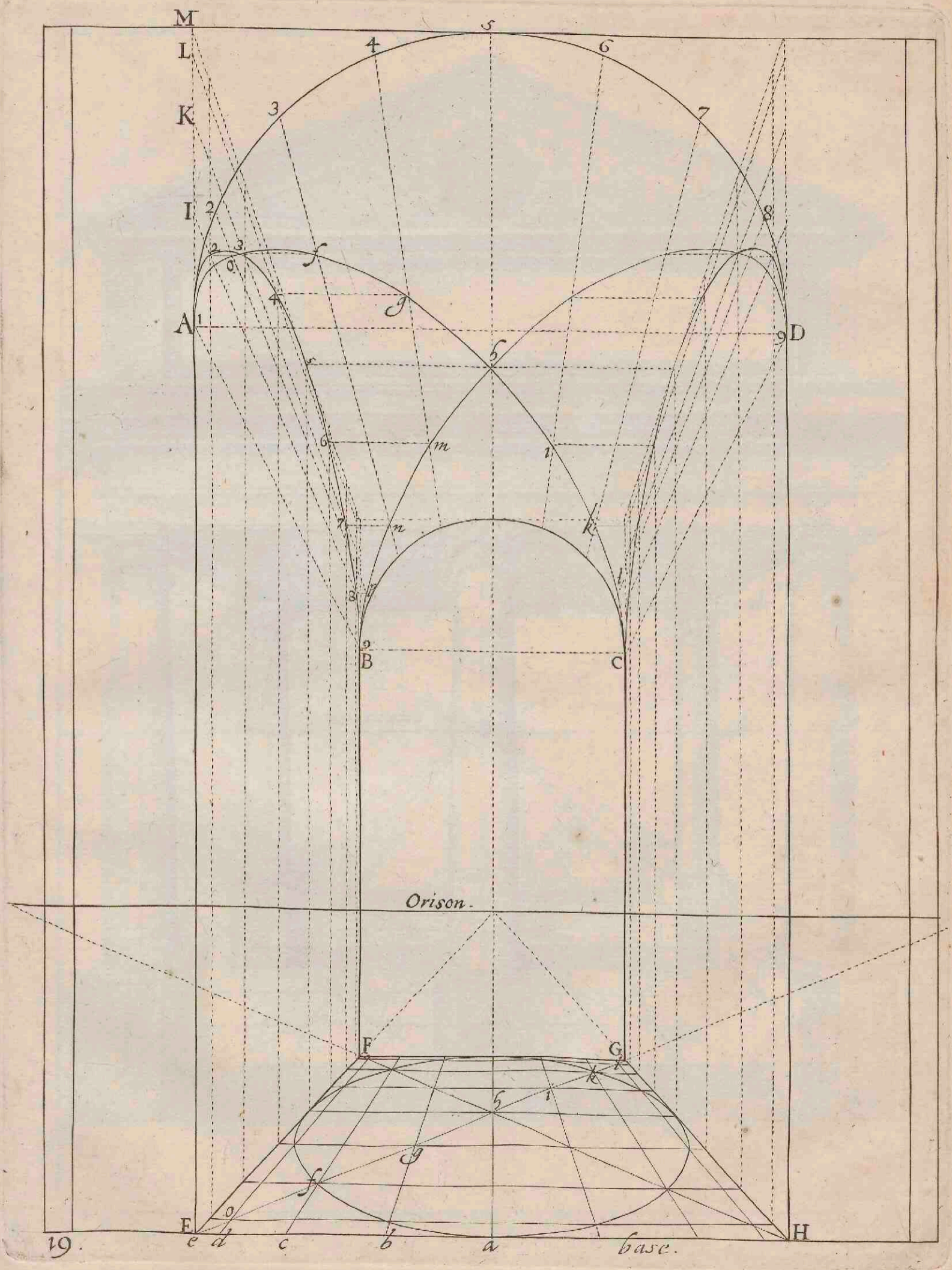
basis.

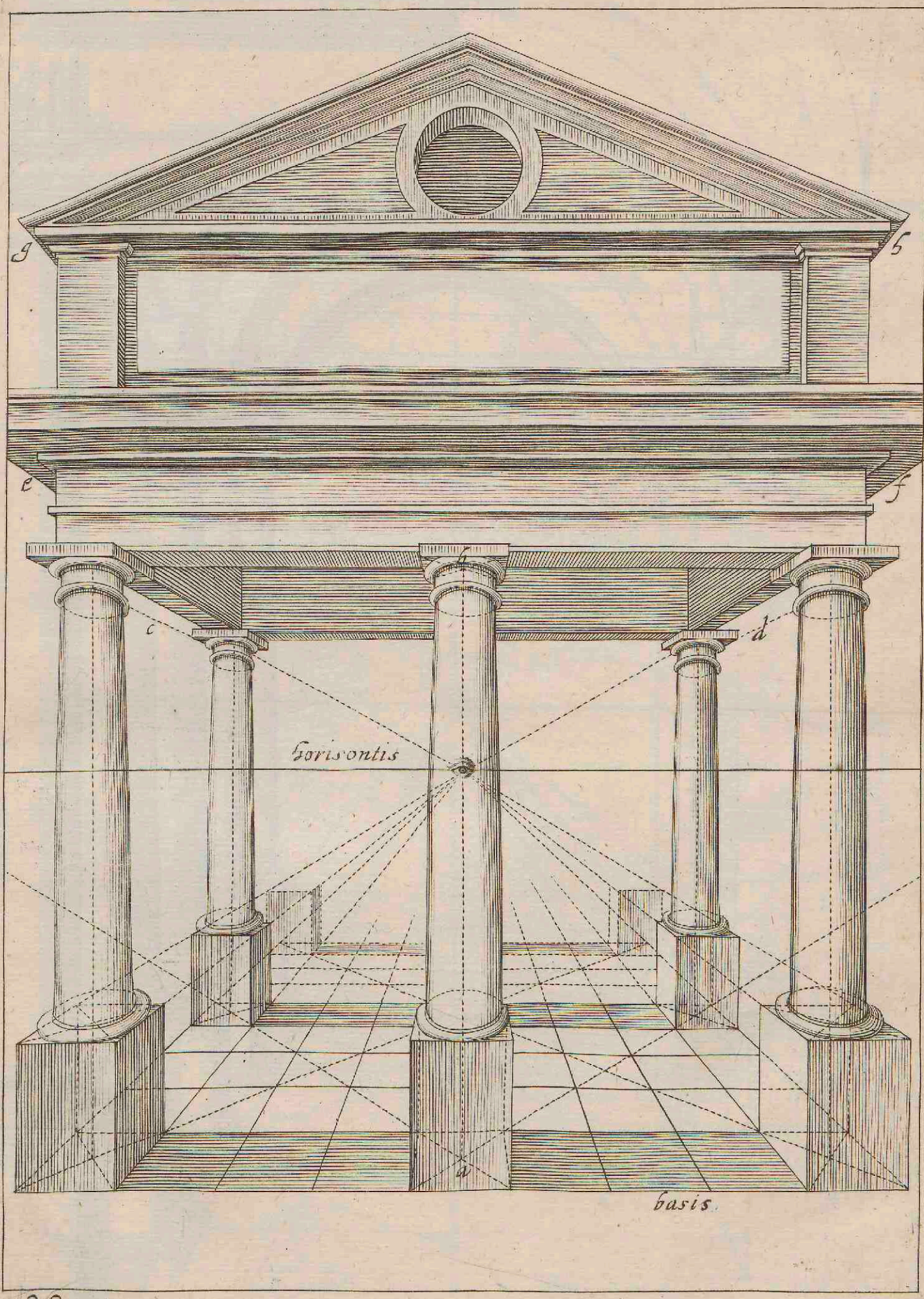

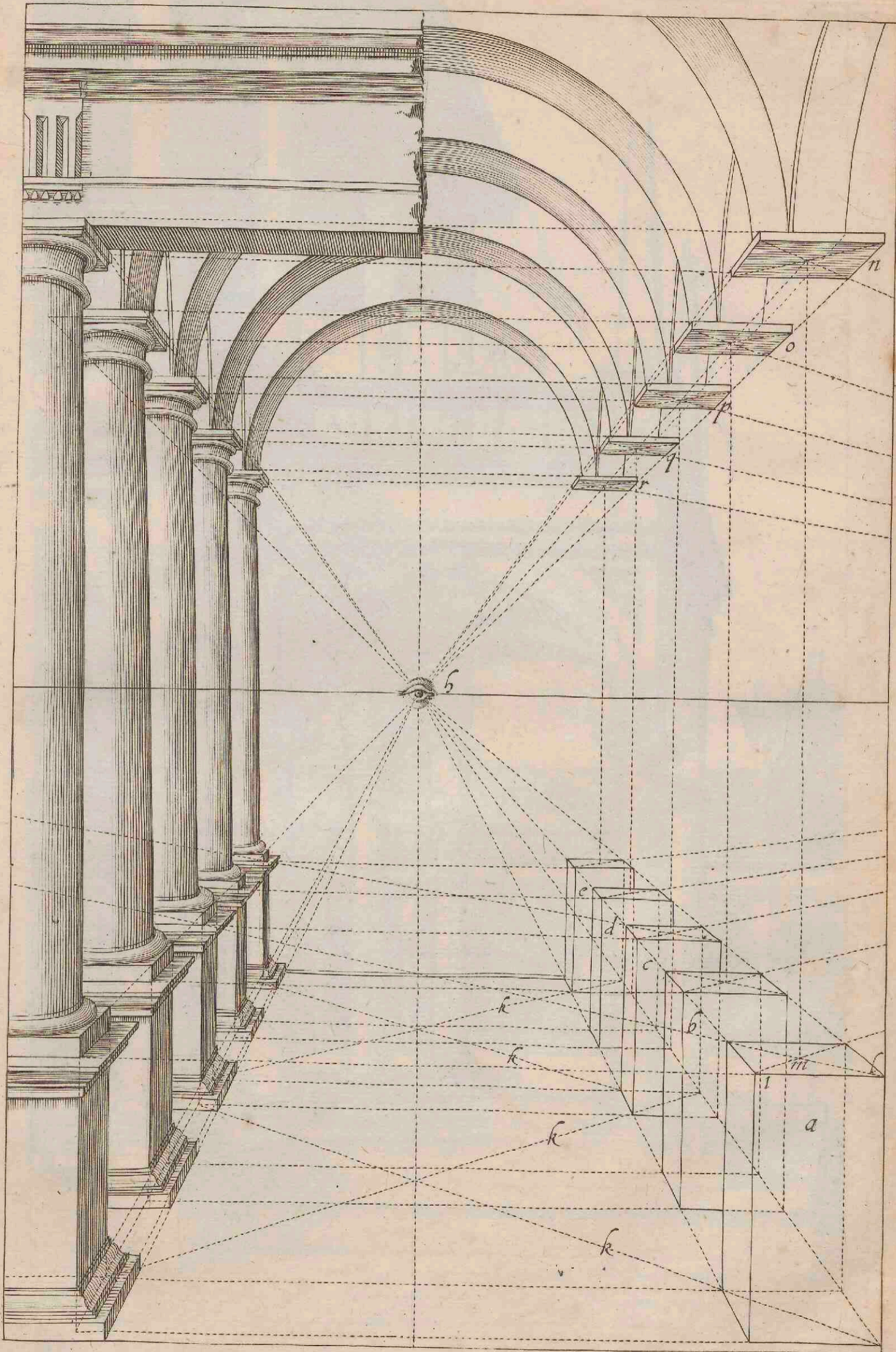

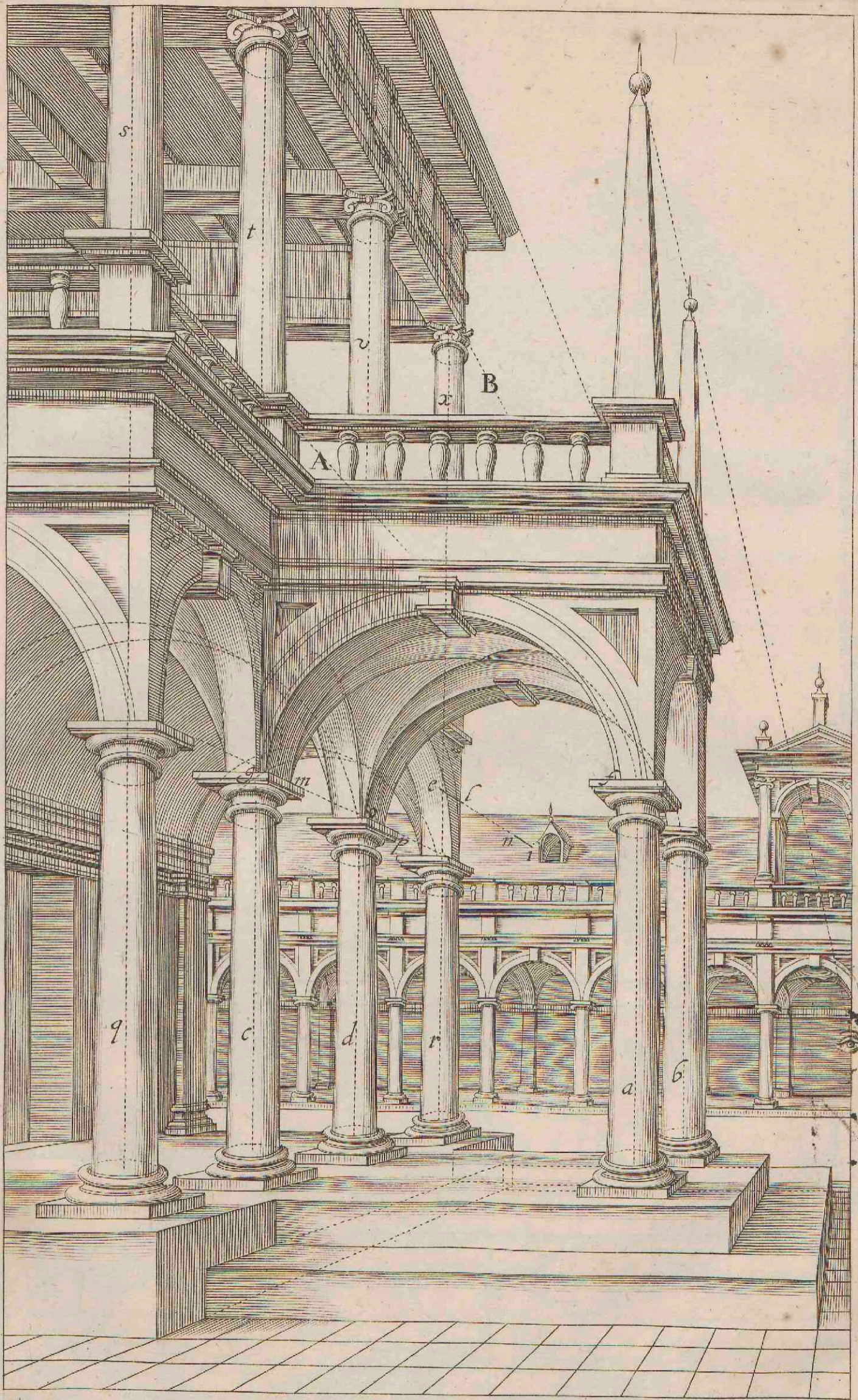

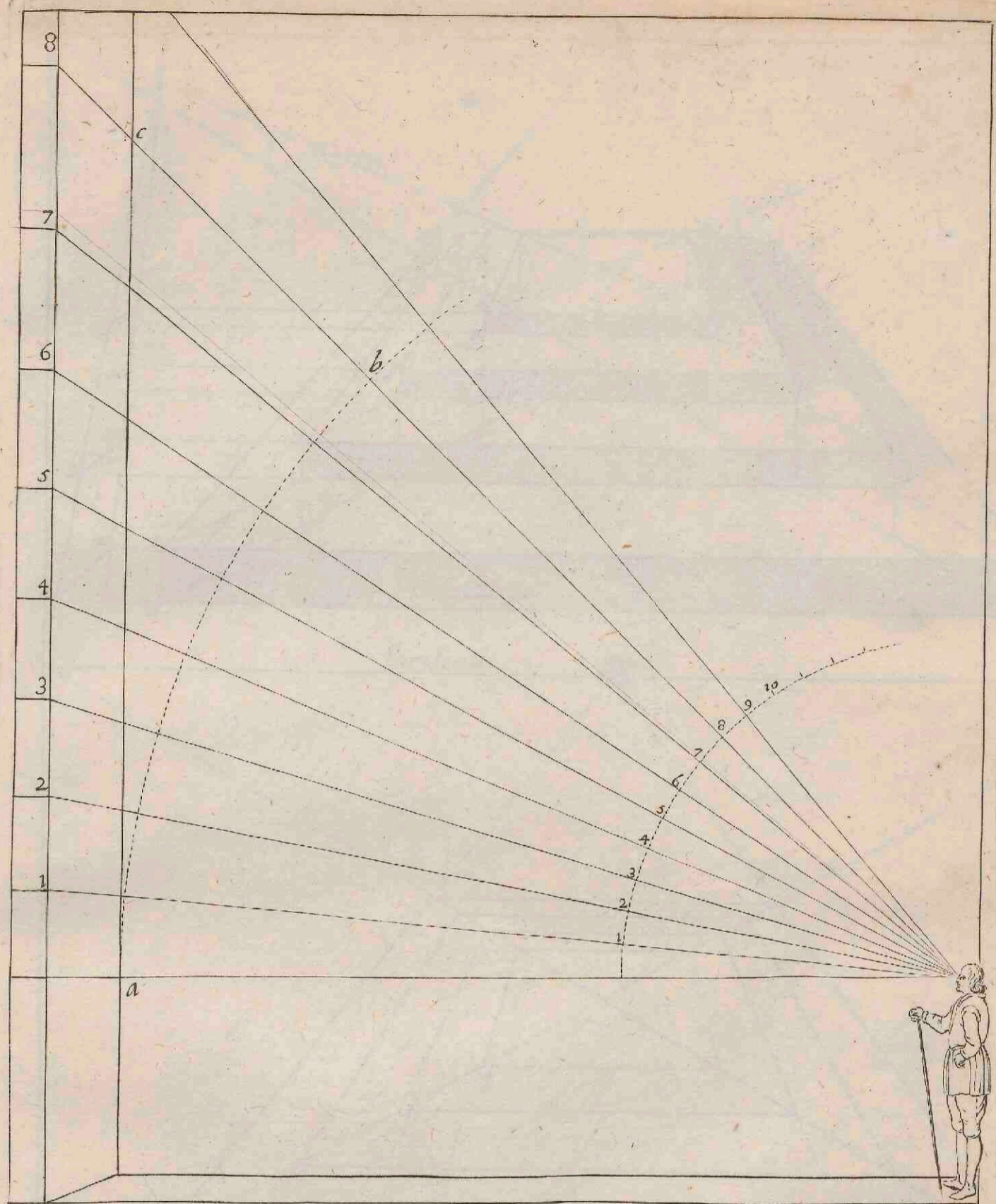

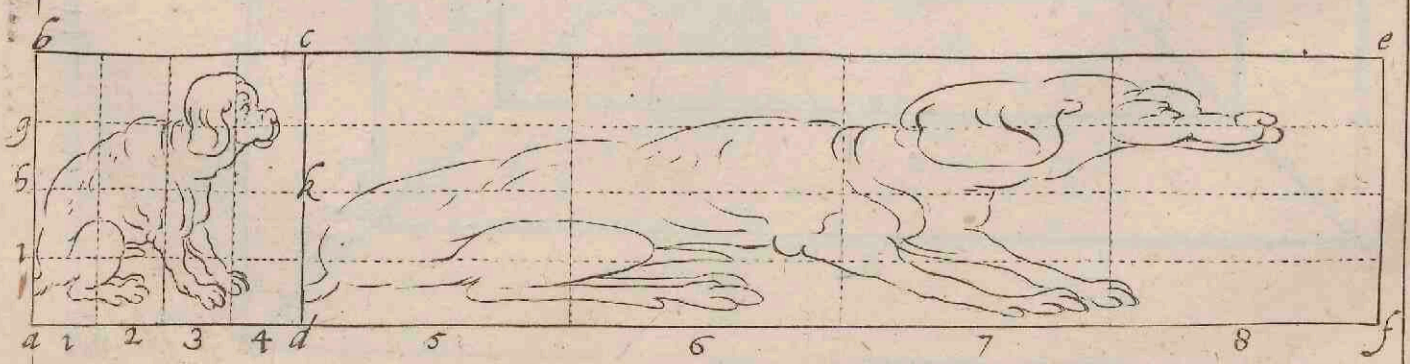

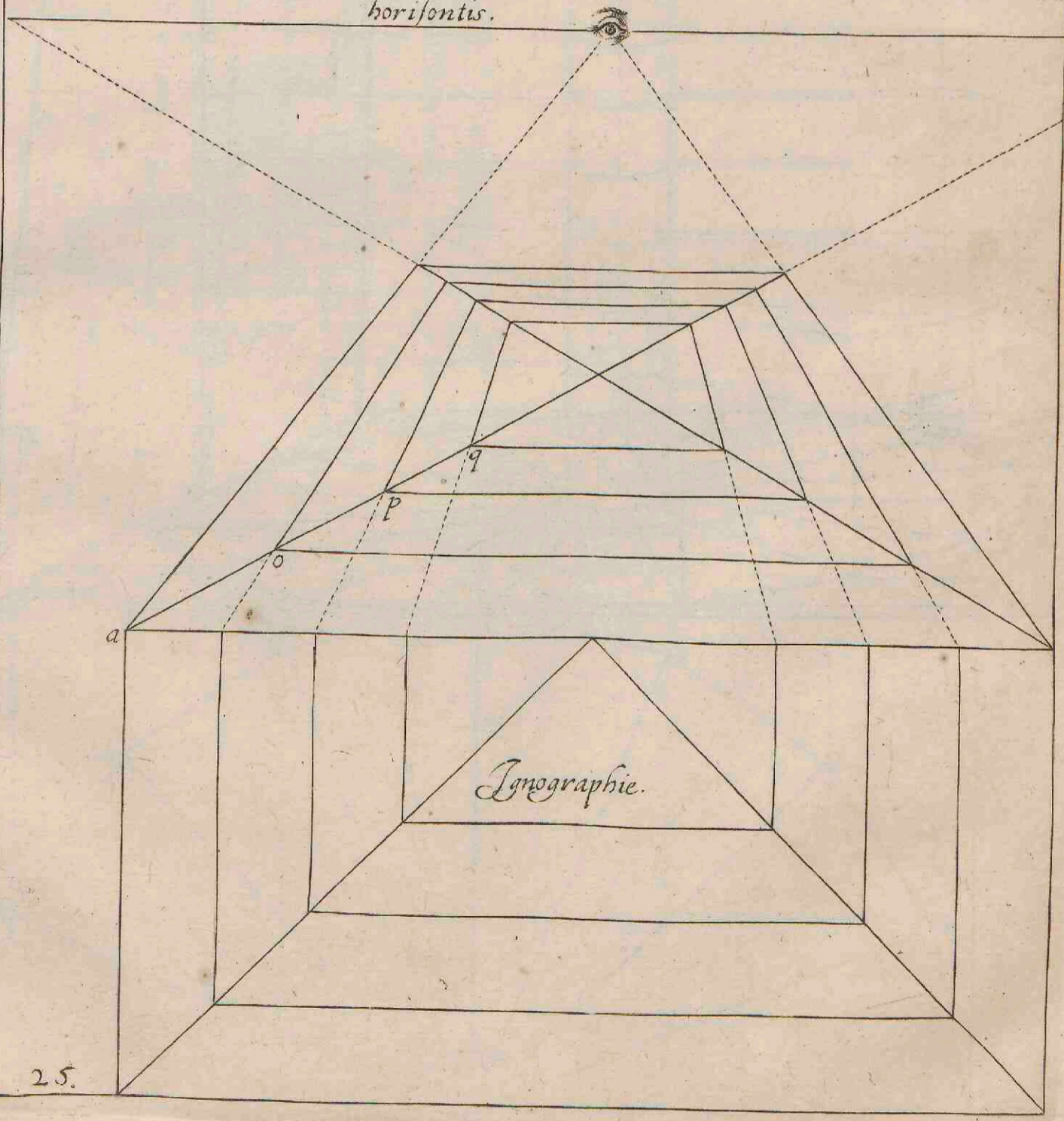
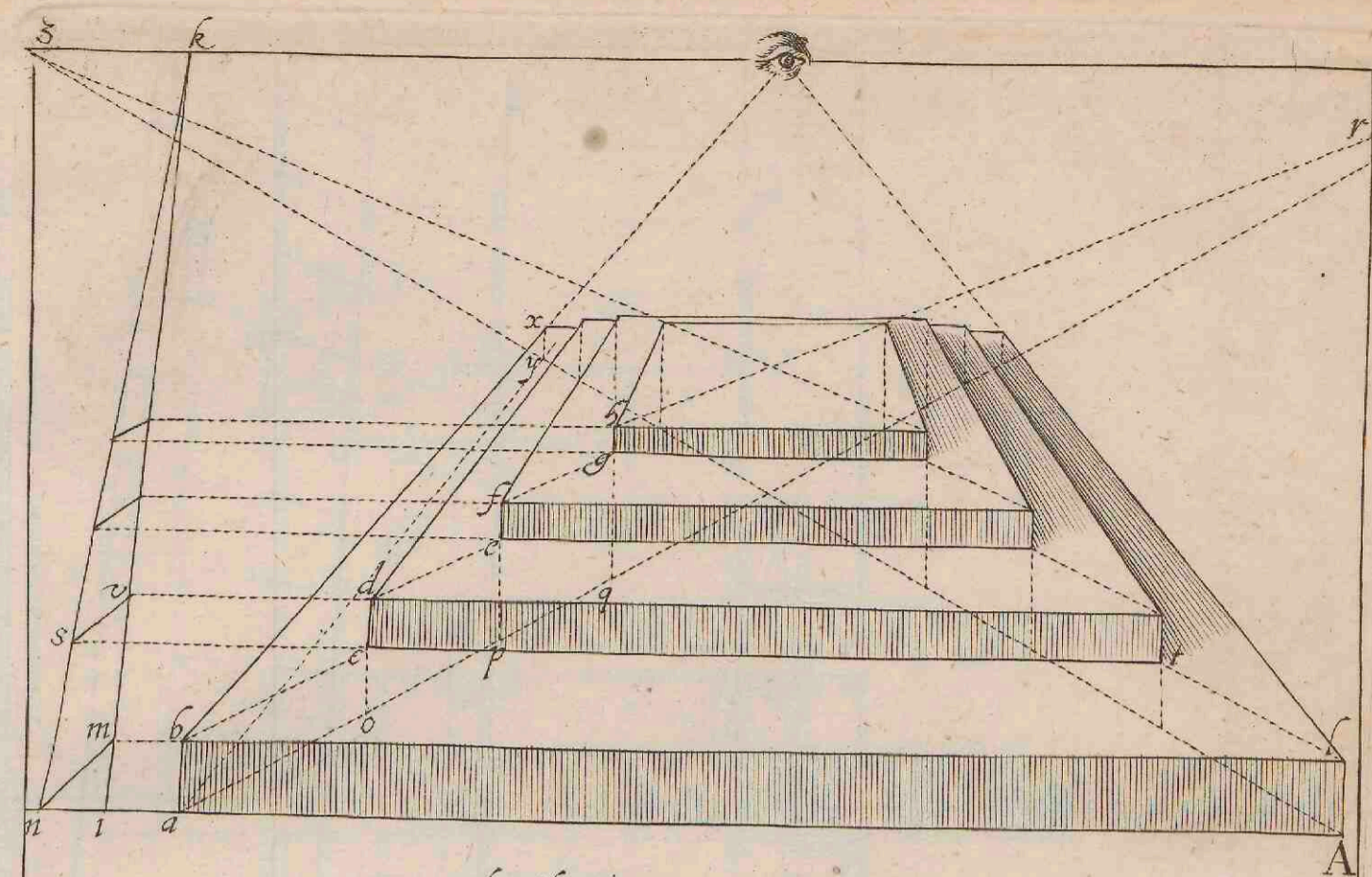

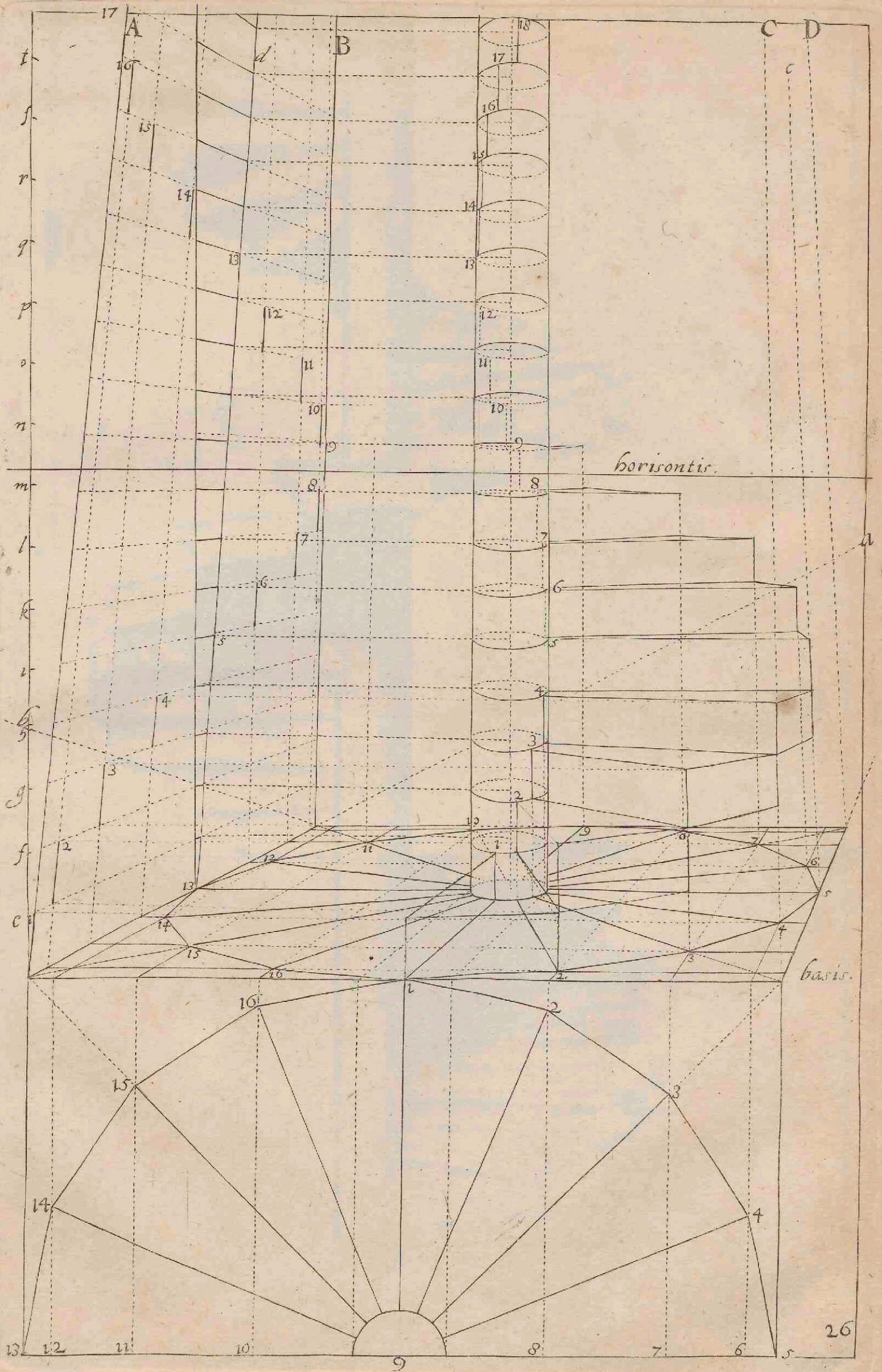

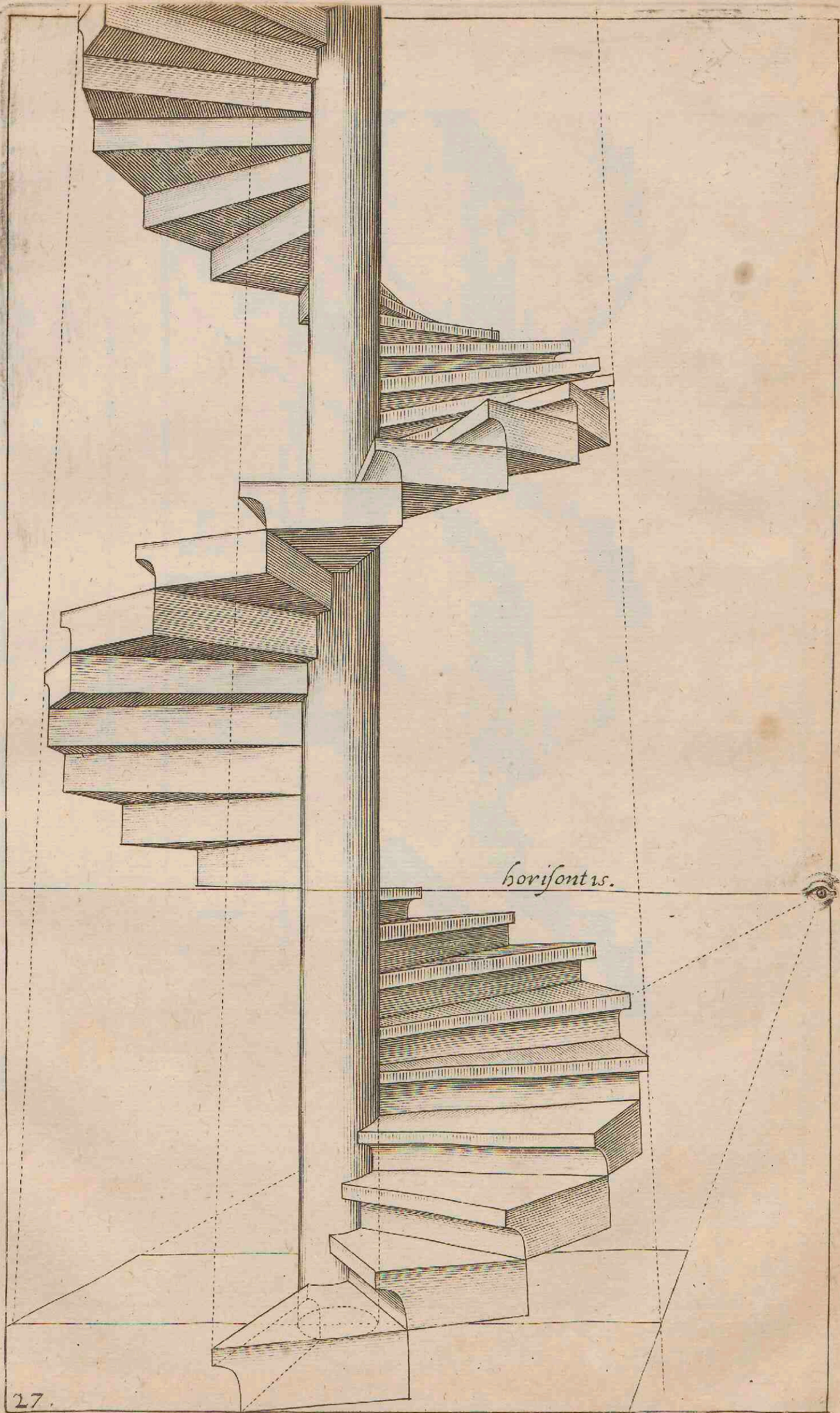
23.

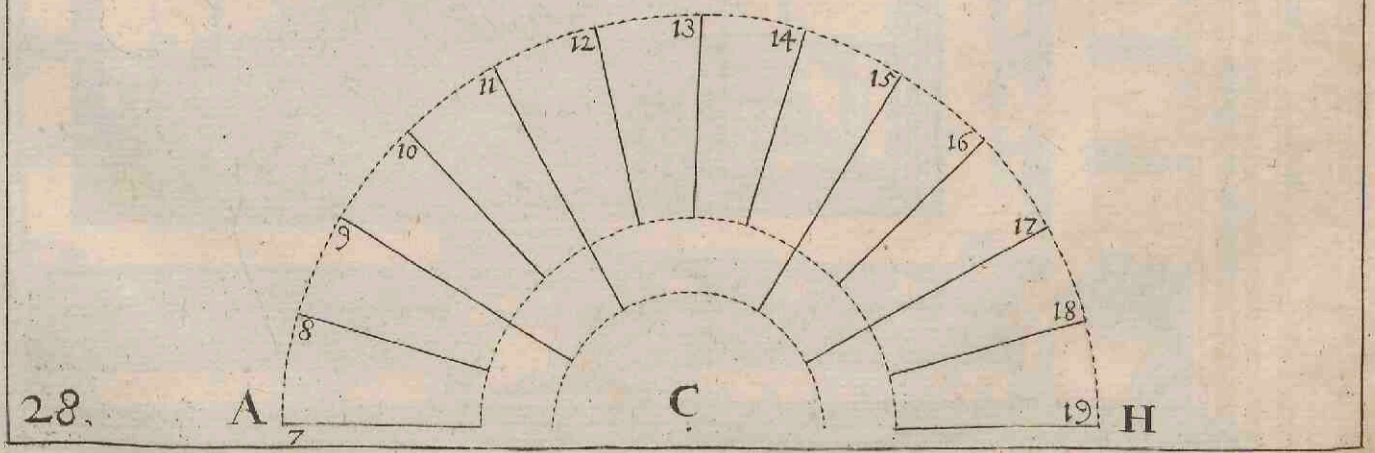
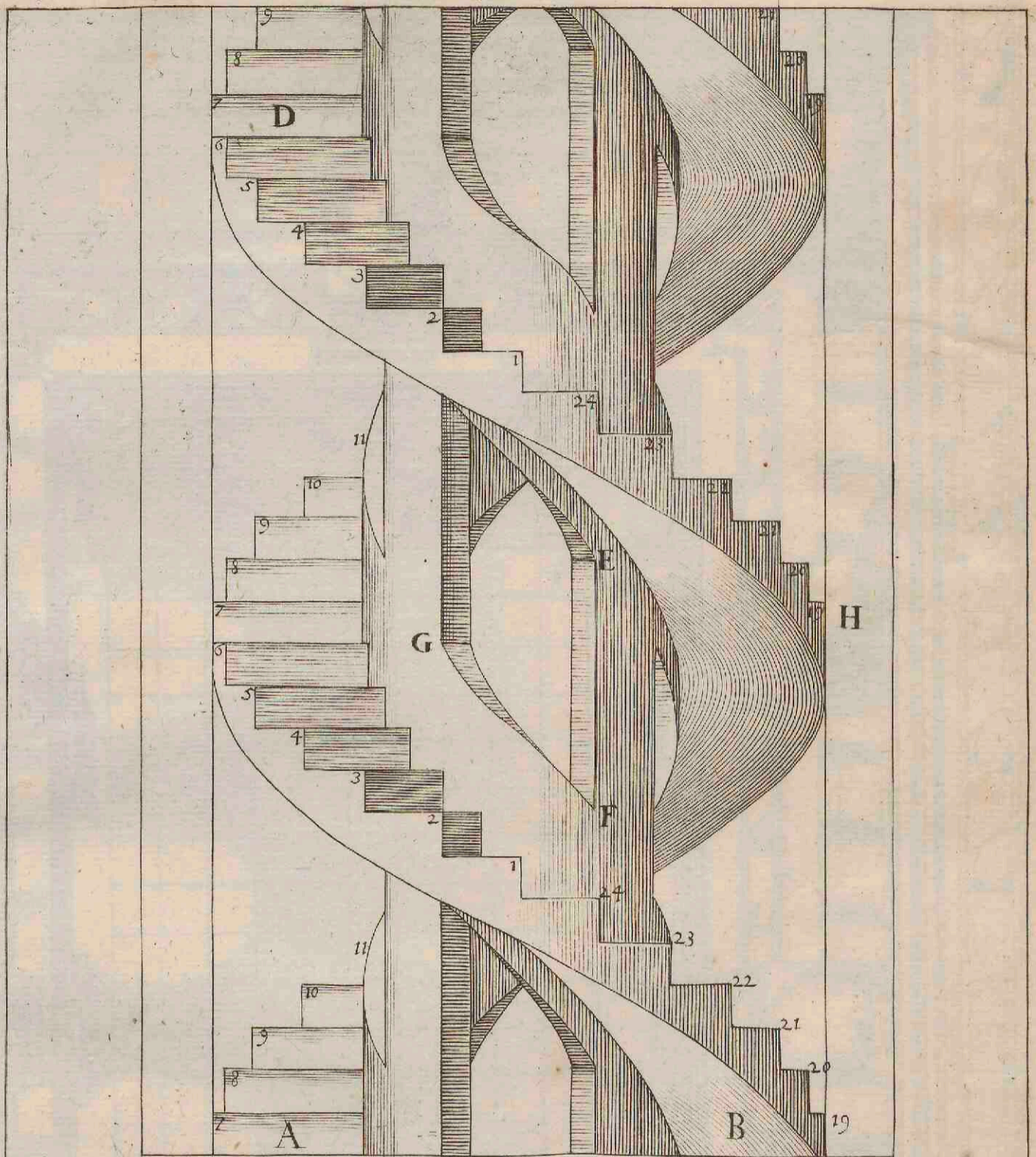

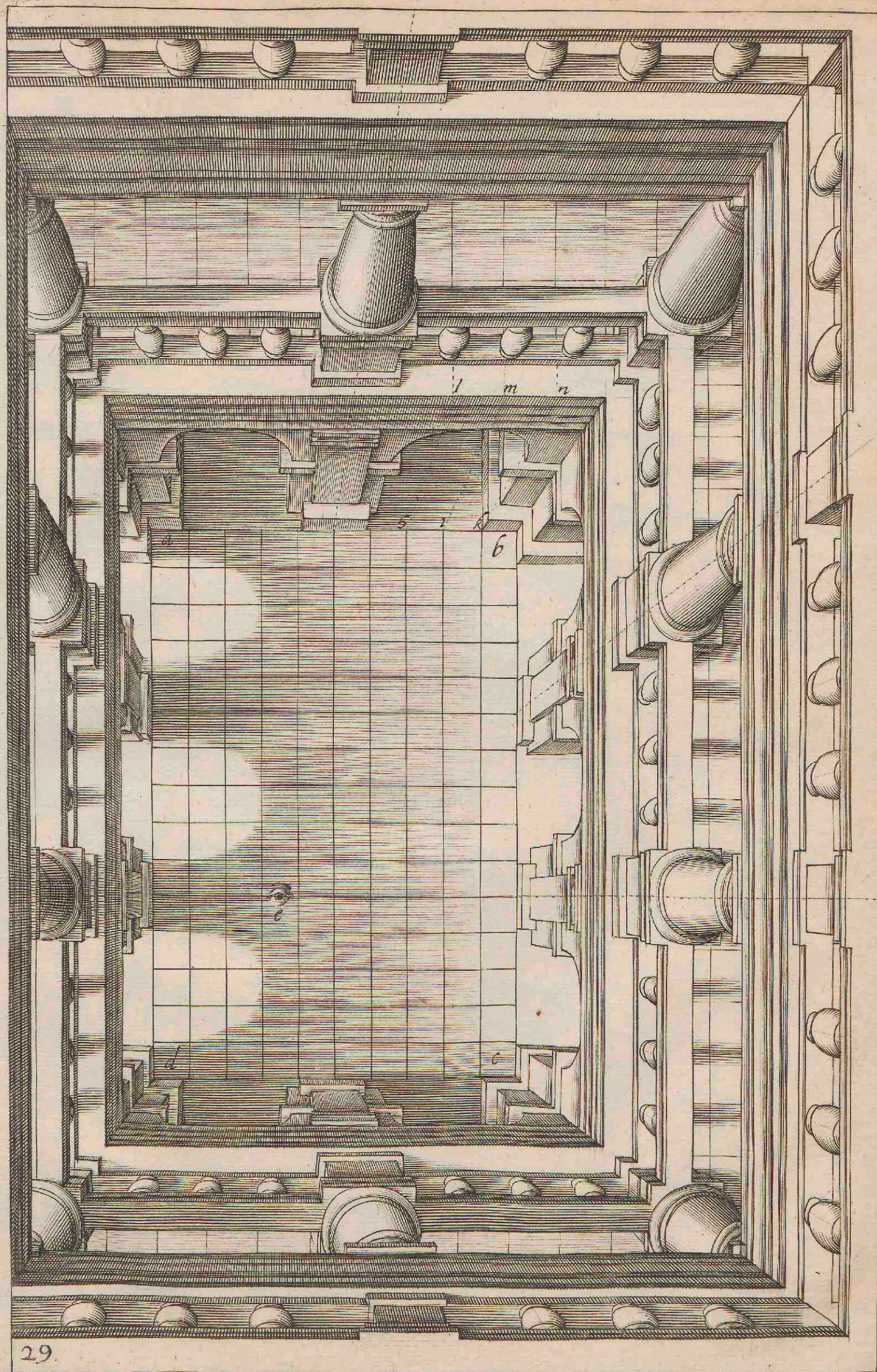
24.

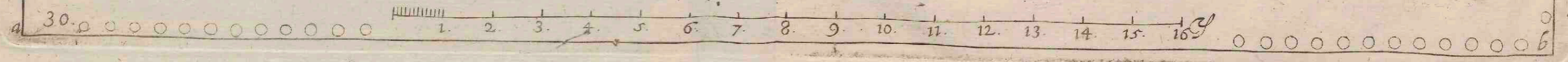
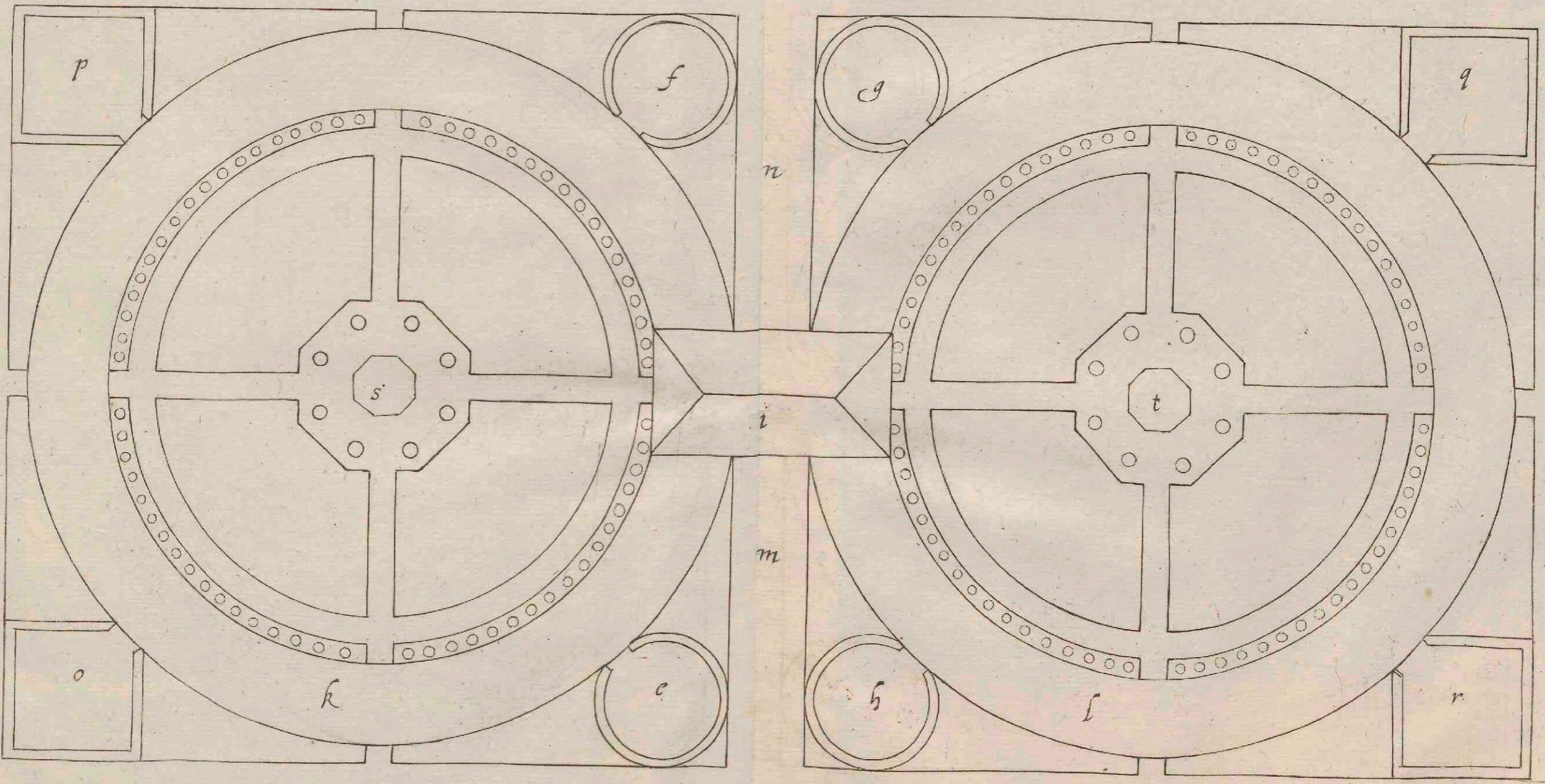
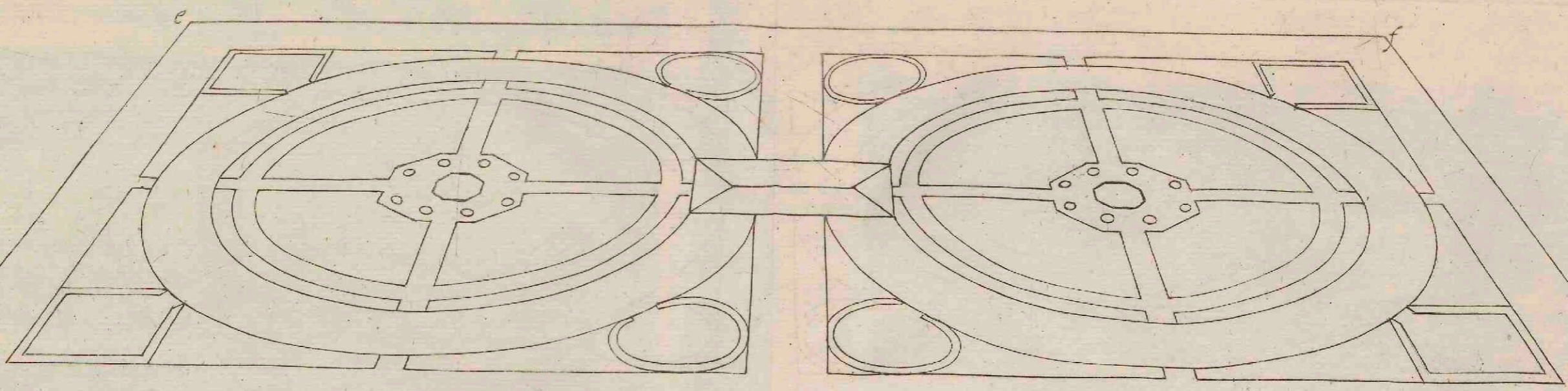

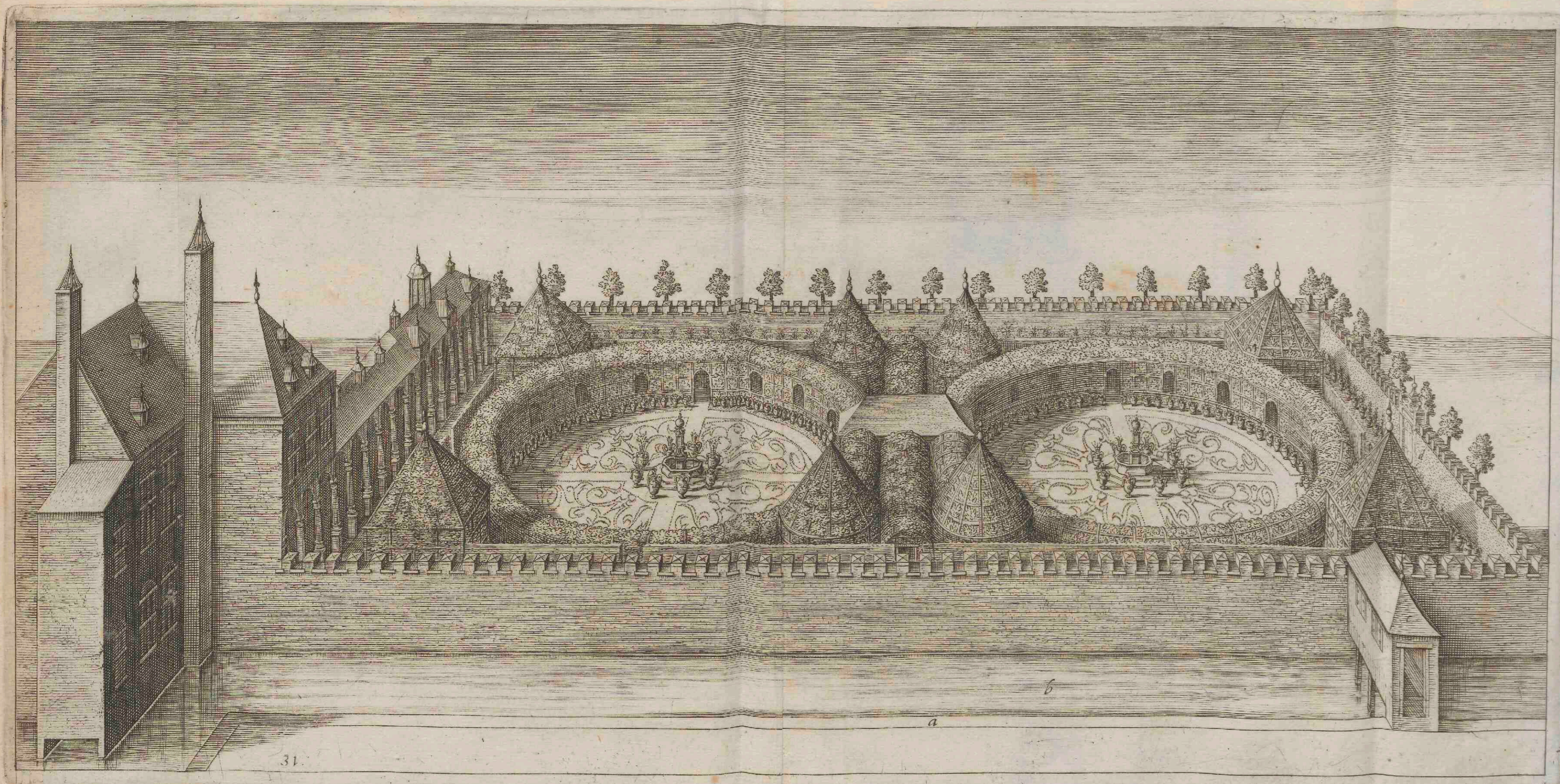

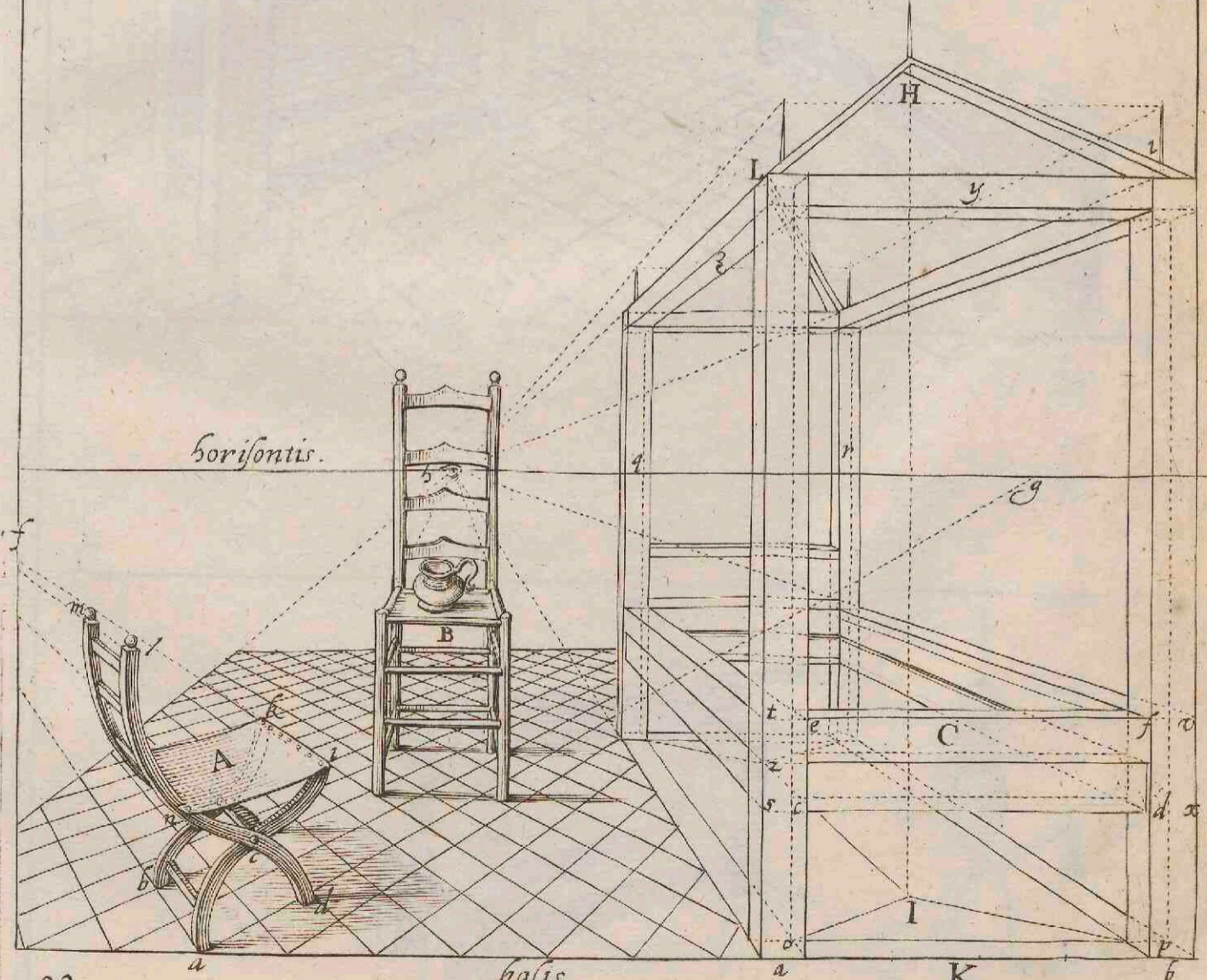
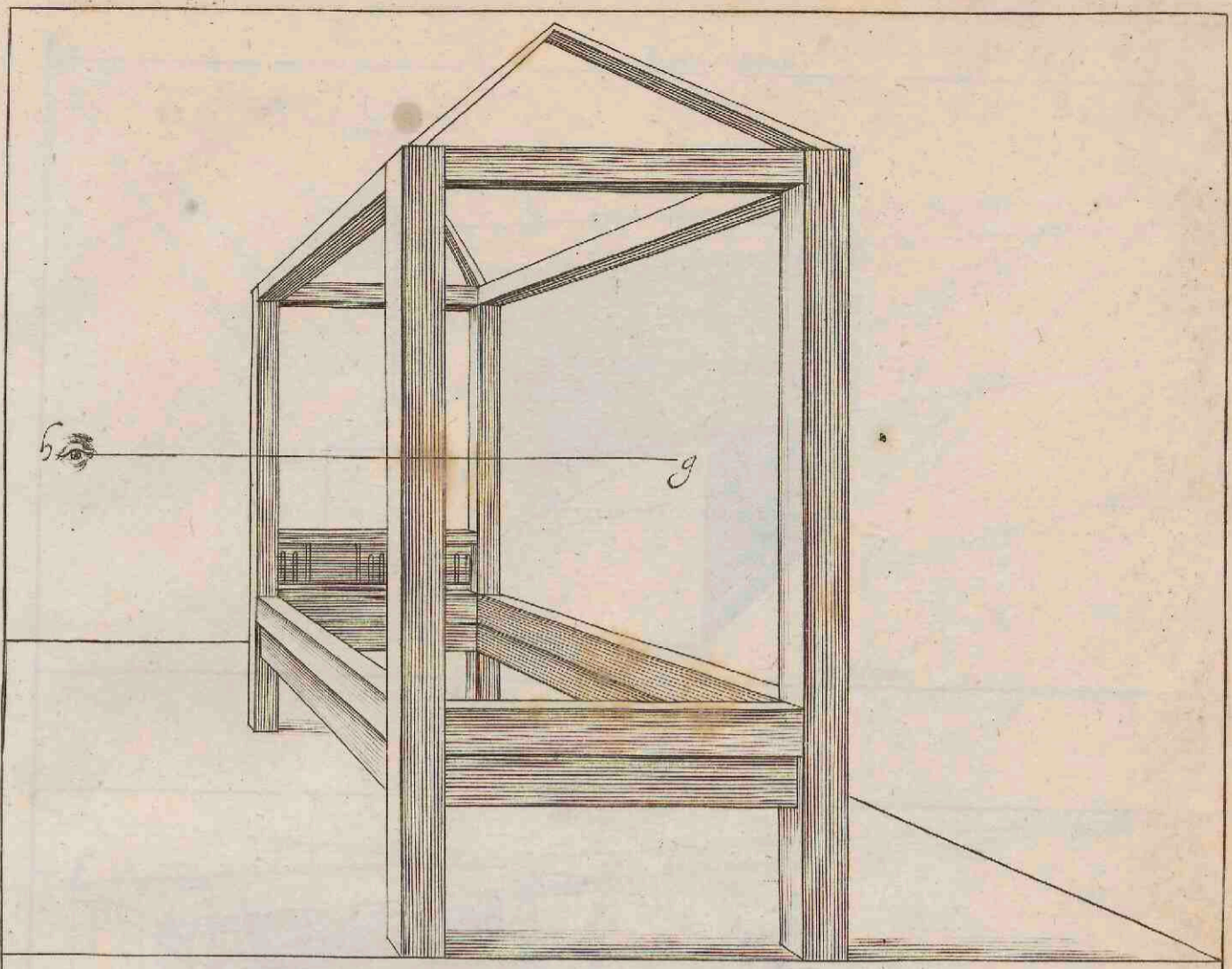
deze strook niet verwijderen

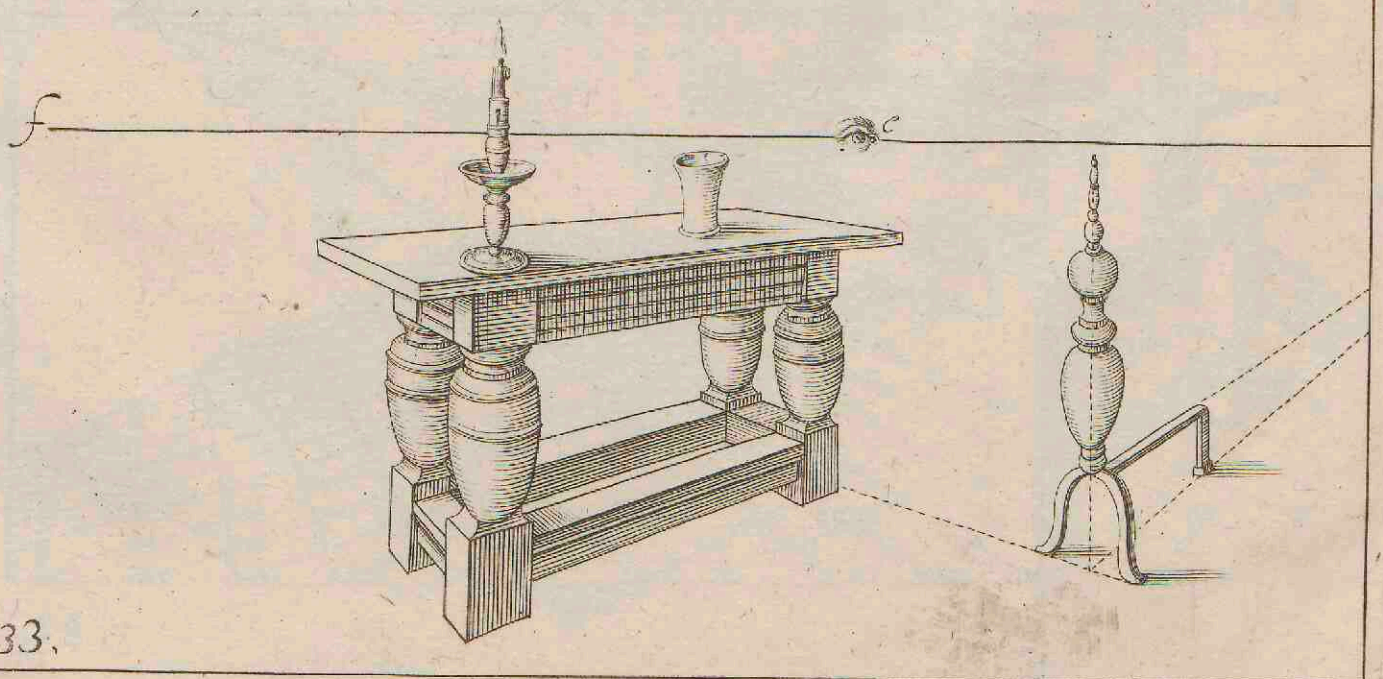
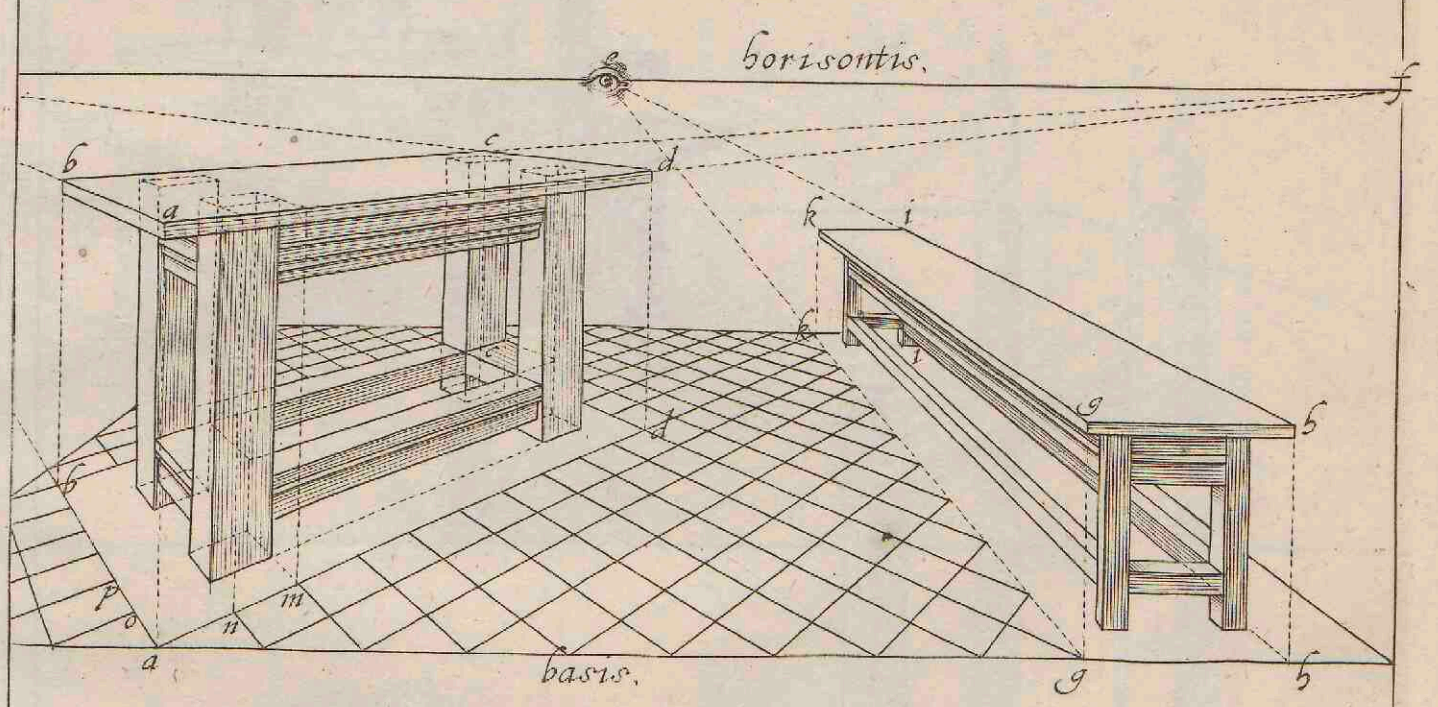
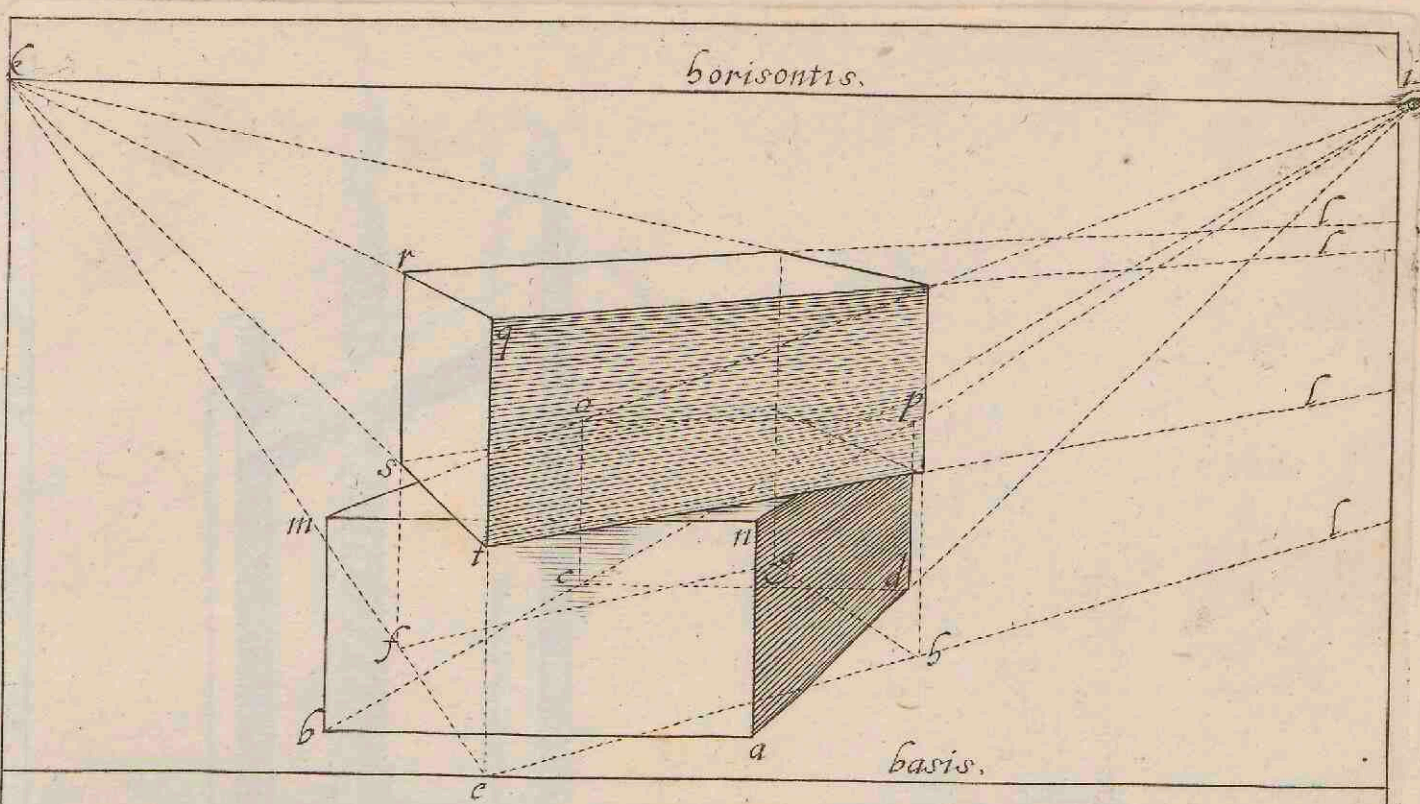

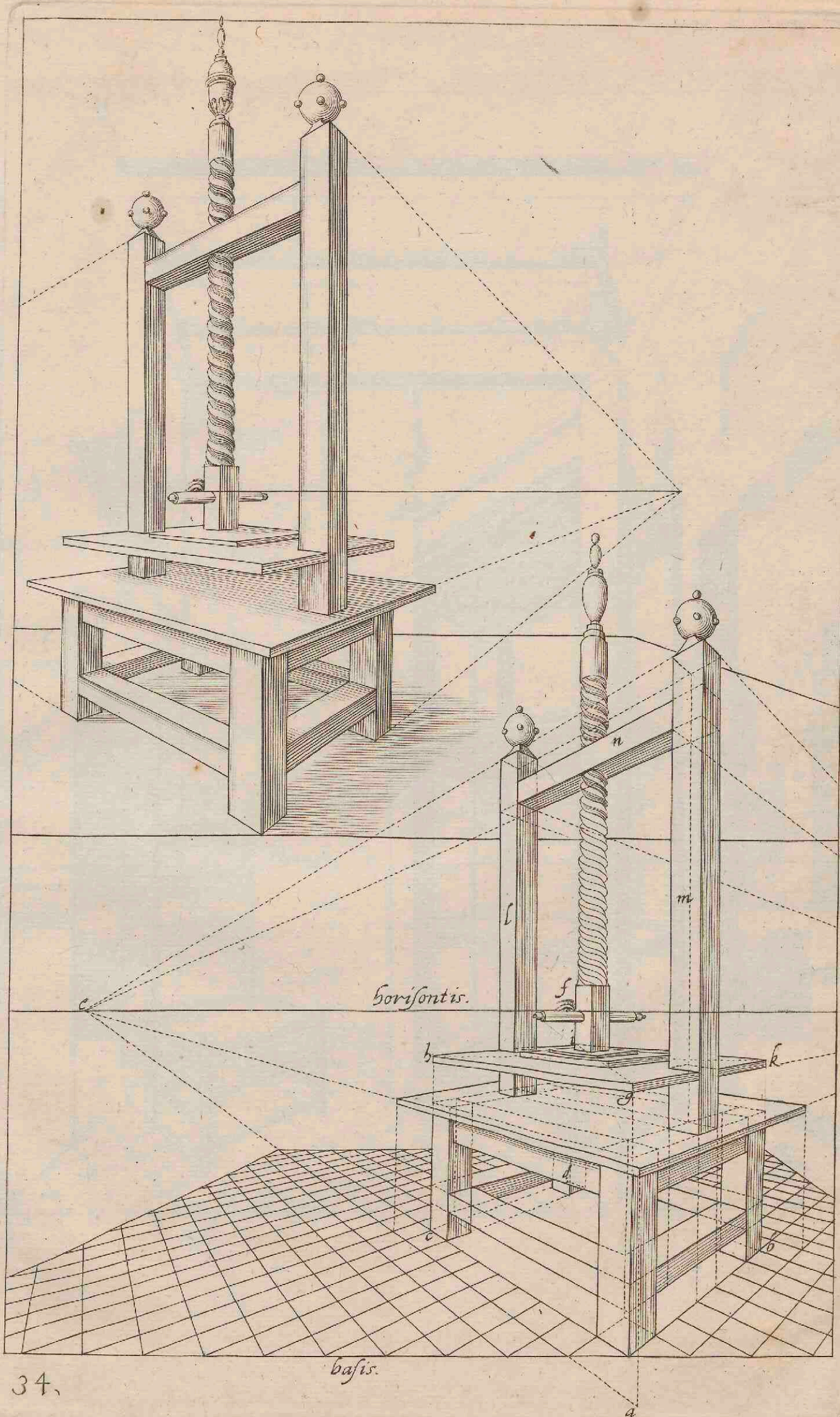
31.

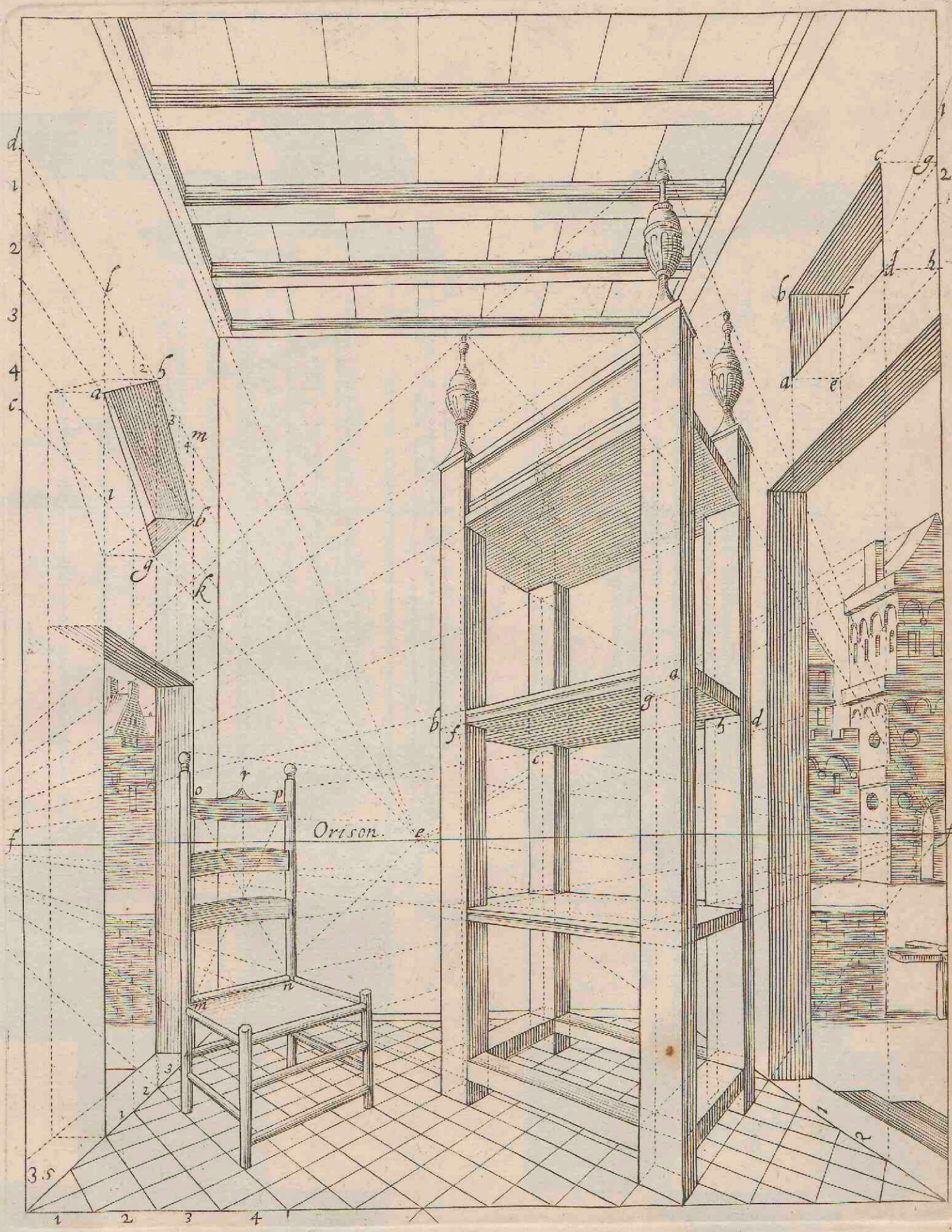
a

b

d
1
2
3
4
c

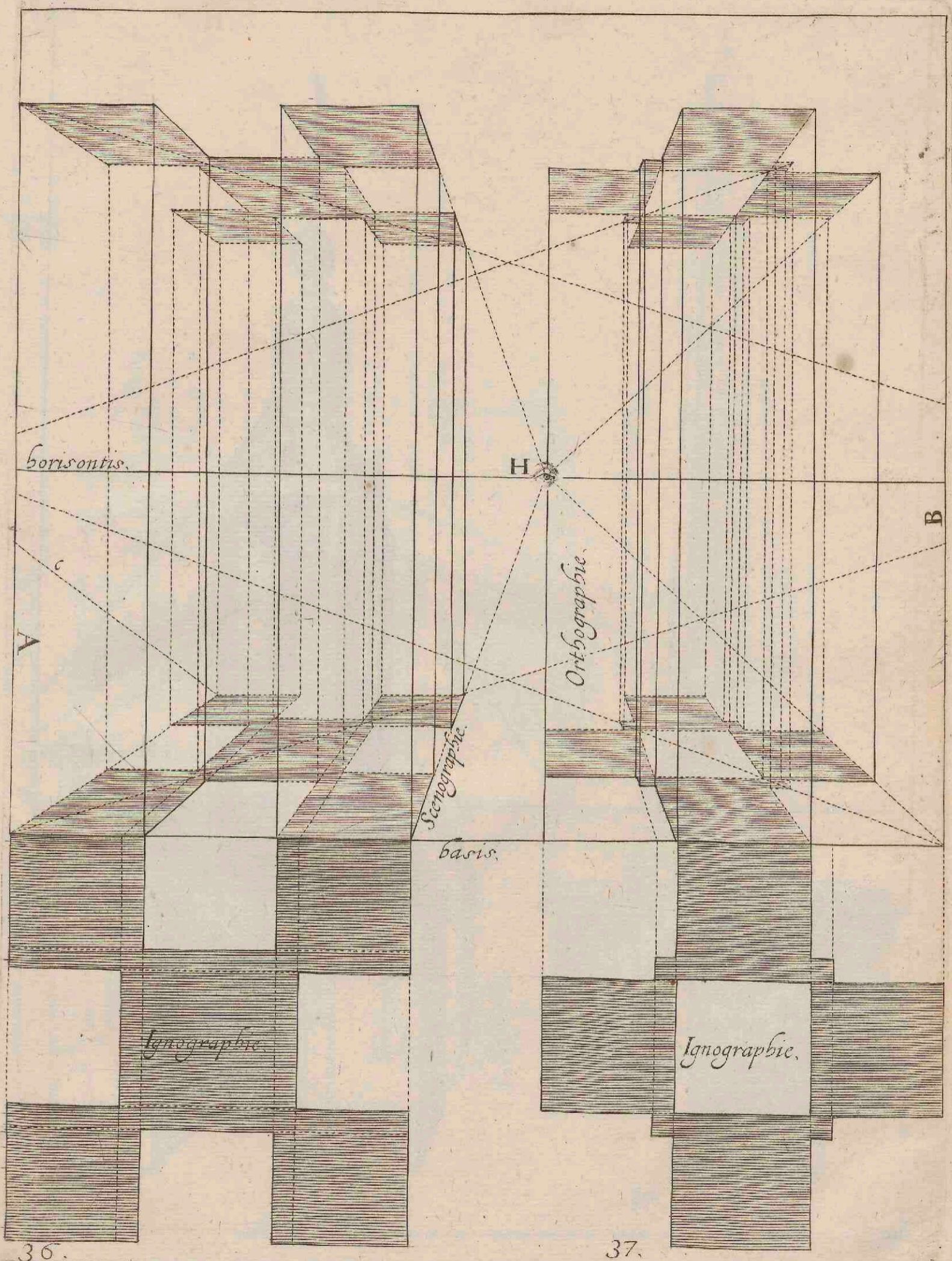
1
2
3
4

3.5

1 2 3 4

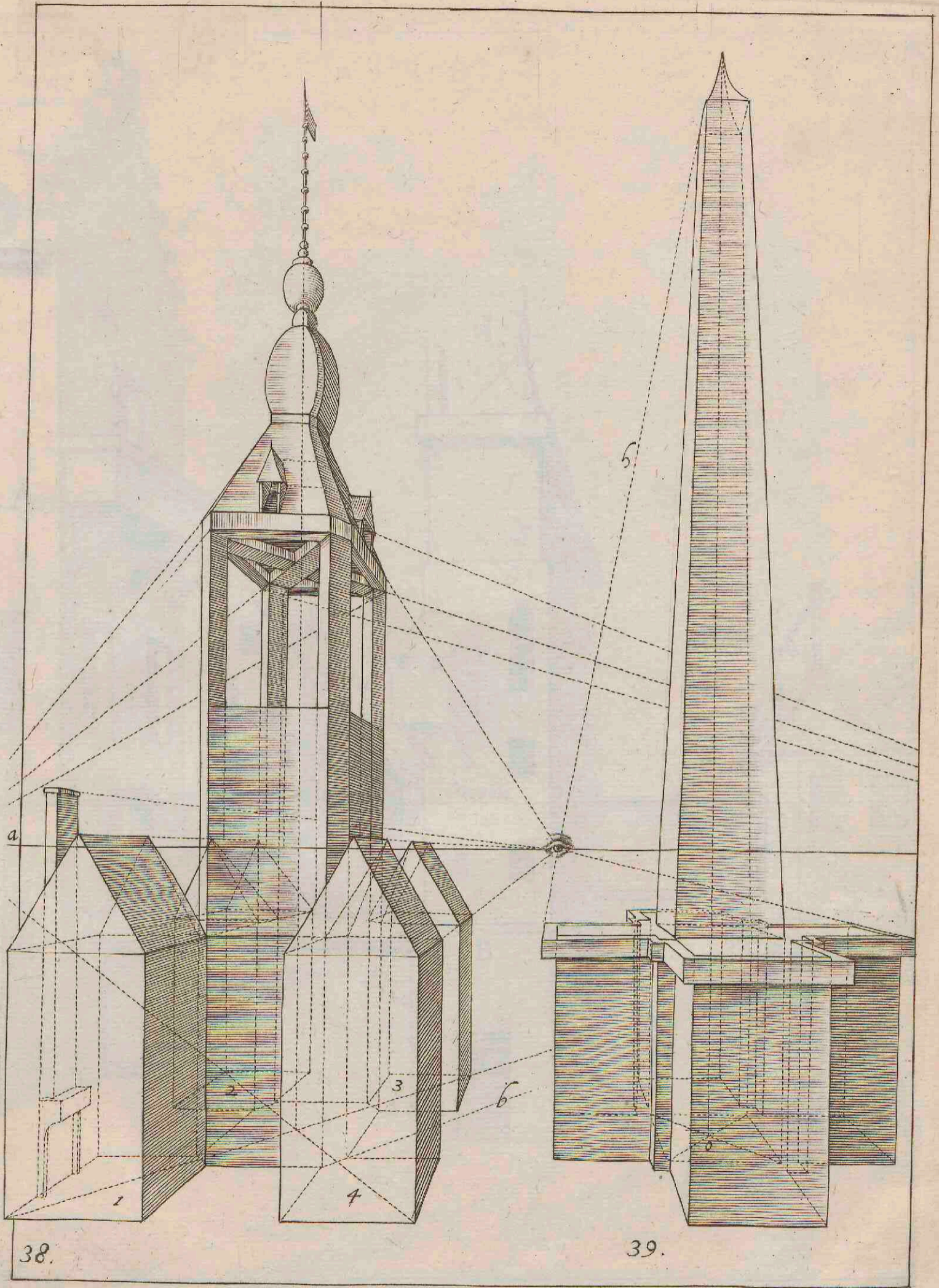
Orison. e

1
2

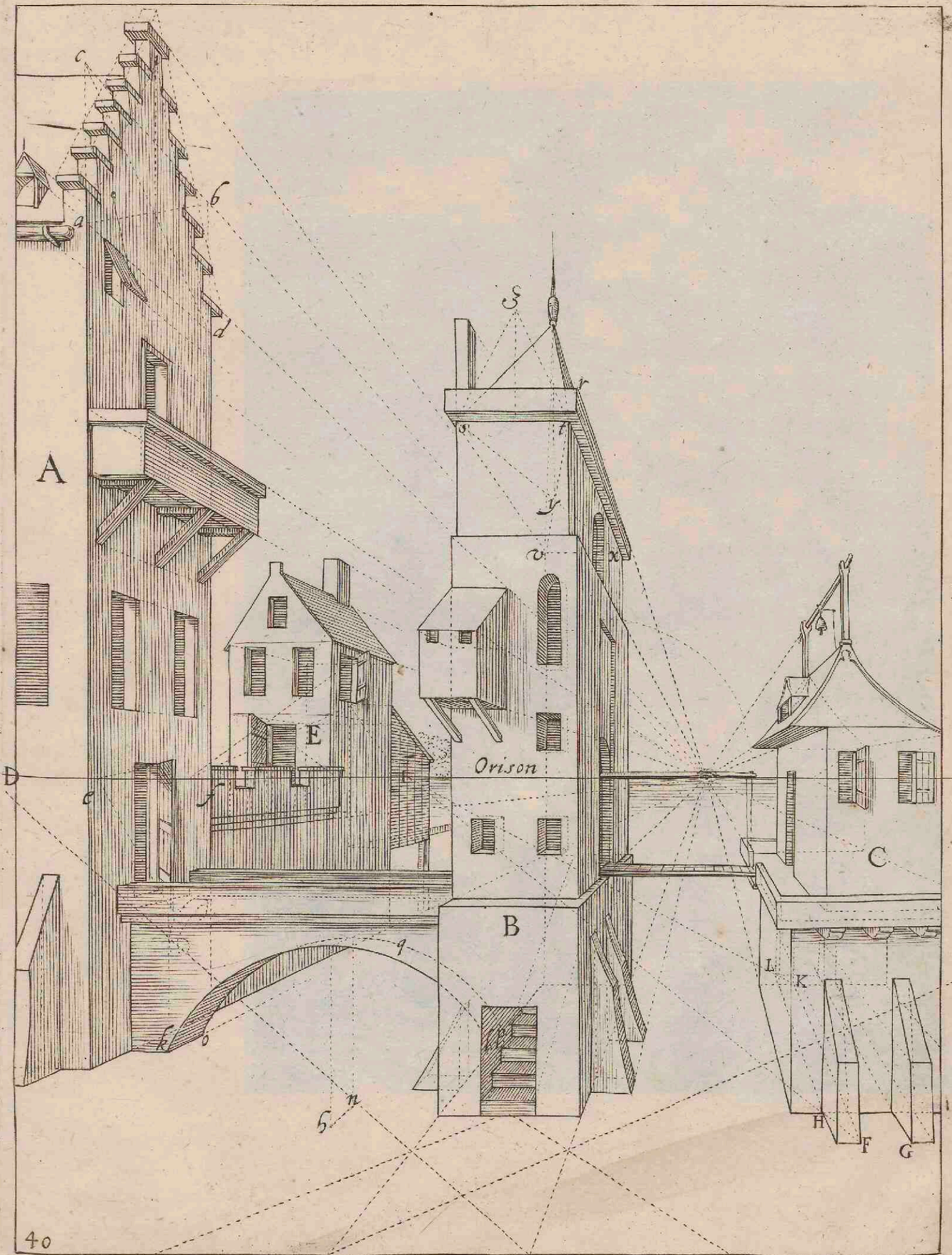
36.

37.

38.

39.

Orison

